

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1861.

ΤΟΜΟΣ ΙΑ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 259.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΕΤΑΞΑΣ.

(Τέλος. ἴδε φυλλάδ. 258.)

—000—

Ἡ σχέσις τοῦ Μεταξᾶ μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνου καὶ ἡ ἐπιβρῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος ἀπέβη ὠφελιμοτάτη πρὸ πάντων ὅταν ἐπελθὼν ὁ διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν τάξιν φοβερός τοῦ Ἰβραήμη στρατός, ἐπόρθει καὶ ἰδῆον τὴν Πελοπόννησον, ἐστερημένην δυνάμεων ἰσοστάθμων πρὸς τοιοῦτον ἐχθρόν. Ἀλλὰ τότε αἱ προσπάθειαι, ὁ λόγος καὶ τὸ παράδειγμα τῶν πρωταθλητῶν εἴτε ἐν τοῖς ὄπλοις εἴτε ἐν ταῖς βουλαῖς, καὶ μάλιστα μεταξὺ αὐτῶν τοῦ Μεταξᾶ, δι' ἣν εἶχε δημόσιον ὑπηρεσίαν καὶ κοινωικὴν θέσιν, καὶ τοῦ Κολοκοτρώνου, δι' ἣν ἐξήσκει ἐπιβρῶν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν στρατιωτῶν, κατώρθωσαν νὰ ἐμπνεύσωσι πεποιθήσιν καὶ καρτερίαν εἰς τοὺς στρατιώτας, ἐλπίδα καὶ θάρρος εἰς τὸν ἄμαχον λαόν, καὶ νὰ ὀργανίσωσιν ἀντίστασιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἱκανὴν καὶ ὥστε ν' ἀποδειχθῆ ὅτι οἱ Ἕλληνες σκοπὸν εἶχον νὰ ἐμμένωσι γενναίως, καὶ νὰ ἐξολοθρευθῶσι μάλλον ἢ νὰ ὑποταχθῶσι. Τοῦτο δ' ὕψωσε τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ὑπόληψιν τῶν λαῶν, οἵτινες μέχρι τέλους ἠνάγκασαν τὰς κυβερνήσεις τῶν νὰ κρυχθῶσιν ὑπὲρ τῶν μαρτύρων τῆς ἐλευθερίας, καὶ τοῦτο ἔδωκε καιρὸν καὶ εἰς τὰς περιστάσεις νὰ στραφῶσιν ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων.

Οὐ μόνον δὲ δι' ἔμφρονος συμβουλῆς, ἀλλὰ καὶ δι' ἐντόνου πράξεως διέπρεψε καὶ ὠρέλησε τὸ ἔθνος ὁ Μεταξᾶς κατὰ τοῦ ἐπικινδύνους ἐκείνου καιροῦ· διότι καὶ εἰς τὸ Ἄστρος, ἀπειλούμενον ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἔσπευσε μετὰ ναυτικῆς δυνάμεως καὶ τὸ ἐπροφύλαξε, καὶ τοῦ Ναυπλίου, ὅταν ἐπ' αὐτὸ ἤλθεν ἡ Αἰγυπτιακὴ καταγίς, ἀνέλαβε τὴν ὑπερτάτην, στρατιωτικὴν τε καὶ πολιτικὴν ἀρχήν, καὶ διατήρησεν αὐτὴν ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας, ἐν ὅσῃ ἠέλει ὁ κίνδυνος, καταθείς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῆς νομίμου κυβερνήσεως, ἅμα τοῦ ἐχθροῦ μακρυνθέντος.

Ἦσαν δ' αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι αἱ τῆς ἠρωϊκῆς ἀταπαρνήσεως καὶ τῶν ὑπερτάτων εἰς τὴν πατρίδα θυσιῶν· οἱ δὲ τότε τῶν δημοσίων προϋστάμενοι εἰσὶν εὐφημιῶν καὶ ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἄξιοι, οὐ μόνον διότι ἐκαρτέρον καὶ ἠγωνίζοντο, ἀλλὰ καὶ διότι εἰς τὴν ὑπερτάτην περιωπὴν ἐπιβρῶς καὶ δυνάμεως ἀρθέντες πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, δὲν ἐφρόντιζαν πῶς νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἐαυτοῖς τὴν θέσιν ταύτην, ἀλλὰ πῶς νὰ ἐξασφαλίσωσι τῇ πατρίδι τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐλευθερίας ὃ κατεκτήτατο διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν υἱῶν τῆς. Τὸν θησαυρὸν τοῦτον βέλοντες νὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ φιλοπρώτων συγκρούσεων, καὶ ἀπὸ τῶν ὑπονοσιῶν τῆς Εὐρώπης, ἐζήτουν νὰ ἐναποθέτωσι τὴν ἡ ἠ ἐθνικὴ ἐμπιστοσύνη ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν εἰς χεῖρας· ἀνδρός ἀμερολήπτου μεταξὺ πάντων, καὶ τῇ πατρίδι· τὰ πλείστα ὠφελήματα καὶ τὴν εὐνοίαν ἐγγυωμένου τῆς Εὐρώπης, καὶ τότε ἤρθη γενναία ἀμιλλα, δικί-

ρεσης εύγενής μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος, περὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ εἰς τὸν ἑκαστος ἐπροθυμείτο περιχαρῶς καὶ πατριωτικῶς νὰ θυσιάσῃ, ὅ,τι εἶχεν ἀπολαύσει ὡς πολῦτιμον ἀμοιβὴν τῶν ἀφῶνων καὶ θυσιῶν του.

Ἄνθρωποι σπανίων πολιτικῶν προτερημάτων, εἰς τὰς ὑπερτάτας ἀξίας τῆς Ῥωσικῆς αὐτοκρατορίας ἀρ-οεῖς, τῶν μεγάλων μετασχόντων εὐρωπαϊκῶν διαπραγματεύσεων, καὶ ἐν αὐταῖς ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους συνηγορήσαντες, ἔζη ὁ Κόμης Καποδίστριας ἰδιω-τεῦσιν τότε ἐν Ἑλβετίᾳ, ἧς ἠγάπα τοὺς ἀρχαίους καὶ ἐλευθέρους θεσμούς. Πρὸς τὸν ἐξοχὸν τοῦτον συμπολίτην αὐτοῦ ἐστρέψε τὴν προσοχὴν του ὁ Ἄνδρας Μεταξᾶς, καὶ εἴλκυσε καὶ τὴν τοῦ Κολοκοτρώνου· καὶ ὅταν μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι ἀπην-τήθησαν ἐν ταῖς συνελύσεσι τῆς Ἐρμιόνης καὶ τῆς Τροιζῆνος ὡς πληρεξούσιοι, ἐνήργησαν ἐν αὐταῖς τὴν ἀναγόμεναι τοῦ Κυβερνήτου, ἢν ἠσπάσαντο αἱ εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις, καὶ ἀφ' ἧς ἀρχεται ἡ ὡς ἔ-θνους αὐτονομία ὀριστικῆ ἀναγνώρισις τῶν Ἑλλήνων.

ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου Καποδίστριας διορισθεὶς ὁ Μεταξᾶς μέλος τοῦ Πανελληνίου καὶ Ἰπουργός τοῦ Πολέμου, ἠσχολήθη εἰς τὴν ὅσον ἐνὶν διοργάνωσιν τῶν ἀτάκτων στρατιωτικῶν σωμάτων, καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ Πανελληνίου διορίσθη Γερουσιαστὴς καὶ ἑκτακτὸς ἐπίτροπος εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Εἰς τὴν φρόνησιν, εἰς τὴν μετριοπάθειαν καὶ εἰς τὴν πατριωτικὴν εὐκρίνειαν τοῦ Μεταξᾶ εἶχεν ὁ Κυβερνήτης ὑπερτάτην ὑπόληψιν, διὸ καὶ τῷ ἀνέθετε τὰς δυσχερεστάτας καὶ ἐμπιστευτικωτάτας τῶν ἐντολῶν. «Οἱ σήμερον ἐν πράγμασιν, ἔλεγεν ἐν μιᾷ ἐξ αὐτῶν, φοβούμενοι τοὺς ἀντιζήλους των, δη-λαδὴ τοὺς μὴ ἐν ὑπουργήμασι, τοὺς περιστάουσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὡς συνωμότες· οὗτοι δὲ, βλέποντες οὕτως ἐκυτοὺς μεμονωμένους, προσπαθοῦν νὰ ὑποστηρίχθωσιν εἰς τοὺς ξένους» (ὁδῆγ. τῆς 20 Ἰουν. 1830). Ἄξιον λοιπὸν αὐτὸν θεωρῶν νὰ κατανοῆ τὰς ἀπρολήπτους καὶ εὐθύδικους ταύτης ἀρχάς, δι' ὧν ὁ Κυβερνήτης μέγα μέρος τῆς εὐθύνης τῶν τότε πραγμάτων ἀπέδιδεν εἰς αὐτοὺς τοὺς συμπολιτευομένους καὶ τοὺς ὑπηρετάς τῆς ἐξουσίας, παρήγγελλεν αὐτῶν νὰ καθοδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος, τῆς μετριοτήτος καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἧτις μόνη ἐδύνατο νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ πεποιθῆσιν εἰς τὰ πνεύματα, καὶ εἰς τὸν τόπον τὴν εὐνομίαν.

Κατὰ τὰς δεινὰς δὲ καὶ ἐπικινδύνους ἡμέρας μετὰ τοῦ Κυβερνήτου τὸν θάνατον, ἐξελέγη τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1832 μέλος τῆς ἑπταμελοῦς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, ἧτις συνεκράτησε τὰ πράγματα ἐν τῷ μέσῳ μερῶν δυσχερειῶν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀναρχίας προφυλάξασα τὴν Ἑλλάδα, παρέδωκε τὴν διοίκησιν αὐτῆς εἰς τὰς χεῖρας τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως, προ-κειμένου νὰ μορρωθῇ ἡ ὑπηρεσία καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐκ τῶν ἱκανοτέρων ἀνδρῶν, ὁ Με-

ταξᾶς διορίσθη Νομάρχης Λακωνίας, καὶ Σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας εἰς ἑκτακτὸν ὑπηρεσίαν. Μετὰ ταῦτα δὲ, ὅταν καὶ ἕτεροι ἐξοχοὶ ἄνδρες τῆς ἐπαναστάσεως ἐστάλησαν ὅπως ἀντιπροσωπεύσωσι τὴν Ἑλλάδα παρὰ ταῖς ξέναις Αὐλαῖς, ἐστάλη καὶ ὁ Μεταξᾶς εἰς Ἰσπανίαν καὶ Πηρογαλλίαν εἰς ἑκτακτὸν τὸ πρῶτον καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τακτικὴν ἀποστολήν, καὶ ἐκεῖ μεγάλως ἐτιμηθῆ καὶ ἠγαπήθη παρ' ἀμφοτέρων τῶν αὐλῶν, καὶ τιμητικῶν διακρίσεων ἠξιώθη.

Ἀπὸ δὲ τοῦ 1810 ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διορίσθη μὲν τῷ 1811 ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν, ἀλλὰ ταχέως παραιτηθεὶς, κατέλαβε θέσιν τακτικοῦ συμβούλου εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας, καὶ αὕτη εἶναι μίξ τῶν σπουδαιότερων τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ σταδίου ἐποχῶν.

Ἡ Ἑλλὰς, ἧτις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς ἐκυβερνήθη δημοκρατικῶς, ἦν ἐνέπνεεν ἡ ἱστορία τῶν ἀρχαίων τῆς ἡμερῶν καὶ ἡ τῶν νέων πεπολιτισμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης, ἡ Ἑλλὰς ἐδίψη δι' ἐλευθέρους θεσμούς, οὓς τῇ εἶχεν ὑποσχεθῆ καὶ ἡ βασιλεία ἐπὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς. Ἀλλ' αἱ δυσχέρειαι τῆς πρώτης ἀπικαταστάσεως τῶν πραγμάτων, τὰ πολλὰ σφάλματα τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τῆς Ἀρχικαγκελαρίας, ἐμπόδι-σαν κατ' ἀρχάς καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέβαλον ἐπὶ μακρὸν τὴν παραδοχὴν συνταγματικοῦ πολιτεύματος. Πρὸ τίνος ἤδη καιροῦ ὁ Βασιλεὺς, θέλων νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐν ὀνόματί του δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, καὶ τὴν ἀνάγκην ἀναγνωρίζων τοῦ νὰ εἰσέλθῃ ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ἐθνῶν ὅσα ἠσπάζοντο τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα, ἐμελέτα ἐπιμελῶς αὐτοῦ τὰ καθέκαστα, καὶ τοὺς καταλληλο-τέρους τρόπους τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ εἰς τὸν τόπον. Ἀλλ' ἐν τούτοις δυσχερῆσαι καὶ μεμφι-μοίραι πανταχόθεν ἠγείροντο· δυσκολίαι περιεσταίχιζον τὴν κυβέρνησιν, οἱ καιροὶ κατεπεΐ-γον, καὶ μόνον ἡ ταχεῖα παραχώρησις τοῦ Συντάγματος, ἱκανοποιούσα μίαν τῶν πρώτων καὶ τῶν δημοτικωτέρων ἀπαιτήσεων τοῦ ἔθνους, ἐδύ-νατο νὰ μακρύνῃ τὸν ὁσημέραι κορυφούμενον κίν-δυνον. Ὁ Μεταξᾶς δ' ὑπῆρξεν εἰς ἐξ ἐκείνων οἵτινες δραστηρίως συνετέλεσαν ὥστε τὸ ἀκροσφαλὲς κί-νημα δι' οὗ ἐπεσπεύθη ἡ τοῦ συντάγματος πα-ραδοχὴ, ἀναβλήθεισος εἰς τὸ μετέπειτα τῆς συζη-τήσεως ὡς πρὸς τὰ καθέκαστα, νὰ διευθυνθῇ σω-φρόνως καὶ ν' ἀποβῇ ἀκίνδυνον, περιποιήσαν μὲν εἰς τὸ ἔθνος τοὺς θεσμούς, οἵτινες ἦσαν αὐτῶ ὡς ἐγγυήσεις πάσης ἀναπτύξεως ἐν τῷ μέλλοντι, χω-ρὶς ὅμως νὰ συνταράξῃ τὴν μεταξὺ τοῦ θρόνου καὶ τοῦ ἔθνους ἀναπόφευκτον ἁρμονίαν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Βασιλεὺς, ἐκλέξας πρωθυπουργόν του τὸν Μεταξᾶν, ἀνέθηκεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν διοικητικὴν ἐξουσίαν. Ἐνταῦθα δ' αὐθις διέλαμψε τοῦ ἀνδρὸς ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ αὐτα-πάργησις· διότι ἐν ᾧ αἱ περιστάσεις εἶχον παρα-δώσει εἰς χεῖρας του ἀδιαίρετον τὴν ἀρχήν, καὶ τ' ἀνώτατα ἐπρόκειτο νὰ διακυβευθῶσι συμφέροντα

Ἄνδρας Μεταξᾶς.

ἐν τῇ συγκληθείσῃ ἐθνικῇ Συνελεύσει, ἀποβλέψας αὐ-τὸς οὐχὶ εἰς ἑαυτὸν, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ ἔθνους ὠφέλειαν, ἔσπευσε νὰ μετακαλέσῃ τοὺς μακρὰν τῆς Ἑλλάδος διατρίβοντας τότε ἐτέρους πολιτικούς ἀνδρας (*), οἵ-τινες πωλλάκις ἐν ἀντιπάλῳ αὐτοῦ μερίδι ἐπολιτεύ-θησαν, καὶ νὰ διανεῖμῃ μετ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν. Ἐν δὲ τῇ ἐθνικῇ Συνελεύσει, ἧς ἐξελέγη εἰς τῶν ἀντιπροέ-

δρων, πᾶσαι του αἱ προσπάθειαι ἔτεινον ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ νὰ ἐνισχύῃ πᾶσαν πρότασιν ἐθνωφελῆ καὶ τὰς ἐθνικὰς ἐλευθερίας ἐπ' ὀρθῶν στηρίζουσας βάσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸ νὰ καταστῆ πᾶσαν παρα-φορὰν ἀναρχικὴν, καὶ νὰ μετατρέψῃ τὰς ὁρμάς τῶν ἀπειροτέρων. Καὶ ἐξ ἀγωγῆς δὲ καὶ ἐκ σκέψεως τὴν θρησκείαν θεωρῶν ὡς κρηπίδα καὶ τῆς τοῦ ἀν-θρώπου εὐμερίας ἐν γένει, καὶ τῶν μεγάλων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐλπίδων ἰδίως, καὶ εἰς αὐτὴν καὶ τὴν τοῦ Χριστιανοῦ ἀπαθίδων ἐνθερμον λατρείαν, καὶ τὴν τοῦ πατριῶτου εὐγνωμοσύνην, διότι αὕτη ἠγάπη καὶ αὕτη ἀνέδειξε νικηφόρους τὰς τῶν ἀγχι-νομένων σημαίας, πᾶσαν κατέβαλε προσπάθειαν ὑπὲρ κυρώσεως τοῦ ὅρου τοῦ Συντάγματος, τοῦ ἀ-παιτούμετος ὥστε πᾶς διάδοχος εἰς τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον ν' ἀνήκῃ εἰς τὸ ὀρθόδοξον θρησκείμα.

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Πολλὰκις μία τις πράξις, ἀπὸ ταυτομά του μάλιστα γινόμενη, ἐξικονίζει ὀλοκλήρον τὴν ψυχὴν τοῦ πρά-ττοντος. Ὅτε ὁ Μεταξᾶς ἐξήτησε νὰ μετακαλεσθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Κωλέττης, σφοδρῶς ἀντίστησάν τινας τῶν ἄλλων ὑπουργῶν. Παρ' ὀλίγον δὲ οἱ ἀντιστάμενοι νὰ ὑπερισχύσωσιν, ἐὰν ὁ Μεταξᾶς, καὶ τελε-ταῖον ὑπουργικὸν σ μ-βούλιον συγκροτήσας τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Γαλλι-κοῦ ἀποπλοίου εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπου ἦν πεσθεῖων ὁ Μαυροκορδάτος, δὲν ἐπέμενον ἀνευδύτως. Μόλις δ' ἐπεκράτησεν ἡ γνώμη ἦν ὑπεστήριξε, καὶ μ ταχὺ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ μετὰ τοῦ γράφοντος τὴν σημείωσιν ταύτην, εἶπε θαρρῶν « Εἰς τοιαύτας κρίσεις ὡραὶ οὐ τοῦ Μαυροκορδάτου ἀλλὰ καὶ τοῦ ὑπέρτου μου ἔγω ἀνάγκην. »

Ἐν δὲ 1847 εἰρήλθεν ὡς ὑπουργός τῶν οἰκονομι-κῶν εἰς τὸ ὑπουργεῖον οὗ τὴν προεδρείαν ἀνέλαβε ὁ Κωλέττης· ἀλλὰ μετὰ τινας μῆνας, διαφωνήσας πρὸς τὸν πρωθυπουργόν, ἀπεσύρθη, καὶ ἀποποιήθει τὴν

προσπερθεῖσιν αὐτῷ θέσιν Γερουσιαστοῦ, ἀνέλαβε μόνον τὰ καθήκοντα Βουλευτοῦ, ἐκλεξαμένης αὐτὸν τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀττικῆς.

Τιμηθεὶς δ' ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διὰ τοῦ Μεγαλοσταύρου τοῦ Β. τάγματος τοῦ Σωτήρος, ἐπέμψθη τὸ 1850 εἰς τὴν πρεσβείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θέσιν μεγίστης σπουδαιότητος, καθὸ ἐνδιαφέρουσαν τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν καὶ οὐκ ὀλίγα Ἑλληνικὰ συμφέροντα. Ταῦτα δ' ὑπερέστηεν ὁ πολυπειρος ἀνὴρ διὰ τῆς διακεκριμένης αὐτοῦ ἰκανότητος, καὶ τιμὴν περιποίησεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρχαίοις αὐτοῦ ἐχθροῖς διὰ τῆς ἀξιοπρεποῦς του συμπεριφορᾶς, διὰ τῆς διπλωματικῆς του ἐπιδειξιότητος, καὶ διὰ τῆς ἀκαμάτου αὐτοῦ δραστηριότητος. Οἱ ἐν Τουρκίᾳ ὁμογενεῖς ἐνθυμοῦνται εἰσέτι μετ' ἀγάπης καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης τὴν ἐνδελεχῆ του ἐπιμέλειαν ὑπὲρ πάντων τῶν συμφερόντων αὐτῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος.

Εἰς τὴν ἐν 1854 συμβῆσαν διακοπὴν τῶν σχέσεων μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐπὶ νῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, πλήρης στοργῆς καὶ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων ὁμογενῶν, πλήρης φρόνων περὶ τῆς τύχης των, πλήρης λύπης διὰ τὴν κακὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν οἰκτρὰν ἀποτυχίαν τοῦ ἐπιχειρήματος αὐτῶν. Διέμεινε δ' ἔκτοτε τὸν ἰδιώτην βίον ἔχων, μακρόθεν μόνον τὰ δημόσια παρακολουθῶν, καὶ τοῖς πολυαριθμοῖς φίλοις του μετριοπάθειαν παραγγέλλων, φρόνησιν καὶ νομιμοφροσύνην. Ἐπὶ μίαν δὲ μόνην στιγμὴν συγκατένευσε ν' ἀναμιγῆ αὐθις εἰς τὰ δημόσια, ὅταν ἐν 1859 ὁ Βασιλεὺς ἠθέλησε νὰ μεταβρομβήσῃ τὴν κυβέρνησίν του, καὶ πλήρη ἔχων πεποιθῆσιν εἰς τὸ ἀκραιφνὲς καὶ γνήσιον τῶν πατριωτικῶν αἰσθημάτων του, τὸν ἐκάλεσεν ὅπως σχηματίσῃ ὑπουργεῖον. Τότε, κλίτοι προ καιροῦ ἤδη ἠσθάνετο τὴν καρδίαν του πιεζομένην ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, ἧτις τὸν ἐθέλει μέχρι τέλους, ἀλλὰ δὲν παρήκουσεν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς πατρίδος. Μετὰ τινὰς ὅμως ἀκάρπους προσπάθειας, νομίσας ὅτι δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ συνδυασμὸν κυβερνήσεως ἐξ οὗ νὰ προκύψῃ ἀγαθὸν τι διὰ τὸ ἔθνος, παρητήθη τῆς δουλείας αὐτῷ ἐντίμου ἐντολῆς, καὶ τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς του ἦν μακρὰ πάλαι πρὸς τὸν θάνατον, ὃν ὁ γενναῖος ἀνὴρ εἶχεν ἀτρόμως ἰδεῖ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ εἰς ὃν ἦν πρὸ καιροῦ παρεσκευασμένος, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἤδη ἐν ἔτει 1842 ἰδιοχειρῶς γεγραμμένη διαθήκη αὐτοῦ (*).

Διὰ τῆς διαθήκης ταύτης ὀλίγα κατέλειπε χρήματα, διότι ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν ἦν διὰ τὸν ἐνθερμον καὶ ἀφιλοκερδῆ πατριώτην θυσιῶν ἀδιακόπων σει-

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Ἡ πρώτη αὕτη διαθήκη, τὴν ὅποιαν ἀνεγνωμεν, ὑπάρχει γεγραμμένη ἐν βιβλίῳ περιέχοντι τὰ χειρόγραφα τῆς οἰκογενείας τοῦ γράψαντος καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ φαίνεται πᾶσαν ἐπὶ πόλαισι ἦσαν οἱ διάσχυρισμοὶ τινῶν ἀξιούτων ὅτι ὁ Μεταξᾶς εἶχεν ἀξιολογὸν περιστάσιον. Ἄνευ τῆς χορηγημένης αὐτῷ ὑπὸ τῆς Κυβερ. ἡγεως συντάξεως, ἧ-ο ἀδύνατον νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς μετριάς αὐτοῦ διατάνας.

ρᾶ, εἰς ἃς καταδαπανήθη σχεδὸν πᾶσα ἡ ἰδιωτικὴ του οὐσία. Κατέλειπε δὲ εἰς τοὺς δύο υἱοὺς του, — διότι ἔζη τότε ἔτι καὶ ὁ δευτερότοκος αὐτοῦ υἱός, ὁ τοσαύτης ἐλπίδας παρέχων καὶ ὑπὸ πάντων τιμηθεὶς καὶ ἀγαπώμενος Πέτρος — τοῖς κατέλειπε θητακρὸν πατρικῶν εὐλογιῶν, καὶ προσέτι τὴν κληρονομίαν τῶν ἐκδουλεύσεων καὶ τῶν θυσιῶν του, ἀνατιθέμενος εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς τὸ ἔθνος ν' ἀμείψωσιν αὐτοὺς ἀναλόγως τῶν δικαιωμάτων του.

Κορυφωθείσης δὲ τῆς καρδιακῆς ἀσθενείας, ἧτις ἀπὸ τοῦ 1848 τὸν ἐβλίβεν, ἀπέβιωτε τέλος τὴν 8 Σεπτεμβρίου 1860, ἐν καθαρᾷ συνειδήσει ὅτι ἐξέπληρωσεν εἴπερ τις καὶ ἄλλος τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον, πλήρης χαρᾶς ὅτι μετ' εὐκλείας ἀγῶνας τὴν κατέλειπε ἐλευθέραν καὶ εὐνομούμενην, περιστοιχούμενος ὑπὸ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς συμπαιθείας τῶν συμπολιτῶν του, καὶ ἀπολαύων οὐ μόνον τῆς ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης τοῦ βασιλέως του, ἀλλὰ καὶ τῆς υπερτάτης ὑπολήψεως αὐτῶν προσέτι τῶν ξένων ἡγεμόνων ὅσοι ἐνδιαφέρονται εἰς τῆς Ἑλλάδος τὴν τύχην. Ὁ Ἀυτοκράτωρ τῆς Ῥωσίας, ἅμα πληροφορορηθεὶς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἀπένευσε εἰς τὸν ἄξιον υἱὸν του Σπυρίδωνα τὸ παράσημον τοῦ ἁγ. Στανισλάου Β' τάξεως, ὡς δείγμα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ὑπολήψεως πρὸς τὸν ἀποθανόντα, καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν πέμπων αὐτὸ, καὶ ἐκπράξων κατὰ διαταγὴν τοῦ ἡγεμόνος του τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὴν στέρησιν τοῦ ἐξοχοῦ ἀνδρός, προσέθετε τὰ ἑξῆς: «Ὁ ἐνδοξος οὗτος πολιτικὸς ἀνὴρ, ὅστις τοσαύτον ἐντιμον κατέχει θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πατρίδος του, καὶ καταλείπει εἰς τοὺς συγχρόνους του καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν, μνήμην τοσαύτου ἀηλίδωτον, καὶ παράδειγμα σταδίου δ' διέτρεξεν εὐγενῶς καὶ ἐπωφελῶς, οὐδαμῶς ἐξαιτιμᾶτο περισσότερο ἢ ἐν Ῥωσίᾳ.» Ὁ δὲ πρέσβυς τῆς Ῥωσίας ἐν Ἑλλάδι, ὁ πλήρης εὐγενῶν καὶ φιλελληνικῶν αἰσθημάτων Κ. Ὁξερὸρ, διαβιβάζων εἰς τὸν Κ. Σπυρίδωνα Μεταξᾶν τὰ τε παράσημα καὶ τὴν τοῦ ὑπουργοῦ ἐπιστολήν, προσέθετε: «Τιμηθεὶς διὰ τῆς φιλίας τοῦ ὑμετέρου πατρὸς, οὐ ἐδυνήθη νὰ ἐκτιμῆσω τὰς τε ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματα, εὐτυχῆς λογιζομαι ὅτι δύναμαι ν' ἀποδώσω εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὸν φόρον τοῦ βαθέως μου σεβασμοῦ, διερχομένου γινόμενος τῶν αἰσθημάτων ἃ ἐπένευσεν εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν Ἀυτοκράτορα ὁ εὐγενὴς καὶ πατριωτικὸς βίος ἀνδρός, οὗ τὴν δόξαν θελεῖ διαιωνίσει ἡ τῶν Ἑλλήνων εὐγνωμοσύνη.»

Τοιοῦτος ἦν ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς, εἰς ἕκ τῶν ἐκλεκτῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, ὧν αἱ σπάνιαι ἀρεταὶ ἐπέφερον τὸ μέγαν ἀποτελεσμά τῆς εὐδωδέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος (*).

Α. Ρ. Ρ.

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Ἐν τῷ φυλλαδ. 246, ἐν σελ. 210, ἀναμνησθῆναι ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Κ. Λαγκαλά τοῦ οἰκόσημον τῆς οἰκογενείας τοῦ μακαρίτου Α. Μεταξᾶ ἄλλ' ἐπιπέδῃ αὐτὸ αὐτῶν.

Ο ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΛΗΚΙΟΣ.

— 000 —

Φόρον πρέποντα ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης τελοῦμεν τῇ μνήμῃ τοῦ ἀνδρός ἐκείνου, ὃς πᾶσιν ἡμῖν μετὰ τὸν Πευτανίαν ὑπῆρξεν ὁ ἀσφαλέστατος καὶ προσφιλέστατος ὁδηγὸς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας εὐκλείας, δημοσιεύοντας ἐν Ἑλλάδι τὸν βίον αὐτοῦ, μεταστάντος ἤδη εἰς ἄλλας σφαίρας ὑπάρξεως. Τίς Ἑλλῆν λόγιος ἀγνοεῖ τοῦ Ἀγγλοπεριηγητοῦ Ληκίου τὸ ὄνομα, τίς ἔχων ἀνά χεῖρας αὐτὸν, ὡς ἄλλον μίτον τῆς Ἀριάνης, δὲν ἐξῆλθε θριαμβεύων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ λαθυρίνου τῆς ἐρημώσεως τῶν προαιωνίων βαρβάρων; Εἰς τίνα ἐξ ἡμῶν ὁ φιλέλλην Λήκιος, τὸ εὐγενὲς τέκνον τῆς ἐλευθέρου καὶ μεγάλης Ἀλβίνας, δὲν ἐπροξένησεν ἀπειράκις χαρὰν ἀμύθητον, ἀνακαλύψαντα δι' αὐτοῦ πόλιν ποτὲ τῶν προγόνων μεγάλην καὶ ἐνδοξον, ὅπου τοῦ κοινῶ ὀδοιπόρου ὁ ἀφροντικὸς ὀφθαλμὸς δὲν βλέπει ἄλλο συνήθως εἰμὴ βάθρον ἀπλοῦν ἐπιτήδειον πρὸς ἱπποβασίαν, ἢ καὶ ἀνεξέργαστον τινὰ τῶν ὑποζυγίων ποτίστραν; Τίς ἐξ ἡμῶν κολλᾷ δὲν συνεκινήθη μέχρι δακρύων, ἀναγινώσκων τὸν Λήκιον, περιγράφοντα μὲν μετὰ ζωηρᾶς καὶ μεστῆς πάθους φαντασίας τὰ δεινὰ καὶ τὰς κακώσεις τῆς ἀσιανῆς δουλείας, αἰετ' ἐπιζώντα μετὰ θαρβύρου καὶ σταθερᾶς πεποιθήσεως, ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς συμφορᾶς καὶ ἀπελπισίας, εἰς τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν τοῦ δούλου ἐκείνου λαοῦ, ὃν οἱ δυνάσται τῆς γῆς πρὸ πολλοῦ ἀνηλεῶς ἐξωθέλιαν ἐκ τῆς βίβλου τῶν ζώντων;

Οὗτός ἐστιν ὁ ἀνὴρ οὗ τὸν ἐπίτομον βίον ἀνακοινοῦμεν ἐνταῦθα τοῖς Ἑλλησι, λαθόντες ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς βασιλικῆς ἐν Λονδίῳ ἐταιρίας τῶν γεωγράφων. (Address at the anniversary Meeting of royal Geographical society, 28 Μαῖου 1860 σελ. 130.)

Ὁ συνταγματάρχης Οὐίλχελμος Μαρτίνος Λήκιος (William Martin Leake) ἐγεννήθη ἐν Λονδίῳ τὴν 14 Ἰανουαρίου 1777. Ἦν υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου Ληκίου ἐλεγκτοῦ τοῦ δημοσίου λογιστικοῦ, καὶ ἐκγονοῦ τοῦ Στεφάνου Μ. Ληκίου ἀνδρός στρατιωτικοῦ. Τὸ ὄνομα δὲ τῆς οἰκογενείας πηγάζει ἐκ τοῦ Ἰωάννου Ληκίου τοῦ διαστήμου νυκταρχοῦ τῆς βασιλείσεως Ἀννης.

Ἐπειδὴ ἡ ἐρημνεία εἶσαν ἀκριβεῖς, παρεθέσαμεν νέον ἀντίτυπον ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ. Ἐκ δὲ τῶν ὑπ' ὄντων ἡμῶν ἐπισήμων ἐγγράφων καὶ διπλωμάτων ἐξαγομεν τὰ ἑξῆς: ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Μεταξᾶς δὲν εἶχεν ἕνα ἀλλὰ δύο ἀδελφοὺς, Ἄγγελον καὶ Θεόδωρον ὅτι ἐκ μὲν τοῦ πρώτου κατάγονται οἱ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐπωνομαζόμενοι «Ἀντζουλιναῖοι,» ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου οἱ «Θεοδωρακαῖοι.» ὅτι ὁ τίτλος τοῦ κόμητος ἐδόθη ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας μόνον εἰς τὸν Ἀναστάσιον καὶ τοὺς ἄρρενας ἀπογόνους αὐτοῦ, καὶ ὅτι οἱ τοῦ ἄλλου κλάδου δὲν ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ φέρειν τὸν τίτλον τοῦτον. Καὶ μὲν ἡ Ἰόνιος Γερουσία ἀνεγνώρισεν πρὸ τινῶν ἐτῶν καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ τοὺς ἀπογόνους ὡς κόμητας, ἀλλ' ἡ Γερουσία, δὲν εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀναγνωρίσῃ τίτλων μὴ ὑπάρχοντα.

Μετὰ τὴν ἐγκύκλιον αὐτοῦ παιδεῖν ἐν τῇ βασιλικῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Οὐολβίχ, ὁ Οὐίλχελμος Λήκιος ἔλαβε θέσιν ἀξιωματικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ τὸ 1794, καὶ ἤρξατο τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου αὐτοῦ ἐν ταῖς δυτικαῖς Ἰνδίας. Τὸ ἔτος 1799 διωρίσθη εἰς τὴν θέσιν, ἧτις δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ ἀφορμὴ πρὸς τὰς μελλούσας αὐτοῦ ἐργασίας. Διωρίσθη τουτέστι μέλος στρατιωτικῆς τινος ἐπιτροπῆς, σκοπούσης τὴν διδασκαλίαν τῶν Τούρκων εἰς τὴν χρῆσιν τῶν πυροβόλων, διὸ καὶ ἀπέπλευσεν εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Ἦδη μετὰ ἐν ἔτος τὸ 1800 ἐγκατέλειπε τὴν πρωτεύουσαν χάριν ἐνεργότερας ἄλλης ὑπηρεσίας. Θεωρήσας ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ὠφέλιμον τὴν ἀποστολὴν καταλλήλων ἀγγλων ἀξιωματικῶν πρὸς τὸν μέγαν Βεζύρην, μαχόμενον τότε κατὰ τῶν Γάλλων εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας τῆς ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας, ἀπέστειλεν εἰς Ἰσπὴν τὸν στρατηγὸν Κέλλερ, τὸν λοχαγὸν Λήκιον, καὶ ἄλλους τινὰς. Διελθόντες οὗτοι διὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἐπισκέφθησαν τὴν Κύπρον ἄλλ' ἐνταῦθα ἀπήντησαν τὸν Σιδνεὺ Σμιθ, πρὸ μικροῦ ὑπογράψαντα συνθήκην μετὰ τῶν Γάλλων περὶ ἐκκενώσεως τῆς Αἰγύπτου ὅθεν θεωρηθείσης ἤδη ἀνωφελοῦς τῆς συνδρομῆς αὐτῶν πρὸς τὸν ὀθωμανὸν στρατάρχην, αὐθις ἐπέστρεψαν εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ συνθήκη αὕτη δὲν ἐπεκυρώθη, ὁ λοχαγὸς Λήκιος πάλιν ἐπανέλαβε τὸν πρῶτον σκοπὸν του, μεταβὰς πρὸς τὸν μέγαν Βεζύρην εἰς τὴν Συρίαν, ὅθεν ὠφελοῦμενος ἐκ τῆς θέσεώς του, ἐπεσκέφθη τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἀρχαίας Παλαιστίνης καὶ Ἰουδαίας.

Τὸ ἔτος 1804 μετὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐπορεύθη διὰ τῆς ἐρήμου εἰς Αἴγυπτον. Τῆς Ἀλεξανδρείας δὲ παρεδοθείσης, καὶ τῶν Γάλλων ἀποχωρησάντων, κατὰ πρόκλησιν τοῦ Λόρδου Οὐτκινσῶν, ὁ Λήκιος συνώδευσε τὸν Ἀμιλτῶνα, τότε ὄντα ἰδιαιτέρων γραμματέα τοῦ Λόρδου Ἐλγίνου, εἰς τὴν ἄνω Αἴγυπτον, πρὸς γενικὴν τινὰ τῆς χώρας ταύτης ἐξέτασιν, κατὰ τὴν στρατιωτικὴν αὐτῆς καὶ γεωγραφικὴν θέσιν, καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ ἐμπορικὴν αὐτῆς κατάστασιν. Συνέπεια τῆς περιηγησεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἐκδοσις χαρτοῦ τινὸς τοῦ βου τοῦ Νείλου, ἀπὸ τῶν καταβόρακτων μέχρι τῆς θαλάσσης, ὁ προσδιορισμὸς πλείστων ἀρχαίων θέσεων, καὶ ἡ περιγραφή πάντων τῶν ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ περιλαμβανομένων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, μετὰ παρατηρήσεων ἐπὶ τῆς γεωργικῆς καὶ ἐμπορικῆς καταστάσεως τοῦ τόπου. Ἐκθεσις τῆς περιηγησεως ταύτης ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀμιλτῶνος ἐν ἔτει 1809.

Τὸ 1802 ἔτος ὁ λοχαγὸς Λήκ ἐπισκέφθη τὴν Συρίαν, ἐξακολουθήσας καὶ ἐνταῦθα τὰς αὐτὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῖνας, δι' ἃς ἀπεστάλη εἰς τὴν ἄνω Αἴγυπτον ἐν τῇ ἐπιστροφῇ δὲ αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα, ἐπιβίβασθαι εἰς τὸ πλοῖον, ὃ ἔφερον εἰς Ἀγγλίαν τοῦ Λόρδου Ἐλγίνου τὰ ἀρχαῖα μάρμαρα, ἐναυάγησεν εἰς τὰ Κύθηρα χαλεπῶς καὶ μόλις διέσωσε τὴν ζωὴν αὐτοῦ.

Ἡ γνώσις τῆς ἀσιατικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἔξεων,

ην απέκτησεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ, ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως ἡ αἰτία τῆς προσεχοῦς αὐτοῦ ἐκλογῆς, πρὸς τινὰ σπουδαίαν ἀποστολὴν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐπαρχίας τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Διετάχθη λοιπὸν μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἵνα περιεπλεύσῃ τὰς ἀκτὰς, καὶ εἰςχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν ἐπαρχιῶν τῆς χώρας ταύτης, ἐξετάζων τὰ φρούρια καὶ τὰ μέσα τῆς ἀμύνης, σημειῶν τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ ἐλαττώματα τῆς διοικήσεως, καὶ καταδεικνύων τὰ μέσα τῆς βελτιώσεως αὐτῆς. Πρὸς τοῦτον δὲ τὸν σκοπὸν ἀεχώρησεν ἐξ Ἀγγλίας τὸ ἔτος 1804.

Ἀπὸ τοῦ 1804 μέχρι τοῦ χειμῶνος τοῦ 1806 περιηγεῖτο διηκεκῶς, κατὰ τὰς ληφθείσας αὐτοῦ ὁδηγίας, εἰς τὴν βόρειον Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον. Ἐφ' ἧς ἐξετέλει τὰ σπουδαία τῆς ἀποστολῆς του καθήκοντα, διὰ τρόπον ἱκανοποιήσαντος πληρῆστα τὰς προσδοκίας τῶν ἀρχῶν τῆς πατρίδος του, ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ κλίσις καὶ τὸ ἐμφυτον πνεῦμα πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν ἀνεπτύχθησαν ἐν ταῦθα πληρῆστα, ὅπου καθ' ἑκάστην ἀνεψέτο ἱστορικὸν τι ἢ τοπογραφικὸν πρόβλημα, ἐπιβάλλον τῇ πολυμαθεῖ αὐτοῦ καὶ κριτικῇ ὀξυνοίᾳ τὴν λύσιν, καὶ ὅπου ἡ ἐμβριθὴς αὐτοῦ γνώσις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, καθίστη αὐτὸν ἱκανὸν πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν ἀσφαφεστάτων καὶ σκοτεινοτάτων ἐπιγραφῶν, δι' ὧν πρῶτον ὠρίσθη ἡ ταυτότης πλείστων κατεστραμμένων σημείων.

Αἱ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας ἐκραγεῖσαι ἐχθροπραξίαι περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1806, οὐ μόνον ἐμπόδισαν τὴν ἐξακολουθήσιν τῶν περιηγήσεών του, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς συνελήθη ὡς αἰχμάλωτος ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅθεν ἄνωγ' ἠδυνήθη μετ' οὐ πολὺ νὰ σωθῇ· τυχὼν δὲ πλοίου διευθυνομένου εἰς τὴν Μελίτην, μετέβη εἰς ταύτην τὴν νῆσον· ἐντεῦθεν δὲ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ὑγείας του. Αὐτὸς δὲ μετὰ ταῦτα ἐστάθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου διέμεινε μέχρι τοῦ ἔτους 1809. Αὐταὶ δὲ αἱ ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἀπὸ τοῦ 1806—1809 μετὰ τῶν αὐτῆς εὐφυίας καὶ ὑπομονῆς γενόμεναι ἐν τόπῳ παρατηρήσεις, ἐπεκταθεῖσαι δὲ καὶ διαταχθεῖσαι ὕστερον μετὰ πολλῆς σκέψεως καὶ σπουδῆς, ἀπετέλεσαν τὰ μετὰ πολλὰ ἔτη δημοσιευθέντα πολὺτιμα καὶ κλασικὰ ἐκείνα τοπογραφικὰ συγγράμματα, ἅτινα διὰ τὰ ἐν αὐτοῖς ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὰς ἀκριβεῖς παρατηρήσεις, ἀνέδειξαν τὸν συγγραφεῖα αὐτῶν τύπον καὶ παράδειγμα γεωγράφου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης προσέτι χρονολογεῖται καὶ ἡ συμπάθεια αὐτοῦ πρὸς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, ἡ συγγνώμη πρὸς τὰς ἀδυναμίας των, καὶ ἡ ἐλπίς εἰς τὸ μέλλον των, ἧτις τὸσαῦτα αὐτῷ ἀκολούθως ἐνέπνευσεν συγγραμμάτια, καὶ ἧτις τὸσοῦτον ἐπήνθιζεν τὰς συνουμιὰς αὐτοῦ.

Τὸ ἔτος 1815 ὁ ἀντισυνταγματάρχης Λήκιος, ὡς ἀξιωματικὸς ἄγγλος διετάχθη νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν στρατὸν τῆς ἐλβετικῆς συμπολιτείας ὑπὸ τὸν Ἀρχιδούκα Ἰωάννην, καὶ ἐν τῇ ἰδιότητι ταύτῃ διέ-

τριψεν ἐπὶ μῆνας ἐν Βέρνη, μέχρι τῆς γενικῆς εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης.

Ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν ἤρξατο πάλιν τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν, ἐξακολουθήσας αὐτὰς μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ, ἐκτὸς μικρῶν τινῶν διακοπῶν, γιγνομένων ἐξ ἀνάγκης ἐνεῖα τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ καθήκοντων, ἀφ' ὧν ἀπηλλάγη τὸ 1823 λαθῶν τὴν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ ἄφρῃν αὐτοῦ.

Τὸ ἔτος 1814 ἐδημοσιεύθησαν αἱ ἐν Ἑλλάδι ἐρευναι αὐτοῦ, (Researches in Greece) τὸ 1821 ἐγένετο ἡ πρώτη ἐκδοσις τῆς « Τοπογραφίας τῶν Ἀθηνῶν » (Topography of Athens) καὶ τὸ 1822 ἐξεδόθη « Ἡ περιήγησις εἰς Νουβίαν, Συρίαν καὶ Ἀραβίαν » (Burckhardt's travels in Nubia, Syria, and Arabia). Τὸ 1824 ἐξεβόητο τὰς πρὸ 24 ἐτῶν περιηγήσεις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας. Τὸ 1826 ἐδημοσιεύθη « Ἡ ἱστορικὴ αὐτοῦ σκιαγραφία τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως » (Historical outline of the Greek revolution) καὶ τὸ 1829. « Οἱ Δῆμοι τῆς Ἀττικῆς » (The Demoi of Attica). Τὸ ἔτος 1830 ἐδημοσίευσεν ἐν τῶν σπουδαιοτάτων καὶ ἐμβριθεστάτων αὐτοῦ συγγραμμάτων, « τὴν Περιήγησιν εἰς τὴν Πελοπόννησον » μετὰ χάρτου ἀκριβεστάτου (Travels in the Morea) ταύτη δὲ ἠκολούθησε τὸ 1835 ἐτέρα τις μᾶλλον ἐκτεταμένη « Περιήγησις εἰς τὴν βόρειον Ἑλλάδα ». (Travels in northern Greece). Τὸ δὲ 1841 ἔτος ἐδημοσιεύθη ἡ δευτέρα ἐκδοσις τῆς Τοπογραφίας τῶν Ἀθηνῶν.

Τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἠσχολήθη ὁ Λήκιος εἰς τὴν ἐκδοσιν « τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων » (Numismata Hellenica), συγγράμματος σπουδαιοτάτου, περιέχοντος ἀκριβῆ καὶ πιστὴν περιγραφὴν παντὸς νομίσματος ἐμπεριεχομένου ἐν τῇ πλουσίᾳ αὐτοῦ συλλογῇ, μετὰ κριτικῶν καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων· τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἐδημοσιεύθη τὸ 1855. Τὸ δὲ 1859 ὀλίγας ἐβδομάδας πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐξεδόθη συμπλήρωμα τοῦ προηγουμένου. Ἀμρότερα δὲ ταῦτα ὁμοῦ λαμβανόμενα εἰσὶν ἀνεξάντλητος πηγὴ πληροφοριῶν, διὰ πάντα ἀρχαιολόγον καὶ ἱστορικόν· διότι ὡς γνωστὸν ἐκ τῶν νομισμάτων διεχρῆθη πολλάκις τὸ πρῶτον φῶς ἐπὶ πολλῶν προβλημάτων τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ τοπογραφίας, ἄλλως τε σκοτεινῶν ἢ συζητουμένων.

Ὁ Συνταγματάρχης Λήκιος ἦν μέλος πολλῶν ἐπιστημονικῶν συλλόγων ἀγγλικῶν τε καὶ ἄλλων· ἐγένετο μέλος τῆς ἐταιρίας τῶν καλουμένων Dilettanti (α) τὸ 1814, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ λόρ-

(α) Ἡ γνωστὴ αὕτη πανταχοῦ ἐταιρία τῶν Dilettanti, οὐκ εἶναι ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀγγλίας, καταβαλλόντων ἀρὰς χρηματικὰς ποσοτήτας πρὸς ἀρχαιολογικοὺς σκοποὺς. Ὅταν δὲ συναχθῆ ἡ πρὸς τὴν ἀνάληψιν, τότε ἡ ἀποστέλλονται δι' αὐτοῦ εἰς διάφορα μέρη ἀρχαιολόγοι, χάριν ἀνασκαφῶν καὶ περιγραφῶν καὶ καταμετρήσεων διαφόρων μνημείων ἀρχαίων, ἢ ἐκτίθεται πολυδάπανόν τι ἀρχαιολογικὸν σύγγραμμα, προεὶδὼν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν τῆς ἐταιρίας αὐτῆς. Τοιοῦτον ἐστὶ τὸ κατὰ τὸ 1851 τυπωθὲν ἐν Λονδίνῃ βιβλίον σύγγραμμα περὶ τῆς ἀττικῆς

ΑΝΑΛΕΚΤΑ ΤΙΝΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ (1).

—οοο—

Ἐν Στενημάχῳ τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1860.

Περὶσπούδαστε φίλε!

Σήμερον, τέλος πάντων, ἔρχομαι νὰ ἐκπληρώσω κατὰ τὸ ἐνὸν τὴν πρὸ πολλοῦ δοθείσαν ὑπόσχεσίν μου, ἐπιστέλλων ὑμῖν ὅτι ἐν ὧραις σχολῆς ἐδυνήθην μέχρι τοῦδε νὰ συναθροίσω περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, οἷον ἐθιμὰ τινὰ τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ταύτης, μύθους, παιδιὰς, λέξεις, ἐπιγραφὰς κλπ. Ἄνδρες δὲ σοφοὶ θέλουσι βεβαίως ἀναλάθει τὴν ἐπιστημονικὴν τῶν τοιούτων ἐρευναν, τὴν ἀντιπαράθεσιν αὐτῶν πρὸς τὰ τῶν προγόνων ἡμῶν ἀνάλογα, καὶ ἐν γένει τὴν καθολικὴν αὐτῶν ἐξέτασιν, καθὼς καὶ προεκφύσεις περὶ τούτου ἐδημοσιεύθησαν (δρ. Ἡμέρας ἀριθ. 223).

Ἡ ἀνάγκη δὲ καὶ ἡ χρησιμότης τῆς τούτων συλλογῆς καὶ δημοσιεύσεως ὑπὸ πολλῶν ἤδη καταδείχθη. Ἐκτὸς δὲ τῆς ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς αὐτῶν ἀξίας, τὰ τοιαῦτα συντελοῦσι πολὺ καὶ εἰς τὸ νὰ καταδειξῶσιν ἀδικαφρονικῶς τὴν ἀληθῆ καταγωγὴν τῶν λαῶν τῶν χωρῶν μάλιστα τούτων, τοὺς ὁποίους ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τοσοῦτον ἐπιμόνης καὶ πεισματωδῶς ζητοῦσι τινες ν' ἀποσπάτωσιν ἀπὸ τῶν ἐνδόξων αὐτῶν ἀναμνήσεων καὶ ἀπὸ τῶν οὐχ ἦτοιν ἐνδόξων προσδοκιῶν αὐτῶν. Εἰναι δὲ χρέος ἀπάντων τῶν λογίων νὰ συλλέγωσιν ὅλα τὰ τοιαῦτα ἐπιμελῶς ἐν ὧσιν εἶναι κενὸς· διότι ἴσως μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἐτι ἐνιαυτῶν τὸ ἔργον καταστήσεται δυσχερέστερον, ἀφοῦ ὁ τοσοῦτον ἀκρίτως, καὶ ἐν πολλοῖς ἐν οὐ δέοντι, ὑπὸ πάντων εἰσποιούμενος εὐρωπαϊκὸς ἢ μᾶλλον ξενιστὸς, ἐξοστρακίζων ἀνηλεῶς καὶ βράβας καὶ μνησῖα καὶ κεφαλῆς καλύμματα ποικιλότατα καὶ ἀντεριά καὶ λεμπαιτίδες καὶ δεσμάτια (2), ἀπειλεῖ καὶ αὐτὰς τὰς ἀθωοτάτας παιδιὰς νὰ ἐφανίσῃ, καὶ τοὺς ἐθνικοὺς μύθους νὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ μυθιστοριῶν καὶ ἱποτικῶν διηγηματίων, ἀντεισάγων εἰς τὰ τέως προσφιλῆ ἐν τοῖς διηγήμασι τοῖς ἀπλοῖς ὀνόματα τοῦ Κώστα καὶ τοῦ Γιάννη καὶ τοῦ Εὐθυμίου καὶ τῆς Ἐλένης καὶ τῆς Φρόσως, ὀνόματα ἄλλα, Ἀληφίδου, Καρόλου, Δουκρητίας. Ἀπόδειξις τῶν εἰρημένων εἶναι ὅτι πολλὰ τῶν κἀτωθὶ ἀναφερομένων ἤρχισαν νὰ ἐκλείπτωσιν ἢ τούτῳλάχιστον νὰ χλευάζωνται, καὶ νὰ περιορίζωνται μόνον εἰς τὰς κατωτέρας τοῦ λαοῦ τάξεις, αἵτινες εἶναι πάντοτε ὁ πιστότερος φύλαξ τῆς προγονικῆς παρακαταθήκης.

(1) Ὅρα φυλλάδ. Πανδώρας 234 περὶ τῆς ἑλληνικῆς κωμῆδος Στενημάχου, καὶ 249 περὶ τῆς Διοικήσεως Φιλιππουπόλεως.

(2) Εἶδος γυναικείου ἀναθέσμου.

δου Νορθούικ καὶ Ἀμιλτωνος τὸ ἔτος 1859, ἦν ὁ δεύτερος ἐν τῷ καταλόγῳ, πρώτου ὄντος μόνου τοῦ λόρδου Ἀβερδίνου. Τὸ ἔτος 1828 ἐξελέχθη μέλος τοῦ Κλοῦβ(6) ἦν προσέτι μέλος τῆς βασιλικῆς γεωγραφικῆς ἐταιρίας, καὶ ἐπίτιμον μέλος τῆς ἀσιατικῆς ἐταιρίας, ἀντιπρόεδρος τῆς βασιλικῆς ἐταιρίας τῆς φιλολογίας, ἐπίτιμον μέλος τῆς βασιλικῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου, καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ γαλλικοῦ βασιλικοῦ Ἰνστιτούτου.

Τὸ 1858 ὁ συνταγματάρχης Λήκιος ἐνυμφεύθη τὴν Ἐλισάβετ Οὐράν, πρεσβυτάτην θυγατέρα τοῦ Καρόλου Οὐίλκινς, καὶ χήραν τοῦ Οὐίλχελμου Μάρσθεν. Ἀμρότερα τὰ ὀνόματα ταῦτα εἰσὶ γνωστὰ εἰς τὸν ἀνατολικὸν φιλολογικὸν κόσμον.

Τὴν 6 Ἰαννουαρίου 1860 ὁ συνταγματάρχης Λήκιος ἀνεκρίθη ἐν Κυρίῳ μετὰ βραχείαν τινὰ καὶ ὀξείαν ἀσθένειαν. Ἡ διάνοια αὐτοῦ οὐδέποτε ἐξησθένησεν· ἡ δραστηριότης αὐτοῦ μόλις ἐγαλαρώθη ὑπὸ τὸ βῆρος ἐτῶν τριῶν πρὸς τοὺς ὀγδοήκοντα. Χαρακτηριστικώτατον τοῦ ἀνδρὸς ὑπῆρξεν ἡ μετριότης καὶ ἡ ἀποχώρησις. Αἱ ἰδιότητες αὐταὶ τοῦ χαρκτηῖρος του, καθίστων μὲν αὐτὸν προσφιλέστατον πρὸς πάντας ὅσοι ἦσαν οἰκεῖοι αὐτῷ, ἀπέκρυπτον δὲ εἰς τοὺς πολλοὺς τὰς ἐξόχους πνευματικὰς δυνάμεις καὶ τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ παιδείαν.

Ὁ συνταγματάρχης Λήκιος ἐτάφη ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τοῦ Kensal Green. Ὁ ἱερεὺς ὁ Ἕλλην ἐξ οἰκείας βουλήσεως συνώδευσε τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ, ἐκφράζων διὰ τούτου τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους τοῦ πρὸς ἄνδρα, ὅστις οὐδένα ἐρείσατο μέσου πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικότητος, καὶ τοσοῦτον εἰργασθῆ πρὸς ἐρμηνείαν καὶ διασάρισιν τῶν περιεργωτάτων ἰδιοτήτων τῆς ἑλληνικῆς χώρας, καὶ τῶν σικηνῶν τῆς ἐνδόξου ἱστορίας αὐτῆς. Ἐν αὐτῷ ἀπωλέσθη οὐ μόνον ἄνδρα σοφὸν καὶ ἀρχαιολόγον, ἀλλὰ καὶ ἕτερον μέλος, συνδέον ἡμᾶς μετὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, τῆς φιλολογίας, καὶ τῆς κοινωνίας τῆς παρελθούσης γενεᾶς.

Κ. ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ.

ἀρχιτεκτονικῆς, πρὸς ἔλεον τοῦ ὁποῦ ἰδανυθῆσαν τρεῖς χιλιάδες λιπῶν. An investigation of the principles of Aethiopian Architecture, &c. London 1851. Published by the society of Dilettanti.

(6) Club κερὶς σημαίνει κορώνη, βόταλον, Hercules club, τὸ βόταλον τοῦ Ἡρακλέους, ἐξ οὗ μεταφορικῶς καὶ δυνάμις ἢ ἰσχύς· ἔθεν club-man ὁ νόμος τοῦ ἰσχυροτέρου. Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης τῆς λέξεως σημασία· σύλλογοι καὶ συστήματα ἀνθρώπων πρὸς τινὰ πολιτικὸν ἢ ἄλλον τινα ἠθικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν σκοπὸν ὀνομάσθησαν club, τούτῳ κερὶς δυνάμις ἢ ἰσχύς. Ἡ ἀνωτέρα μνημονευμένη ἐταιρία φέρει μόνον τὸ γενικὸν ὄνομα πάσης ἐταιρίας, καλούμενης ἀπλῶς club, διότι εἶναι σύλλογος πολυμελέστατος πάντων ἐν γένει τῶν ἐπὶ παιδείᾳ ἀκρινόμενων ἀνδρῶν, περιλαμβανῶν πρόσωπα πάσης κοινωνικῆς τάξεως. Ἐν αὐτῇ π. χ. συναντῶνται ὑπουργοὶ καὶ ἔμποροι, καθηγηταὶ καὶ καλλιτέχναι, βουλιγῶναι καὶ τραπέζιται· οὗτω δὲ κερὶς ἡ ἐταιρία αὕτη χρησιμεῖ ὡς μέσον συνεννόησεως, ἐπὶ ἀμοιβαίᾳ διακονίᾳ ἰδεῶν, προσώπων, ἅτινα ἄλλως δυσκόλως ἴδοντο νὰ συνέλθωσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἐνεκα τῆς φρίσεως καὶ τοῦ εἶθους τῶν ἀσχολῶν αὐτῶν.

Α'. Ἔθιμα.

4. Κατὰ τὴν γέννησιν.

Ὅταν γυνὴ τις γεννήσῃ, τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἢ τὴν ἐπιούσαν τελούνται τὰ *Γεννητούρια* (Γενέθλια). ἄλλ. προσκαλοῦνται αἱ πλησιέστεραι συγγενεῖς καὶ φίλοι τῆς τεκούσας, καὶ παρατίθεται αὐταῖς τράπεζα, ἢ δὲ μπάμπου (ἢ μαῖα) φέρει τὴν πῆτταν, τὴν ὁποῖαν πηδῶσα καὶ εὐχὰς ἀπαγγέλλουσα ὑπὲρ τοῦ βρέφους, κόπτει σταυροειδῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς, καὶ ἐπειτα κόπτουσι ἐξ αὐτῆς ἀνά ξί τεμάχιον ὄλαι αἱ παρακαθήμεναι γυναῖκες· ἀκολουθῶς δὲ ἡ μαῖα θυμιάζει τὴν τράπεζαν καὶ τὰς γυναῖκας, μεθ' ὧ τρώγουσι, καὶ οὕτως περαιούται ἡ τελετή.

Τὰς ἀκολουθοῦσας ἡμέρας στέλλουσι ὅλοι οἱ συγγενεῖς γλυκίσματα καὶ διάφορα φαγητὰ εἰς τὴν *λεχῶσαν*, καὶ ὅταν ἔλθωσιν εἰς δευτέραν ἐπίσκεψιν, φέρουσι δῶρόν τι εἰς τὸ βρέφος, νόμισμα, ἢ κόσμημά τι. Συνήθως βαπτίζεται τὸ βρέφος τὴν ἐξοδόμην ἡμέραν, πρὶν δὲ βαπτισθῆ ὀνομάζουσαν αὐτὸ *Σιδέρην*, οἶονεϊ σιδηροῦν, υἱγιᾶς, εὐχετικῶς, (1), καὶ ποτὲ δὲν ἀφίεται μόνη ἡ μήτηρ μετὰ τοῦ τέκνου τῆς ἐν τῷ θαλάμῳ, ὑπαρχούσης τῆς δεισιδαιμονίας, ὅτι τὰ κακὰ πνεύματα εὐρίσκουσι καιρὸν νὰ ἐπηρεάσωσι καὶ τὴν λεχῶσαν καὶ τὸ βρέφος· ὁμοίως δὲν συγχωρεῖται εἰς οὐδένα νὰ εἰσελθῇ εἰς τὸν θάλαμον αὐτῆς ἄμ' ὡς νυκτώσῃ. Πρὸ τοῦ δὲ νὰ *σαρτατίσῃ* ἡ μήτηρ δὲν ἐξέρχεται τῆς οἰκίας. Ἀφοῦ δὲ *χρονίσῃ* τὸ νήπιον, τότε οἱ συγγενεῖς ἢ οἱ γείτονες λάθρα κλέπτουσι αὐτὸ ἀπὸ τῆς μητρὸς τοῦ, τὸ ἐνδύουσι ἀλλοκότως πως, ὀπλιζόντες αὐτὸ καὶ περιδόντες διὰ μηρύματος (θηλαϊᾶς) βάμβακος ἐρυθροῦ χρώματος, φερομένου ἀπὸ τοῦ ὄμου ὑπὸ τὴν ἐτέραν μασχάλην, συνάπτοντες τὰ δύο ἄκρα διὰ κλειθροῦ, καὶ οὕτω μετημφισμένον φέρουσι αὐτὸ εἰς τὴν μητέρα. Καὶ τότε τὸ παραδίδουσι αὐτῇ, ἀνοίγοντες τὸ κλειθρον, ὅταν ὑποσχεθῇ αὐτοῖς ἐστίασιν. Καθήμενὴ δὲ ἡ μήτηρ παρὰ τὸ λίκνον τοῦ τέκνου αὐτῆς, καὶ ελαφρῶς κινούσα αὐτὸ τὸ νανουρίζει διὰ τοῦ ἐξῆς ἄτματος·

« *Ἐλα, ἔπε, κί ἔπαρέ το, γάρτι, ἔλα κί ἀποκοίμισέ το, λιούλιου.*

Πάρ το κ' εἰς τοῦ Μάϊ τ' ἀμπέλι, γάρτι, κ' εἰς τοῦ Μάϊ τὸ περιβόλι, λιούλιου.

Δός τῳ Μάϊ τὸ λουλοῦδι καὶ τοῦ Μάϊ τὸ σταφυλι,

γὰ κοιμάται σὰρ τ' ἀργάκι γὰ ζυπαρῆ σὰρ ἀηδογάκι. »

Ὅταν δὲ φιλαρέσκως καὶ θωπευτικῶς χορεύῃ τὸ τέκνον τῆς ἡ μήτηρ, ἄδει τὸ ἐξῆς·

« *Τὸ παιδί μου τὸ καλὸ ποῖς τὸ λέγει ἀγαμῆδ,*

(1) Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὀνομάζεται ἀλλαχῶς τῆς Ἑλλάδος πρὸ τοῦ βαπτίσματος « *Δράκος* ». Σ. Π.

δοχημά 'ναι τὰ βουχά της κί ἀλεποῦ σί ἀργίθια της καὶ κατὰ σὸ προζέμι της »

Καὶ πάλιν.

« *Διέτε το, μῶρ', διέτε το!* »

πῶς πηδαίει καὶ ῥίχεται,

σὰρ σπυρὶ βόλιθι

σὰρ μαργαριτάρι ».

Ἡ δὲ τιτθὴ βαυκαλιζούσα τὸ βρέφος λέγει μετ' ὧδῆς·

« *Νά τε το, κρατεῖτέ το,*

ὡς ποῦ γάλλῃ ἢ μάνα του

ἀπὸ πέρ' ἀπ' τῆ χαρὰ,

τὰ τῷ φέρῃ δυὸ κοκκά

δυὸ κοκκά καὶ δυὸ καλὰ

κατ' τῆς κάτας τῆρ οὐγὰ

καὶ τοῦ ποτικῶ τ' αὐτιά! »

Ὅταν τῶν παιδῶν οἱ πρῶτοι ὀδόντες πίπτωσι, ῥίπτουσι αὐτοῦς εἰς τὰς στέγας, λέγοντες· — « *Νά του κρινόκκαλο καὶ δὲς μου σιδηρέτιο.* »

2. Γαμήλια.

Ὁ γάμος ἄρχεται μίαν ἐβδομάδα πρὸ τῆς τελετῆς τῶν στεφανωμάτων, καὶ τὴν μὲν προτεραίαν Κυριακὴν στέλλονται παρὰ τοῦ νυμφίου πρὸς τὴν νύμφην τὰ λεγόμενα *γαμαλιχία* (λουτρά), τὴν δὲ Πέμπτην στέλλονται ἀμοιβαίως δῶρα (τὰ *Σινιά*) συνοδευόμενα μετὰ μουσικῶν ὀργάνων, τὴν δὲ Παρασκευὴν γίνονται τὰ καλούμενα *Κοσκινίσματα* ἐν τῇ τῆ τοῦ νυμφίου καὶ τῆς νύμφης οἰκίᾳ· ἄλλ. ἀφοῦ εἰσελθῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς καὶ μάλιστα αἱ γυναῖκες, στρώνουσι σινδόνα ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσας, καὶ ἐπ' αὐτῆς θέτουσι σκάφην, δύο δὲ συγγενεῖς, νεόνυμφοι μάλιστα κυρίαί, κοσκινίζουσι ἄλευρον, τὸ ὁποῖον ἐπειτα ἀναμιγνύει με βούτυρον καὶ μέλι παιδίον ἄρῆεν. Μετὰ δὲ τὴν πρᾶξιν ταύτην καλύπτουσι τὴν σκάφην με ἐτέραν σινδόνην, καὶ ἀπασαι αἱ γυναῖκες χορεύουσι περὶ αὐτῆς, προεξάρχουσας τῆς πλησιέστερας συγγενεῖς, ἧτις τότε κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν με κίθριν μεγάλην. Μετὰ δὲ τὸν χορὸν μία αὐτῶν λαμβάνει κόσκινον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ὑπάρχει ἄλευρον, καὶ ἄλλη παρακολουθοῦσα αὐτὴν λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ καὶ χρίει ὄλας τὰς παρισταμένας εἰς τὰς περειαῖς (συμβολικῶς τούτου δηλοῦντος εὐχὴν γήρωος), ἐκείναι δὲ ῥίπτουσι δῶρόν τι εἰς τὸ κόσκινον. Τὸ δὲ *Σάββατον* κόπτεται ἢ πῆττα εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς νύμφης· ἀφοῦ προσκληθῶσι πάλιν αἱ συγγενεῖς, ἡ νύμφη καθίεται ἐπί τινος θρανίου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θαλάμου, καὶ καλύπτεται δι' ἐρυθροῦ καλύμματος· ἐπειτα θέτουσιν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς τὴν πῆτταν, τὴν ὁποῖαν κρατοῦσι δύο νέοι συγγενεῖς αὐτῆς, ἐπὶ δὲ τῶν γο-

νάτων αὐτῆς καθίζουσι παιδίον ἄρῆεν· ἀφοῦ δὲ εὐλογῆσθαι τὴν πῆτταν ὁ ἱερεὺς, τὴν κόπτουσι καὶ τὴν σπῆνουσιν. Ἡ νύμφη τότε τρέχει δρομαία νὰ κρυβῇ εἰς παρακείμενον δωμάτιον, ἐν ᾧ ὅλοι οἱ παρόντες κτυποῦσι καὶ εὐχονται αὐτὴν. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ νυμφίου, ἐνθα προσκαλοῦνται οἱ νέοι συγγενεῖς καὶ φίλοι αὐτοῦ. Τὴν δὲ Κυριακὴν οἱ μὲν νέοι *ἀλλάζουσι* τὸν γαμβρὸν αἰ δὲ νέαι τὴν νύμφην, τὴν ὁποῖαν ζωννύει ὁ πατήρ, ἢ μὴ ὑπάρχοντος πατρός, ὁ πλησιέστερος συγγενῆς, τὰ δὲ πῆττα θέτει ὁ λεγόμενος *Ντέβερος*. Ὅταν δὲ ἐξέρχεται πλέον τῆς πατρικῆς οἰκίας ἡ νύμφη συνοδευμένη ὑπὸ πάντων τῶν προσκεκλημένων, καὶ κρατούμενη ὑπὸ δύο μειρακίων συγγενῶν τῆς, διὰ νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μυστηρίου, οἱ μουσικαὶ ἄδουσι τὸ ἐξῆς ἄσματιον με ἦχον πένθιμον·

« *Ἐγχετε γειὰ, γειτόνισσαι,*

καὶ σεῖς, μακρογειτόνισσαι,

ἐγὼ πηγαίνω σὸ καλὸ

καθὼς εἶναι γραμμένο » κτ.λ.

Ἀφοῦ δὲ τελειώσῃ ἡ τελετὴ, παιδίον ἄρῆεν διερχόμενον διὰ μέσου τῶν δύο νεόνυμφων χωρίζει αὐτοῦς, καὶ τότε πλέον παραλαμβάνεται ἡ νύμφη ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ νυμφίου καὶ διευθύνονται ὅλοι εἰς τὴν οἰκίαν τούτου, διὰ νὰ εὐχοληθῶσιν. Ἐάν δὲ καθ' ὁδὸν ἀπαντήσωσι βρύσιν, ῥίπτουσι ἐν αὐτῇ οἱ συγγενεῖς τῶν νυμφίων κερμάτια ἀργύρου. Ἀφοῦ δὲ ἀπέλθωσιν οἴκαδε, οἱ μὲν ἄνδρες καθήνται χωριστὰ, λαμβάνοντες τὴν πρωτοκαθεδρίαν τοῦ *συντέκνου*, παρ' ᾧ καθήνται οἱ πενθεροί, ὁ δὲ γαμβρὸς ἵσταται μετ' τὴν νυμφικὴν λαμπάδα εἰς τὰς χεῖρας· καὶ ἀφοῦ τῷ εὐχληθῶσι τὰ δέοντα λαμβάνει παρὰ τοῦ συντέκνου καὶ τῶν πενθερῶν τὴν ἄδειαν νὰ καθῆται. Εἰς ἕτερον δὲ θάλαμον καθήνται αἱ γυναῖκες, καὶ ἐν τῇ γωνίᾳ ἵσταται ὀρθὴ ἡ νύμφη, κρατοῦσα τὴν λαμπάδα, καὶ ἐξκολουθοῦσα νὰ *καμαρώνῃ* μὴ προσφέρουσα μὴδὲ λέξιν. Αἱ εὐχίαι αἱ γαμήλια ἐξκολουθοῦσι τρεῖς ἡμέρας, καθ' ἃς ὁ Βάκχος καὶ ἡ Τερψιχόρη εἶναι αἱ λατρευόμεναι θεότητες· τὴν δὲ δευτέραν τὸ ἑσπέρας, πρὸ τοῦ δείπνου, ἡ νύμφη χύνει *νύμφιον* εἰς ὄλους τοὺς ἐστιαμένους, οἵτινες ῥίπτουσι εἰς τὴν λεκάνην δῶρον νόμισμά τι. Τὴν δὲ προσεχῆ Κυριακὴν προσκαλοῦσι τοὺς νεόνυμφοι εἰς ἐστίασιν οἱ γονεῖς τῆς νύμφης. Ὅταν αὕτη εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου, πρέπει νὰ θέσῃ πρῶτον τὸν δεξιὸν πόδα, ὡς καλὸν οἰωνόν, καὶ ἅμα εἰσελθούσῃ δίδουσι αὐτῇ ἕνα ἄρτον, διὰ νὰ κομίσῃ αὐτὸν μέχρι τοῦ θαλάμου. Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας ἐμβαίνει ἡ νύμφη εἰς τὸ ὑπόγειον τῆς νέας οἰκίας, καὶ κρατοῦσα τὸν *πείρον* (ἔμβολον) τοῦ *βουταίου*, χύνει νερόν εἰς σημεῖον εὐτυχίας. Κατὰ τὸν γάμον ἡ νύμφη καλύπτεται μετὰ τὸ *Νύμφισμα* (λεπτοφυέστατον ὑφασμα) καὶ μετὰ χρυσὰ *τέλια*, τὰ ὁποῖα καὶ ἀκολουθῶς ἐπὶ ἕνα μῆνα φορεῖ, στρέφουσα αὐτὰ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐπὶ τῆς λυτῆς κόμης. Τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ

γάμου ὁ νυμφίος χορεύει πλησίον τῆς νύμφης, καὶ ἄδεται τότε τὸ ἄσμα·

« *Τώρα δοξάζω τὸν Θεὸ*

ποῦ πιάω χέρι δροσερό. »

Τὴν δὲ τρίτην ὁ γαμβρὸς πορευόμενος εἰς τὴν ἀγορὰν ἀγοράζει ἄλας καὶ ἄρτον. Τὴν σήμερον τὰ πλείστα τούτων τῶν ἐθίμων παρημελήθησαν.

3. Ἐπιπέδια.

Ὅταν ἀποθάνῃ τις, ἀφοῦ θέσωσιν αὐτὸν καταληλῆως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θαλάμου, αἱ πλησιέστεραι συγγενεῖς καθήνται παρ' αὐτῷ καὶ θρηνοῦσιν ἐπαινοῦσαι τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματα τοῦ ἀποθανόντος ἢ τῆς ἀποθανούσας, κοπτόμεναι καὶ ὀδυρόμεναι μεγαλοφώνως, αἱ δὲ ἄλλαι γυναῖκες κινούσι τὴν κεφαλὴν ἐλευσινῶς. Στολιζοῦσι δὲ τὸν νεκρὸν με διάφορα ἄνθη· τὴν δὲ νύκτα δὲν ἀφίνοῦσι τὸν νεκρὸν μόνον, φοβούμενοι μὴ *βροκολακιάσῃ* ἀπαγόμενον δὲ εἰς τὴν ὑστάτην κατοικίαν τοῦ, συνοδύουσι αὐτὸν οὐ μόνον οἱ ἄνδρες ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες, ἐξ ὧν αἱ πλησιέσταται παρακολουθοῦσαι τὸν νεκρὸν κράβατον ἐκ τοῦ πλησίον ὀδύρονται καὶ κόπτονται μεγαλοφώνως, ἀσκεπεῖς καὶ λυτὰς ἔχουσαι τὰς κόμας. Μετὰ δὲ τὴν κηδεῖν ἐπιστρέφουσι οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς εἰς τὴν οἰκίαν, παρὰ τὴν θύραν τῆς ὁποίας ὑπάρχει νιπτῆρ, καὶ νιψάμενοις παρατίθεται αὐτοῖς τράπεζα· τοῦτο δὲ ὀνομάζεται *Παρηγοριά*. Τὴν ἄλλην ἡμέραν λίαν πρῶτ' οἱ πλησιέστατοι συγγενεῖς ἀπέρχονται εἰς τὸν τάφον, φέροντες ἄνθη καὶ σπένδοντες αὐτὸν οἶνω. Κατὰ πᾶσαν δὲ ἑορτὴν, καὶ ἄλλας ὀρισμένας ἡμέρας, καθὼς τὰ *ἐννεάμερα*, τὰ *σαράντα* κτ. ποιῶσι τὸ αὐτὸ, κομίζοντες καὶ πλεκούντια (*κολύκια*), εἰς δὲ τὰ παιδιά φέρουσι διάφορα ζυμαρικά κατεσκευασμένα ἐν ὁμοίωματι μικρῶν πτηνῶν καὶ ἄλλων ζώων. Κατὰ τὰς διαφόρους δὲ ὥρας τοῦ ἔτους φέρουσι εἰς τοὺς τάφους κεράσια, σταφυλάς, μήλα, κλπ. Μέχρι δὲ πρὸ ὀλίγου ἐτίθετο νόμισμα εἰς τὸ στόμα τοῦ νεκροῦ διὰ τὸν *Χάρο*.

4. Ἄλλα τινὰ ἐν ὀρισμέναις τοῦ ἔτους ἐποχαῖς.

Τὴν πρώτην τοῦ ἔτους καθὼς πανταχοῦ οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐεργάζοντι ἐξαιρέτως πως. Ἀφ' ἑσπέρας γίνεται ὁ λεγόμενος *Ποδιακός* (1) ὡς ἀγαθὸν προοίωνα· θέτουσι δηλ. ἐπὶ μὲν πινακίου σίτον καὶ μικρὰ κερμάτια νομισματος, εἰς δὲ τὸ εἰκονοστάσιον ποτήριον οἴνου μετὰ νομισμάτων μικρῶν· ὅστις δ' ἐγερεθῇ πρῶταίτερον τῶν ἄλλων, λαμβάνει τὸ πινάκιον, καὶ σκωρπίζει τὸν σίτον καὶ

(1) Ἡ λέξις παράγεται παρὰ τοῦ ποδῶς-ποδῶδός καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν μετὰ τὸ ποδῶριχόν· ὅθεν εἰς πᾶσαν ἐργασίαν ἐναρξάν εὐχονται λέγοντες καλὸν ποδιακόν ὁμοίως λέγουσιν, οὕτως ἔχει καλὸν ποδῶριχόν, κλπ.

τά νομισμάτα εἰς τοὺς κοιμωμένους, εἰς σημεῖον εὐτυχίας, καὶ συγχρόνως κτυπᾷ αὐτοὺς μετὰ τὴν σκυρβαρ ἦτοι θαλλὸν κρανείας, ἐπιλέγων

« Χαρὰ καὶ Ἅγιος Βασίλης!
καὶ τοῦ χρόνου γὰρ ζήσης! »

καὶ ὡς βραβεῖον τῆς ἐργηγορότητός του λαμβάνει τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου καὶ τῶν νομισμάτων· οἱ δὲ κοιμώμενοι ἐγείρονται καὶ ἐπιμελῶς συνάζουσι τὰ σκορπισθέντα. Ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν ἔπειτα οἱ παῖδες συνειθίζουσι νὰ σουρβίζουσι τοὺς συγγενεῖς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον δωρούμενοι μετὰ γλυκίσματα ἢ μετὰ νομισμάτα. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν γίνονται αἱ βασιλόπηται (μελιτόπηται μετὰ βούτυρον πλασμένοι), τετιμημένοι εἰς ῥομβοειδῆ τεμάχια, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐγκρύπτουσι μικρὸν νόμισμα. Τὴν ἡμέραν δὲ τοῦ Προδρόμου, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσιν Ἀξιώματα, ἀξιώνουσι τοὺς μεμνηστευμένους καὶ τὰς μεμνηστευμένας· δηλ. οἱ συγγενεῖς καθίζουσιν αὐτοὺς ἐπὶ τινος προσκεφαλαίου ἢ ἄλλου τινὸς πράγματος, καὶ λαμβάνοντες τὰς τέσσαρας ἄκρας αὐτοῦ αἶρουσι τρεῖς ἐπιλέγοντες ἃ ἄξιος ἄξιος καὶ τοῦ χρόνου γὰρ ζήσης! Ὁ δὲ ἀξιονόμενος ὑπόσχεται ἐστίαςιν εἰς τούτους. Ἡ δὲ ἐπιούσα τῆς τοῦ ἁγίου Προδρόμου ἑορτῆς ἡμέρα τῆς Μπάμπου, καθ' ἣν πᾶσα μήτηρ οἴας δὴποτε τάξως καὶ ἂν ἦ, ὀφείλει αὐτοπροσώπως νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν Μπάμπου της (τὴν μαίαν), κομίζουσα αὐτῇ δῶρα, ἕνα ἄρτον, ἕνα ἀλάντα (ψαρόνευρον), σαπώνιον καὶ εἴ τι ἄλλο· χύνει δὲ καὶ νίψιμον εἰς αὐτὴν, ἥτις ἀπομάσσει τὰς χεῖρας εἰς τὸ φόρεμα ἐκείνης. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν γίνονται οἱ Στάρτσιοι (1), ἀνάλογοι μετὰ τοὺς ἀλλαχοῦ γινόμενους κατὰ τὴν ἀποκρῆν μασκαράδας, τῶν ὁποίων ὅμως οὐσιωδῶς διαφέρουσιν· ἐπειδὴ ἐνταῦθα πᾶσα ἐταιρεία τοιαύτη παρασκευάζει ἕνα γενίτσαρον ὀπλισμένον καὶ μεγαλοπρεπῆ, καὶ ἕνα στάρτσον, ὡς σάτυρον τῷ ὄντι, δηλ. γελοῖον πρόσωπον· καὶ κτύπον τοῦ γενιτσάρου ἀκολουθεῖ ἢ καρτύνα μετὰ προχοῖδα εἰς τὰς χεῖρας, παριστώσα, φέρεται, χιχμάλωτον τοῦ γενιτσάρου, οὗτοι δὲ περιφέρονται ἀκολουθούμενοι, ὡς εἰκός, ἀπὸ πολυάριθμον πλῆθος, εἰς τὰς ὁδοὺς, χορεύοντες καὶ παίζοντες· συνοδεύονται δὲ ὑπὸ τυμπάνου.

Τὴν δὲ ἡμέραν τῶν Βαῶν ἄλουσιν οἱ παῖδες τὴν ἐξῆς ᾠδὴν·

« Βαῖα, βαῖα τοῦ Βαῖου
ὡς τὴν ἀλλ' τὴν Κυριακὴν
μετὰ τὸ κόκκινο τ' αὐγὸ
μετὰ τὸ φοῦρο τὸ ψωμί
μετὰ τὴν σουγιά τὸ ψητὸ
μετὰ τὴν τσιούτρα τὸ κρασί. »

Διὰ δὲ τὸ Ἅγιον Πάσχα κάμνουσι τὰ τσιτορέκια,

(1) Δὲν ἐνθυμούμαι τίς ἠτυμολόγησε τὴν λέξιν παρὰ τοῦ Σάτυρος.

καὶ πᾶς τις στέλλει εἰς τοὺς συγγενεῖς του (οἱ κωτώτεροι πρὸς τοὺς ἀνωτέρους) ἕν ἐξ αὐτῶν μετὰ κόκκινα αὐγά. Ἐπειδὴ δὲ συνήθως ὀλίγον πρὸ τοῦ Πάσχα φθάνουσιν αἱ χελιδόνες, καὶ ἀρχίζουσι ν' ἄδουσιν ἀναγγέλλουσαι τὴν ἀφίξιν τοῦ ἔαρος, οἱ παῖδες μετέφρασαν τρόπον τινὰ τὰ ἄσματα τῆς χελιδόνος (1) εἰς τὴν ἐξῆς ᾠδὴν· (οἰνοὶ λέγουσιν αἱ χελιδόνες)

« Ζυμώστε καὶ πλάτετε,
καὶ μέγα τσιτορέκια, (δὶς)
χωρίζετε καὶ ράπτετε,
καὶ μέγα γελεκάκι. » (δὶς)

Τὴν δὲ πρώτην Μαρτίου οἱ μαθηταὶ τῶν κοινῶν Σχολείων ἐσυνείθιζον νὰ ἐορτάζωσι τὸν Μάρτιον (τὸν Ἄρην)· ὅθεν οἱ μὲν μικροὶ ἐλάμβανον εἰς χεῖρας τῶν τὰς χελιδόνων, ὄργανον μικρὸν, συνιστάμενον ὑπὸ βίας ξυλίνης, εἰς ἣν προσήρμοστο ἡ μικυκλίον ἐπίσης ξυλίνον, διὰ μέσου δὲ αὐτοῦ διήρχετο ἄξων, κινούμενος ἐλευθέρως ἐπὶ ὅπῃς τινος τῆς βίας διὰ κλωττῆς, περιειλιγμένης εἰς αὐτὸν τὸν ἄξωνα καὶ διερχομένης εἰς τὸ πλάγιον μέρος τοῦ ἡμικυκλίου, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ἄξωνος ἐπεκλήθητο ξυλινὴ χελιδὼν, ἥτις κινουμένη ταχέως ἀπετέλει θόρυβόν τινα· εἶχον δὲ αὐτὴν ποικίλως κερματισμένην.

Οἱ δὲ ἡλικιωμένοι τῶν μαθητῶν ἐκράτουν τὰ κλιόνικα (εἶδος πελέκως ἀπὸ μὲν τοῦ ἐνὸς μέρους ἀμβλῆος, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐτέρου ὀξείου καὶ κεκλιμένου). Περιεφέροντο δὲ οὗτοι ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, ἄδοντες ἄσματα, ὡς τὰ ἐξῆς·

« Χελιδόνα μου χρυσῆ,
ἴσαν τρυγῶνα πλουμιστῆ,
κάθησε καὶ ἀλάησε,
καὶ ὄραν παρακάλεσε·
ὅποιος δώσῃ τὸν παρὰ,
γὰρ ὕγεια καὶ χαρὰ,
ὅποιος δώσῃ τ' ἄσπρο
γὰρ μὴ φαγῆ στὸ κάστρο,
ὅποιος δώσ' τὸ διὰρι
γὰρ πάρωμε χαβιάρη. »

Καὶ πάλιν·

« Μάρτιος μᾶς ἦρθε
καὶ καλὸς μᾶς ἦρθε »

(1) Ὁ Ἀριστοφάνης (Ὀρν. 1413) λέγει « ἐς θεομάτιον τὸ σκυλίον ἄδειν μοι δοκεῖ », ἔνθα σκύλιόν τι λέγει « in suam ipsius vestem. S. Ἐπειδὴ συνεχῶς χελιδόνες λέγει τοιοῦτόν τι φησιν « ἔαρος χρεῖται, παλαιὸν γὰρ χιτῶνα ἔχει. » — Ἄλλὰ δὲν τολμῶ νὰ ἐκφέρω γνώμη, ἐὰν ποῦτο ἔχει σχέσιν τινὰ μετὰ τὴν ὡς ἀνωτέρω ᾠδὴν τῶν χελιδόνων· διότι ἐνταῦθα οὐτε τὴν ἐκδοσὶν ἐκείνην τοῦ Ἀριστοφάνους, τὴν ὁποίαν ποτὲ ἐν τῇ τοῦ Παναπιστημίου βιβλιοθήκῃ εἶδον, ἔχω, οὔτε ἄλλην τινὰ μετὰ σχόλια· ἀφίεται λοιπὸν ἡ κρίσις εἰς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοῦς.

τὰ ὄρεα ἀρθοῦσι
κάμποι Λουλουδοῦσι.
Καὶ σὺ καλὴ τοικοκυρὰ,
βιάλε τὰ πατήκια σου
καὶ σέβα στὸ κελλίρι σου,
ἔβγαλε σαράκι (1) αὐγά,
δὸς ἡμᾶς τὰ τέσσερα
καὶ σᾶς τὰ εἰκοστέσσερα, (2)
γὰρ μὴ μᾶς δειρ' ὁ δάσκαλος
δάσκαλος πρωτόσκολος,
γὰρ ἄγωμε τὴν ἁμαρτία του
καὶ τὴν κολασία του.
Ἐξω ψύλλ καὶ πόντικοι
μέσα ἡλιος καὶ χαρὰ
καὶ χαρὰ καὶ πασχαλιά
καὶ πάλι καὶ τοῦ χρόν' !»

Ἄλλο.

« Ρῆρη (3), ρῆρη φέονται,
ρῆρη κουκουρεύονται,
ρῆρη πάγει στὰ βουρὰ
στὰ βουρὰ τὰ πετρωτά,
γὰρ φωνάξη, Ἀετέ,
Ἀετέ, σταυραετέ,
τὸ παιδί τοῦ βάπτισας
ψάριν, ψάριν ἔφαγε,
κόκκαλον κατάπιε·
ποῦ γὰρ τὸ ἰατρεύσωμε; —
Ἐστὴν Ἀγνιά στήν Παραγνιά (4)
ἴπωχ' ἀνώγεια καὶ κατώγεια
καὶ ἴψηλά τὰ περιβόλια. »

Καὶ ἄλλο·

« Ἡθερ ἢ Ἀροίξις
ὦρα καλὴ
γὰρ, καὶ τὰ δένδρα
τὰ δροσερά
γὰρ, καὶ τὰ χόρτα
τὰ τρυφερά. »

Ἐπιλοδοῦρον δὲ αὐτοὺς συνήθως μετὰ ὠά, ἢ καὶ μετὰ χρήματα. Ἄν δὲν ἀπατώμαι, ὁ μακαρίτης Λευκίας ἀναφέρει περὶ τοῦ ἐθίμου τούτου ἕν τι φιλλαδίφ αὐτοῦ.

Τὴν 24 τοῦ μηνὸς Ἰουνίου, ἑορτὴν τοῦ Προφήτου

(1) Τεσσαράκοντα.

(2) Αὐτὸς ὁ ὑπολογισμὸς δὲν συμβιβάζεται μετὰ τὴν ἀριθμικήν· ἀλλ' ἔτι ὡς ὁ ποιητὴς ποιητικῶς ἀείρει χρησάμενος ὀλιγόρησε τῆς μαθηματικῆς ἀκριβείας.

(3) Εἰς ἦν, κύριον ὄνομα.

(4) Ἡ Παναγνιά εἶναι μικρὸν χωρίον, ἀπέχον τοῦ Στενημάχου μίαν περίπου ὄραν (ὄρα Πανδ. φυλ. 249 περὶ τῆς Διοικησεως Φιλιππουπόλεως).

Προδρόμου, κάμνουσιν αἱ νεάνιδες τὴν Καληνίτσαν· δηλ. ἀφοῦ αἱ παρθέναι τῆς συνοικίας συναχθῶσιν ἕν τινι οἰκίᾳ, ἐνδύουσι μίαν τούτων ὡς οἶόν τε πολυτελῶς, ὡς νύμφην, καὶ ἔπειτα κρατοῦσαι αὐτὴν μετὰ ἦθος εὐλαβῆς, καὶ διὰ τῶν χαρτίνων ριπιδίων τῶν ἀνεμίζουσαι διέρχονται τὴν πόλιν, ἄδουσαι τὸ παρὰ πόδας ἄσμα, καὶ ἔρχονται εἰς τινα ἐκτὸς τῆς πόλεως ἐξοχὴν, ὅπου τρώγουσι, χορεύουσι καὶ ἄδουσι πάλιν ὄλαι αἱ παρθέναι· οἱ δὲ παῖδες τῆς αὐτῆς συνοικίας, ὀπλισμένοι μετὰ σφενδόνας καὶ μετὰ τοὺς λεγομένους γάλαγγας (1), συνοδεύουσι τὴν Καληνίτσαν, ἔτοιμοι νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας, ἢ ν' ἀρχίσωσι τρομερὸν πατροπόλεμον κατὰ παντός, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ διαταράξῃ τὴν ἑορτὴν καὶ τὴν πανήγυριν ἐκείνην. Ἴδου τὸ ἐπίσημον τῆς ἑορτῆς ἄσμα·

« Καλὴ Νίτσα (2) στολισμένη δώδεκα χρόνων.
δῶδεκα χρόνων τὴν πῆρεν ὁ Γιανίτσαρος,
γὰρ τὴν μάθη τὸ δοξάρι καὶ τὸν πόλεμο. »

Ἄδουσι δὲ καὶ διάφορα ἄλλα ἄσματα. Πρὸς τούτοις ἀφ' ἐσπέρας ἕκαστον κοράσιον, καθὼς καὶ οἱ νέοι, θέτει ἐντὸς κάλπης πλήρους ὕδατος μυστικῶς σημάδιον τι, καὶ ἀφοῦ ἐπιστρέψωσιν ἀπὸ τῆς ἐξοχῆς, συνέρχονται ὄλαι εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν καὶ περικυκλοῦσι τὴν Καληνίτσαν, ἥτις ἐξάγει ἐκ τῆς κάλπης ἀνά ἕν σημάδιον· πρὶν δὲ φανερώσῃ αὐτὸ, τὰ ἄλλα κοράσια λέγουσι τὴν τύχην τῆς ἥς τινος ἠθέληεν εἶναι τὸ σημάδι. Ἐνοεῖται δὲ ὅτι συνήθως λέγουσι ποῖον θὰ πάρῃ, ἢ τί θὰ γείνη ἢ νεάνις· καὶ αὐτὸ διαλύεται ἢ ἢ ἑορτῆ ἐκείνη. Εἶναι δὲ τοῦτο ἀνάλογον μετὰ τὸν ἀλλαχοῦ ὀνομαζόμενον κληῖδωνα.

Τὴν δὲ παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ὀνομάζουσιν ἐννεαῖα γαγιά· ὅθεν τὸ ἐσπέρας φιλοτιμούνται νὰ παραθέσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν ἐννεα εἰδῶν φαγητὰ, συγκαταριθμουμένου καὶ τοῦ ἄλατος καὶ τοῦ πεπέρεως. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν πρὸς τούτοις κάμνουσι τὴν καρβαῖαν, ἥτις εἶναι ἄρτος ἔχων ἐπὶ τῆς ἀνω ἐπιφανείας σταυροειδῆ διαζώματα, ἐφ' ὧν κολλῶσι κάρνα, ἐντὸς δὲ τοῦ ἄρτου θέτουσι, ζυμάνοντες αὐτὸν, διὰ νὰ μὴ γνωρίζῃ κανεῖς ποῦ θέλει εἶναι, μικρὸν νόμισμα, καὶ τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ δεῖπνον κόπτουσι τὴν Καρβαῖαν εἰς τόσα τεμάχια ὅσοι εἶναι οἱ παρακαθήμενοι· ἐὰν δὲ ἔχωσι συγγενῆ τινα εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, χωρίζουσι καὶ δι' ἐκεῖνον ἰδιαιτέρον τεμάχιον. Ἐπίσης προσδιορίζουσι τεμάχια διὰ τὴν οἰκίαν καὶ διὰ τὰ ἄλλα αὐτῶν κτήματα, καὶ ἀφοῦ ὁ καθεὶς λάβῃ τὸ ἰδικόν του, τὸ ἀνοίγει ἀναζητῶν τὸ νόμισμα· εἰς ὅντινα δὲ εὕρηθῃ, ἐκεῖνος θεωρεῖται ὁ εὐτυχής.

Β'. Μῦθοι.

Πανταχοῦ μὲν οἱ μῦθοι εἶναι συνήθεις, ἀλλὰ πρὸ

(1) Ὁ γάλαγγας κατασκευάζεται ἐκ χάρτου πτυσσόμενου οὕτως, ὥστε πινασσόμενος εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀνοίγων ἀποτελεῖ πάταγον ὡς μικρὸν ἐκπυροκρότησιν.

(2) Ἄνισσα—Ἄννα.

πάντων εκεί, όπου ὕλη συνδιαλέξεως ποικίλη δὲν ὑπάρχει, οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν κυριωτέραν πολλὰς τροφὴν τῶν συναναστροφῶν, μάλιστα μεταξὺ γυναικῶν καὶ παιδῶν. Εἶναι δὲ τῶν ὄντων τερπνόν τὸ νὰ εὐρεθῆ τις εἰς τοιαύτας συναναστροφάς, ὅποιαι συνήθως αἱ τῶν χωρικῶν καὶ αἱ τῶν ἀστῶν μας αὐτῶν, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων. Συνάγονται οἰκογενεαὶ τινες, ἐπὶ παραδείγματι, συγγενικαὶ ἢ διὰ στενῆς φιλίας συνδεδεμέναι ἐν τινὶ οἰκίᾳ κατὰ τὰς μεγάλας τοῦ χειμῶνος νύκτας· ἐκεῖ βλέπεις καὶ κενεῖας καθήμενας εἰς χωριστὸν μεντέριον, καὶ ἀπεχούσας μικρὸν τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν· καὶ οὗτοι μὲν εὐρίσκουσιν ὅπως δὴ ποτε ὕλην τινοὺς ὁμιλίας, περὶ τοῦ ἐμπορίου, τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν, τῆς καλλιέργειας τῶν κτημάτων κτλ. Αἱ ὁμιλίαι ὅμως αὐταὶ ποτὲ δὲν διεκπεραιοῦνται διαλογικῶς, ἀλλὰ πάντοτε εἶναι ἀρηγήσεις, γινόμεναι ὑπ' ἐνὸς ἐκάστοτε μὲ τόνον καὶ ὕψος τοιοῦτον, ὥστε νομίζεις ὅτι παρευρίσκεισαι εἰς συναναστροφὴν τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς. Οἱ νεώτεροι τὴν ἡλικίαν οὐδαμῶς σχεδὸν λαμβάνουσι μέρος εἰς αὐτάς, οἱ δὲ προθεβηκότες, καὶ κεκτημένοι ἐκ τῆς ἡλικίας τὸ δικαίωμα τοῦτο, ὁμιλοῦσι πάντοτε ἀξιοματικῶς, ἀναμιγνύοντες εἰς τοὺς λόγους τῶν ἀπορρήματα προσώπων τεθνηκότων, καὶ ἐπικυροῦντες τὸ ἀξίπιστον τῶν λεγομένων διὰ παροιμιῶν. Ἐάν δὲ ὁ Βάχχος εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναναστροφὴν, (καὶ θεωρεῖται, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἡ παρουσία του πάντοτε σχεδὸν ἀναγκαία), τότε ἡ τῶν ἀνδρῶν γίνεται ζωηροτέρα· οἱ γεροντότεροι σιωπόντων τῶν ἄλλων διηγούνται ἐνθουσιωδῶς διαφόρους περιπετειῶς τῆς νεανικῆς τῶν ἡλικίας, ἀνδραγαθήματα διάφορα, γνωριμίας μεγάλων καὶ σημαντικῶν ἀνδρῶν, ἐνασμενίζόμενοι νὰ ἐξυψώσῃ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματα τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, οἷον εἰ παναλαμβάνοντες τὸ νεστόρειον ἐκεῖνο·

... κείνοι δ' ἄρ' οὐ τις
τῶν, οἱ νῦν βροτοὶ εἰσὶν ἐπιχθόνιοι, μαχέοιτο.

Αἱ δὲ κυραὶ κἀνήνται σιωπῶσαι, βλεπόμεναι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι σιγηλῶς τὴν πολλὰς οὐ τυχοῦσαν αὐτῶν καλλονήν. Μεταξὺ δὲ τῆς σιγῆς ἐκείνης τοῦ ὠραίου φύλου, αἴφνης τις ἐξ αὐτῶν, εἰς ἣν ἡ ἡλικία καὶ ἡ πολὺὰ δίδει δικαίωμα ὁμιλίας, ῥίπτει ἀστείμον ἢ ἀβλαβῆ εἰς τὸ μέσον, καὶ κάμνει τὰς σιωπῶσας ὠραίας νὰ δείξωσι τοὺς λευκοὺς ὀδόντας αὐτῶν, ἢ καὶ νὰ ἀκουσθῆ ἑναρμόνιος πᾶταχος γέλωτος, χωρὶς πολὺ τοῦτο νὰ διαταράξῃ τὴν εὐωχίαν τῶν κυριῶν. Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ πρῶτον σύνθημα ὁμιλίας, ἧτις ἔπειτα ἀρκετὴν ὥραν ἐξακολουθεῖ, λαλουσῶν, κατὰ τὴν γενικὴν συνήθειαν τοῦ ὠραίου φύλου (καὶ ἔστω μοι συγγνώμη διὰ τὴν τολμῆν τῆς παρρησίας) ὄλων τῶν κυριῶν συγγενῶν· ἀφοῦ δὲ μετὰ τινα καιρὸν ἐξαντληθῆ πᾶσα ὕλη ὁμιλίας περὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς δεῖνα, καὶ τοῦ βαδίσματος τῆς ἄλλης, ἢ περὶ τῆς ποιότητος τοῦ γλυκοῦ τῆς Ἐλέντιους καὶ τοῦ μέλιτος ἢ τῆς παστίλλας τῆς Παλοῦς, τότε πάλιν περιπίπτουσιν

εἰς τὴν πρώτην σιγὴν, ἀφοῦ θερμῶς παρακλέσωσι τὴν πολιὰν ἐκείνην νὰ διηγηθῆ αὐταῖς μῦθόν τινα, τὸν ὅποιον (ἐν παρενθέσει) ἤκουσαν τοῦλάχιστον ἐκατοντάκις· ἐάν δὲ ἡ αἰτία τῶν γεινῆ δευτῆ, τότε περικυκλοῦσιν αἱ ὠραῖαι μας τὴν εὐεργετικὴν γραίαν, ἧτις φιλαρέσκως προομιαιασμένη, ἀρχίζει ἐπικῶς πῶς τὸν μῦθον, καὶ δὲν διακόπτεται, εἰμὴ ὅταν νεωτέρα τις διακόψῃ αὐτήν, ζητοῦσα πληροφορίας περὶ τῶν ἀναφερομένων προσώπων ἢ ποιούσα παρατήρησιν τινα λόγου ἀξίαν.

Δὲν ἐπιχειρῶ ὅμως ἐγὼ νὰ σᾶς γράψω ὅλους τοὺς μῦθους τῶν γραῖδων ἐκείνων, ὅσους ἤκουσα· διότι τῆ ἀληθείᾳ δὲν θὰ ἦναι μικρὸν τὸ κακόν· ἀλλὰ παρκαίπω τοὺς πλείστους, ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα, ὀλίγους τινὰς, οἵτινες μοι ἐράνησάν πῶς περιεργοί, ἔχοντές τινα ἀξίαν, εἴτε ὡς παρωδία ἀρχαίων περιελθόντων μέχρις ἡμῶν κατὰ παράδοσιν, εἴτε ὡς νεώτερα πλάσματα.

Ὁ μῦθος τῆς Χελιδόνας.

«Νέος τις ἤρᾳτο παρθένου ἐρασιμωπότης, ἧτις ἐν τούτοις οὐδεμίαν εἶδιδε προσοχὴν εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ ταλαιπώρου ἐκείνου (καὶ τότε δὲ αἱ ὠραῖαι δὲν δεικνύουσι τοιαύτην σκληρότητα;). Διὰ τὴν ἀπολαύσῃ λοιπὸν ὁ νέος τοῦ ποθομένου ἐπενόησε τὴν ἐξῆς στρατήγημα· μεταμφιεσθεὶς ἐπόλει εἰς τὰς ὁδοὺς μῆλα, καὶ ἦλθεν ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς ἐρωμένης του, ὅπου σταθεὶς ἐφώνησε· «Μῆλα, μῆλα καλὰ ν!»—Πόσον δίδεις τὰ μῆλα; ἠρώτησεν ἡ νεανὶς μὴ ἀναγνωρίσασα τὸν διάπυρον ἐραστὴν της.—Ὅλα, Κυρία, τὰ δίδω δι' ἐν σοινίκι κέγγρον.—Καλὰ, ἔλα νὰ τὰ ἀγοράσωμεν ἡμεῖς, ἐπανέλαθεν ἡ ὠραία παρθένος. Καὶ ὁ νέος εἰσῆλθε, καὶ λαβῶν τὸ αἰτηθὲν ἀντίτιμον, ἔδωκε τὰ μῆλα· ἀλλ' ἐνῶ ἐνησχολεῖτο εἰς τὸ νὰ μεταγγίσῃ τὸν κέγγρον, ἐξέπιτηδες ἔχυσεν αὐτὸν κατὰ γῆς, καὶ ἐκάθησε νὰ τὸν συνάξῃ εἰς τὸν σάκκον τοῦ σπυρί, σπυρί. Ἡ νέα βλέπουσα τὸν μωρὸν ἀγῶνα τοῦ νέου, ἐγέλα, παρατηροῦσα ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ συναχθῆ οὕτω τόσοσ κέγγρος, ἀλλ' ἐκείνος ἐπέμενε λέγων ὅτι ἔχει λογους ἰσχυροὺς, ὥστε τοιοῦτοτρόπως νὰ τὸν συνάξῃ. Καὶ ἀποποιηθεὶς τὴν προσφορὰν ἄλλου σοινικίου, ἐξηκολούθησε μέχρις οὐ ἐνύκτωσε· τότε δὲ παρεκάλεσε τοὺς οἰκείους νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ νὰ μείνῃ τὴν νύκτα ἐν τῇ οἰκίᾳ πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἐπιπόνου ἐργασίας του· ἐκείνοι δὲ, μηδὲν ὑποπτεύοντες, δὲν ἐδίστασαν νὰ τῷ ἐπιτρέψωσιν, οἰκτιρίζοντες αὐτὸν ἐν τούτοις διὰ τὴν βλακώδη ἐπιμονὴν του. Ἀφοῦ δὲ ἄπαντες ἀπεχώρησαν εἰς τοὺς κοιτῶνας των, ὁ νέος ἐφρόντισε νὰ παρατηρήσῃ ποῦ ἐμελλε νὰ κοιμηθῆ ἡ ἐρωμένη του, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς εἰσελθὼν εἰς τὸν θάλαμον αὐτῆς, ἐνῶ ἦτο βεθυισμένη εἰς βαθύτατον ὕπνον, ἀνήρπασεν αὐτήν, καὶ ἀνεχώρησε, χωρὶς κανεὶς, οὐδ' αὐτὴ ἡ νέα, νὰ ἐννοήσῃ. Ἀφοῦ δὲ ἐξημέρωσε, καὶ ἠγέρθη ἡ νέα, παρατήρησεν ὅτι εὐρίσκατο πολὺ μακρὰν τῆς πατρικῆς τῆς οἰκίας πλησίον ἐκείνου ὅστις τὴν ἠγάπα, χωρὶς ὅμως

ν' ἀνταγαπᾶται παρ' αὐτῆς, καὶ ἀμέσως ἐνόησε τὴν παγίδα εἰς ἣν ἐπέπεσον· ἀπεφάσιεν ὅμως νὰ ἐκδικηθῆ, καὶ οὕτω δὲν ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν οὐδὲ λέξιν. Ἐδοκίμασε μὲ μυρίους τρόπους ὁ ἐμπαθὴς ἐραστὴς ν' ἀποσπάσῃ ἕνα λόγον ἀπὸ τοῦ στόμα της, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον. Ἐννοεῖται, ὅτι καὶ ἡ πλέον ἐκτακτος ὠραϊότης ἄρως οὕσα δὲν δύναται νὰ ἐμπαίησῃ ἢ νὰ διατηρήσῃ τοῦλάχιστον ἔρωτα εἰς τὴν καρδίαν. Ὅθεν ὁ νέος, ἀφοῦ πολὺν χρόνον ἐβασανίζετο, ἀπεφάσιε τέλος πάντων νὰ νομφουθῆ ἄλλην, ἧτις τοῦλάχιστον νὰ δύναται νὰ λαλῆ. Ἐνῶ λοιπὸν ἐτελεῖτο ἡ τελετὴ τοῦ γάμου, παρῆν καὶ ἡ βιωθὴ ἐκείνη καλλονή, ἧτις βεθυισμένη εἰς τὴν πλέον ἀπειπιστικὴν μελαγχολίαν, δὲν παρετήρησεν ὅτι ἡ λαμπὰς ἦν ἐκράτει εἰς χεῖρας της, ἐκάη τόσον, ὥστε παρ' ὀλίγον ἔκαε καὶ τὰ δάκτυλά της. Ἀλλὰ ἡ νύμφη μὴ ὑπομένουσα ἐνῶ ἐγένετο ἡ τελετὴ, ἀνέστυρε τὸ νύμφισμά της, καὶ ἀπευθυνομένη πρὸς τὴν ὠραίαν ἐκείνην τὴν τόσον ἀνάληγον μένουσαν, ἐπιπληκτικῶς εἶπεν.

«Αἶ! καὶ μέγα, ἂν ἦσαι βῆ (1) καὶ βώκου!
δὲν εἶσαι τυρ.λὴ τυρ.βώκου!»

Ἡ κατὰ προσποίησιν ἄλαλος βλέπουσα τὴν ἀνυπομονησίαν τῆς νύμφης, ἀπεκρίθη· «Τρία χροῖα ἐγὼ ὑπέφερα σιωπῶσα, καὶ σὺ δὲν ἠδυνήθης νὰ ὑποφέρῃς χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃς οὐδὲ μίαν στιγμὴν;» Τότε ὁ νέος ἀκούσας τὴν φωνὴν της, ὤρμησε νὰ τὴν συλλάβῃ ἀπὸ τὰς πλεξίδας της· ἀλλ' αὐτὴ μετεβλήθη εἰς χελιδόνα, καὶ αἱ πλεξίδες της ἐμειναν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐραστοῦ· μόνον δὲ δύο ἔμειναν εἰς ἐκείνην, καὶ αὐταὶ εἶναι αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν ψαλιδοτὴν οὐρὰν τῆς χελιδόνας.»

Μῦθος Τρυγῶνος (2).

«Διδασκάλισσά τις εἶχε μαθήτριαν, ἣν ἔστειλε νὰ τῇ ἀγοράσῃ μετὰξαν πρασίνου χρώματος, ἀλλ' αὐτὴ λησμονήσασα ἔφερεν ἄλλου χρώματος μετὰξαν· τὸ αὐτὸ καὶ δευτέρον ἐγένετο. Ὅθεν ἡ διδάσκαλος ὀργισθεῖσα, ἐπέρασε τὴν θηλειάν τῆς μετὰξος εἰς τὸν λαιμὸν τῆς μαθητρίας, διὰ νὰ τιμωρήσῃ αὐτὴν αὐστηρῶς. Τότε ἡ ἀθῶα νέα ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ νὰ μεταβληθῆ εἰς πτηνόν, καὶ οὕτως ἐγένετο τρυγῶν, (θηρουῖσα καὶ ἔχουσα δείγμα τοῦ κινδύνου της τὴν εἰς τὸν τράχηλόν της μέλαιναν ταινίαν, ἧτις εἶναι ἡ θηλειά . . .).»

Νόστιμον εἶναι καὶ τὸ ἀκόλουθον μυθᾶριον, δι' οὗ σκοπεῖται ἴσως νὰ καταδειχθῆ τὸ ἀλληλένδετον τῶν ὄντων.

«Παιδίον ἔχον μικρὸν κώδωνα, ἀνήρτησέ ποτε εἰς ἕν χαμόδενδρον· ἀλλ' ὦ τοῦ θηλύματος! τὸ χαμόδενδρον ἐν βροπῇ ὄρθραλμοῦ μετεβλήθη

(1) Βωθῆ.

(2) Ἐν Στενημάχῳ καὶ εἰς τὰ περίεῃ τρυγῶν καλεῖται κοινότερον μὲν γκουσγκούχτα, ὡς ἐκ τῆς φωνῆς, ἀλλὰ καὶ δεκαοχτοῦρα.

εἰς οὐρανόμυκας δένδρον, ὥστε τὸ παιδίον δὲ ἠδύνατο πλέον νὰ φθάσῃ τὸν κώδωνίσκον του. Ὅθεν ἐστάθη παρὰ τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου, καὶ θερμῶ παρεκάλει αὐτὸ νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὸν κώδωνα του· ἐπειδὴ δὲ τὸ δένδρον ἔμεινε ἀκαμπτον, τὸ παιδίον ἠπειλήσεν αὐτό, ὅτι θέλει προσκαλέσει τὸν πέλεκυν, διὰ νὰ τὸ κόψῃ· ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ δένδρον περιεφρόνησε τὴν ἀπειλήν· ἔθεν διευθύνεται τὸ παιδίον εἰς τὸν πέλεκυν, πρὸς δὲ λέγει· «Πήγαινε νὰ κόψῃς τὸ δένδρον ἐκεῖνο, διὰ νὰ μ' ἀποδώσῃ τὸν κώδωνα μου.» ἀλλ' ὁ πέλεκυς ὤκνησε. Τὸ παιδίον ἠπειλήσεν καὶ αὐτόν, ὅτι θέλει προσκαλέσει τὸ πῦρ, διὰ τὸν καύσῃ· ἠδιαφρόσε καὶ περὶ τῆς ἀπειλῆς. Ὅθεν τὸ δυστυχὲς παιδίον ἔδραμε καὶ πρὸς τὸ πῦρ, καὶ πάλιν πρὸς τὸ νερόν, καὶ πάλιν πρὸς τὸν ἐλέφαντα, (διὰ νὰ πῆρ τὸ νερόν), καὶ πρὸς τοὺς ποτικούς, διὰ νὰ ἐμβῶσιν εἰς τοῦ ἐλέφαντος τὰ ὄτα· ἀλλ' οὐδαμῶς ἠθέλησαν νὰ δώσωσι προσοχὴν εἰς τὰς παρακλήσεις ἢ εἰς τὰς ἀπειλὰς τοῦ πτωχοῦ παιδίου. Τότε τρέχει πρὸς τὴν γάταν, ἧτις προθύμως δεχθεῖσα τὴν παράκλησιν τοῦ ἔδραμε διὰ νὰ φάγῃ τοὺς ποτικούς· οὗτοι διὰ νὰ σωθῶσι τρέχουσι νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὰ ὄτα τοῦ ἐλέφαντος, ὁ ἐλέφας κινεῖται νὰ βροφήσῃ τὸ νερόν, τὸ νερόν μεθ' ὀσμῆς ὀσμῆς νὰ σβύσῃ τὸ πῦρ, τὸ πῦρ πετᾷ νὰ καύσῃ τὸν πέλεκυν, ὁ πέλεκυς ὀσμῆς νὰ κόψῃ τὸ δένδρον, τὸ ὅποιον βλέπον τὸν κίνδυνον ἐπικείμενον, ἐχμῆλωσε καὶ οὕτως ἠδυνήθη τὸ παιδίον νὰ λάβῃ τὸν περιπόθητον κώδωνα του.»

Τὸ δ' ἐφεξῆς ἔχει ἀναληγίαν τινα μὲ τὸ ἀνωτέρω.

«Ποντικὸς τις εὔρεν ἕν ξηραδάκι (τεμάχιον ἄρτου ξηροῦ), ἦλθε δὲ πρὸς τὸν μάγειρον, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τῷ δώσῃ ὀλίγον ζωμὸν, διὰ νὰ βρέξῃ τὸ ξηραδάκι καὶ νὰ τὸ φάγῃ· ἀλλ' ὁ γλίσχρος μάγειρος ἐζήτησε παρὰ τοῦ ποντικοῦ ζῦλα. Προσέδραμε λοιπὸν εἰς τὸ βουνόν, λέγων· «Ὅς σὺ μένα ζυλάκι, ἐγὼ ζυλάκι τὸν μάγειρον, μάγειρος μένα ζωμάκι, νὰ βρέξω τὸ ξηραδάκι μου νὰ τὸ φάγω.» Τὸ βουνὸν ἐζήτησε βροχὴν, καὶ ὁ ποντικὸς ἦλθε πρὸς τὸν Θεὸν ζητῶν βροχὴν· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐζήτησε θυμιάμα· ἀπῆλθε πρὸς τὸν Ἑβραῖον ζητῶν θυμιάμα, ἀλλ' οὐτος ἀπαιτεῖ ὄν, ἦλθεν εἰς τὴν ὄρνιθα, (ἀλεκτορίδα) ζητῶν ὄν· αὐτὴ ζητεῖ κεγχνί, ἐρχεται εἰς τὸν παντοπόλιν, λέγων· «Σὺ μένα κεγχνί, ἐγὼ κεγχνί τὴν ὄρνιθα, ὄρνιθα μένα αὐγὸ, ἐγὼ αὐγὸ τὸ λιχουνητῆ (τὸν Ἑβραῖον), λιχουνητῆς μένα θυμιάμα, ἐγὼ θυμιάμα τὸ Θεὸ, ὁ Θεὸς μένα βροχίτσα, ἐγὼ βροχίτσα τὸ βουνόν, τὸ βουνόν μένα ζυλάκι, ἐγὼ ζυλάκι τὸν μάγειρα, μάγειρας μένα ζωμάκι, νὰ βρέξω τὸ ξηραδάκι μου νὰ τὸ φάγω.» Ἀλλὰ ὁ ἀπληστος μπακάλης ζητεῖ ἄλας· ὁ δυστυχὴς ποντικὸς ἀπέρχεται εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ λάβῃ ἄλας, ἐκεῖ δὲ πίπτει καὶ πνίγεται, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ μετὰ τόσας παλινδρομίας νὰ βρέξῃ τὸ ξηραδάκι του καὶ νὰ τὸ φάγῃ.»

(*Ἐπιτετα συνέχεια.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—οοο—

ΑΛΛΗΛΕΘΝΕΣ τῆς Εὐρώπης ΔΙΚΑΙΟΝ ὑπὸ Α. Β. ΕΦΦΤΕΡΟΥ, ἐξελληνισθὲν ὑπὸ Διομ. Κυριακοῦ. — Ἐν Ἀθήναις 1830.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ τὰ τῶν ΕΘΝΩΝ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ ΝΟΜΙΜΑ. — Ἐν Ἀθήναις 1860.

Μεθ' ὑπερηφάνου τινὸς συναισθήσεως ἀναγγέλλομεν τὰ συγγράμματα ταῦτα, διότι καὶ αὐτὴ μόνη ἢ αὐτῶν δημοσίευσίς χαρακτηρίζει τὴν θέσιν ἣν κατέχομεν μεταξὺ τῶν αὐτονόμων ἐθνῶν. Ἔθνος ἄλλῳ δουλεῖον δὲν ἔχει ἐξωτερικὸν δίκαιον, διότι μόνον σχέσιν ἔχει τὴν τοῦ δυναστευομένου πρὸς τὸν δυναστεύοντα. Χθὲς καὶ πρόν ἦσαν εἰς οἱ Ἕλληνας ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ὀθωμανῶν ὅποιοι οἱ ἀνήλικες, οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ διευθύνωσι τὰ καθ' ἑκαστοῦ, ὅποια τὰ ποίμνιά ὑπὸ τὴν βράβδον τοῦ ποιμένος καὶ τοῦ σφαγῆος τὸν πέλεκυν. Ἀλλ' ἄμα ἡ ἀνδρεία των τοῖς περιεποίησε τὴν ἀνεξαρτησίαν, καὶ ἔκτοτε κατέστησαν ἐνεργὰ μέλη τῆς πολιτικῆς τῶν λαῶν κοινωνίας, καὶ τὴν εὐθύνην τῶν ἰδίων ἔχοντες ἔργων, συνεδέθησαν μετὰ τῶν ἐθνῶν διὰ δικαιοματιῶν καὶ καθηκόντων, ἃ δρῶσι ἐνδελεχῶς νὰ σπουδάζωσιν. Εἰς τούτων δὲ τὴν θεωρίαν μουσίον αὐτοῦ τὰ δύο ἐνταῦθα ἀναγγελλόμενα βιβλία, οἱ ἀμφοτέροις ἀναγνωρίζομεν πολλήν, εἰ καὶ διάφορον τὴν ἀξίαν.

Τὸ πρῶτον τούτων εἶναι μετάφρασις, ἔχει δὲ πάντα τὰ πλεονεκτήματα ὅσα δύνανται ν' ἀπαιτηθῶσιν ἐκ καλλῆς μετάφρασεως, καὶ πλείονα εἰς τὸ δὲ πάντων πρῶτιστον εἶναι ἡ ἀρίστη ἐκλογή τοῦ μεταφραστῆτος βιβλίου. Ὁ Κ. Ἐρτερος, εἰς τῶν ἐπιστημοτάτων δημοσιογράφων τῆς Γερμανίας, ἀπὸ τῆς πρώτης νεότητός του ἐγνώσθη ὡς συγγραφεὺς καὶ νομολόγος πολυμαθῆς, γράψας περὶ τοῦ δικαστικοῦ ὀργανισμοῦ τῶν Ἀθηναίων (1821), καὶ περὶ τοῦ διεθνούς δικαίου τῶν ἀρχαίων (1823), καὶ μετὰ ταῦτα ἐγχειρίδιον ποινικοῦ δικαίου. Τὸ δὲ σύγγραμμα αὐτοῦ περὶ τοῦ διεθνούς τῆς Εὐρώπης δικαίου, προῖον βαθείας μελέτης τῶν θετικῶν διεθνῶν ἐθνῶν καὶ νομίμων, γεγραμμένον δὲ μετὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς μεθόδου ἐκείνης ἧτις χαρακτηρίζει συνήθως τὰ ἐμβριθῆ προϊόντα τῆς γερμανικῆς πολυμαθείας, θεωρεῖται ὡς κλασικόν, καὶ ὡς βέβαιος ὁδηγὸς εἰς τὰ ζητήματα περὶ ὧν πραγματεύεται, καὶ ἐν ὀλίγοις εἴσει πολλὰς ἔσχεν ἀλλοπαλλήλους ἐκδόσεις.

Τὸ καθ' ἑαυτὸ λοιπὸν ἀξιόλογον καὶ περιεκτικώτατον τοῦτο σύγγραμμα μετέγαγεν ὁ διερμηνευτὴς αὐτοῦ εἰς γλώσσαν γλαφυράν, εὐκρινῆ, καταβαλὼν κόπον ὅπως μείνῃ μὲν πιστὸς εἰς τὸ πρῶτότυπον, ἀλλὰ συγχρόνως διασκεδάτῃ τὴν ὀμίχλην τῆς ἀσφαλείας ἧτις πολλάκις περιέχεται εἰς τὸ γερμανικὸν ὑπό, ἂν καὶ κατὰ μέρος εἶχεν ἤδη ἀραιώσει αὐτὴν

ἢ γαλλικὴν μετάφρασιν, ἀφ' ἧς ἐγένετο ἡ ἑλληνικὴ. Οὐκ ὀλίγη δὲ καὶ ἐπιτυχὴς κατεβλήθη προσπάθεια καὶ περὶ τὴν εὐρεσίαν διαφόρων ἐπιστημονικῶν ὄρων, νέων πολλάκις, ὡς νέαι εἰσι δι' ἡμᾶς καὶ αἱ σχέσεις ἃς ἐκφράζουσιν. Αὐξάνουσι δ' οὐ μικρὸν τὴν ἀξίαν τῆς μετάφρασεως ταύτης, καὶ διδακτικωτάτην αὐτὴν καθιστῶσιν εἰς πάντα περὶ τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαιότητος ἐνδιαφερόμενον, εἰς πάντα Ἕλληνα ἀναγνώστην ἐν γένει, αἱ συνεχεῖς ἀρχαιολογικαὶ σημειώσεις δι' ὧν ἐπλουτίσθη, συνιστάμεναι εἰς συλλογὴν τῶν πλείστων συνθηκῶν, αἵτινες ἀπαντῶνται εἰς τὴν ἀρχαίαν τὰ συγγράμματα ἢ ἐν ἐπιγραφαῖς. Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς τῆς Γαλλίας Κ. Ἐγγερός ἀνήγγειλε πρὸ καιροῦ ὅτι ἀσχολεῖται εἰς σύγγραμμα περὶ τῶν συνθηκῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Τὴν πλείστην ὕλην τοῦ συγγράμματος τούτου περιέχουσιν αἱ σημειώσεις τοῦ Κ. Α. Κυριακοῦ.

Ἡ δ' ἑτέρα συγγραφή εἶναι προῖον μακρῶν πόνων καὶ ἀπεράντου ἀναγνώσεως, γεγραμμένον εἰς ὑποὺς ὑπερκαθαρεῖον, δι' οὗ οἱ ἦσαν εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλλήνου λόγου ἐνησκημένοι, ἐπιπόνως ἐνίοτε διοδεύουσιν εἰς τῶν ἰδεῶν τὴν κατάληψιν. Εἰς τὴν εὐρεσίαν τῆς ἐπιστημονικῆς ὀνοματολογίας εἰς ἐπιτυχέστατος ὁ πεπαιδευμένος συγγραφεὺς, εἴτε ἐξ ἀρχαίων συγγραφεῶν λίαν ἐπισταμένους αὐτὴν δανειζόμενος, εἴτε ἐπινοῶν αὐτὴν κατ' ἀκριβῆ τῆς ἀρχαίας ἀναλογίαν. Ὁμολογοῦμεν ὅμως ὅτι ὡς πρὸς ἕνα τῶν ὄρων τούλαχιστον, αὐτὸν δηλαδὴ τὸν παραδεχθέντα ὡς τίτλον τῆς συγγραφῆς, προτιμῶμεν τὸν τῆς μετάφρασεως τοῦ Ἐρτέρου, καὶ τοι νεολογοῦντα, διότι μᾶς φαίνεται ἀκριβέστερον ἐξηγῶν τὴν ἐνοίαν τῶν προσαλλήλων σχέσεων τῶν ἐθνῶν. Ἀλλὰ καὶ τούτου προτιμωτέρα μᾶς φαίνεται ἡ ἄλλως τε καὶ εὐχρηστοτέρα ἔκφρασις Διεθνὲς δίκαιον, διότι, ὡς γνωστὸν, ἡ Διὰ ἐν συνθέσει δηλοῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἀμοιβαίότητα νόμιμα δὲ εἰσι κυρίως οὐδὲν ἔτερον ἢ αὐτοὶ οἱ νόμοι, ἢ τούλαχιστον τὰ νόμοι ἰσχύον ἔχοντα ἔθιμα. «Τὰ τῶν ἐθνῶν νόμιμα ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ» εἰσι λοιπὸν κυρίως οἱ ἐν ἑκατέρῃ τῶν περιστάσεων τούτων παρὰ τοῖς διαφοροῖς ἐθνεσιν ἰσχύοντες νόμοι. Οἱ ἀρχαῖοι κυρίως ἔλεγον τὰ κοινὰ νόμιμα, τὰ κοινὰ δίκαια, ὁ κοινὸς ἀπάντων ἀνθρώπων νόμος, καὶ ὅταν ποτὲ ἔγραπον α τὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα, ἢ ἢ φράσις ἦν ἑλλειπτικὴ, ἐνοούσα ατὰ (πάντων) τῶν Ἑλλήνων (κοινὰ) νόμιμα» οὐδὲ δικαιοῦμεθα νὰ περιμένωμεν καὶ λίαν ἀκριβῆ τὴν ἔκφρασιν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, διότι τότε τὸ Διεθνὲς δίκαιον δὲν εἶχεν ἦν ἔκτασιν καὶ ἦν σημασίαν ἀποδίδωσιν αὐτῷ σήμερον ἢ ἐπιστήμη. Τοῦτο λέγοντες δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι ἐπιβαίνομεν εἰς ἐν τῶν σημείων ἐκείνων, ὧν μετὰ πλείστου ζήλου ὑπερεμάχησεν ὁ σοφὸς συγγραφεὺς τῶν Νομίμων (σελ. κγ' ἐπ.). Ἀλλὰ καὶ τοι λίαν ἀξίεπαῖνον θεωροῦντες τὴν ὑπερτῆς ὑπολήψεως τῶν προπατόρων ἡμῶν πολυμαθῆ συνηγορίαν αὐτοῦ, δὲν δυνάμεθα ὅμως ν' ἀποσιωπήσωμεν ὅτι κρίνομεν αὐτὴν ἂν ὄχι ἄλλο, ἀλλ' ἄδικον καὶ ὡς πρὸς τὸν Ἐρτερον, ὃν λέγει εἰπόντα α ὅτι οἱ

ἀρχαῖοι οὐκ ἔγνων τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν, οὐδ' ἠσκησαν ποτὲ αὐτό. Ἰδοὺ αὐτολεξεί τί προσβέβη ὁ Ἐρτερος (§ 6). «Καὶ ἐν αὐταῖς, λέγει, τῶν ἀρχαίων λαῶν ταῖς ἀλληλεθνεσὶ σχέσεσιν ἀπαντῶνται ἔθνη τινὰ ἁμοιόμορφα, ἰδίως περὶ τὸν τρόπον τοῦ διεξάγειν τὸν πόλεμον, τοῦ δέχεσθαι τοὺς πρῶτους, τοῦ συνομολογεῖν συνθήκας, καὶ τοῦ ἀναγνωρίζειν τὸ τῆς ἀσυλίας δίκαιον. Ἡ τῶν ἐθνῶν ὁμοίωσις τῆς ἀσυλίας δὲν ἐστὶν ἐπιβλητὸ ἐπὶ ἠθικῆς τινος πρὸς τ' ἄλλα ἔθνη ὑποχρεώσεως, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ θρησκευτικῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἐντεῦθεν μορφωθέντων ἠθῶν. Ὁ Ἐρτερος λοιπὸν δὲν ἀρνεῖται ὅσα ὁ Κ. Σαρῖπολος ἀποδίδωσι τοῖς Ἕλλησιν, ἀρνεῖται ὅμως ὅτι ταῦτα ἀποτελοῦσι τὸ ἀληθὲς διεθνὲς δίκαιον. Καὶ τῷ ὄντι οὐ μόνον οἱ Ἕλληνας παρ' οἷς ὁ πολιτισμὸς εἶχεν ἀναπτύξει τὰ τῆς φιλάνθρωπιᾶς αἰσθήματα, καὶ ὧν αἱ ἐκτεταμέναι σχέσεις τοῖς εἶχον διδάξει τὴν ἀνάγκην τοῦ πρὸς ἑτέρους, ἰσοδύναμους καὶ αὐτοῖς, σεβασμοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγριοι τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Πολυνησίας καὶ κήρυκας καὶ πρῶτους ἀλλήλων ἐν πολέμῳ δέχονται καὶ φεῖδονται αὐτῶν, καὶ εἰρήνην συνομολογοῦσι καὶ τηροῦσιν αὐτὴν, καὶ πρὸς ἀλλήλους πολλάκις φιλάνθρωπεύονται, καὶ ἰερῶν χωρίων ἀπέχουσιν ὅταν ἡ θρησκεία τοῖς ἐπιβάλλῃ τοιοῦτους περιορισμούς. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα δὲν ἀποτελοῦσι διεθνὲς δίκαιον εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ σημασίαν, ὡς δὲν ἀπετελεῖ οὔτε παρὰ τοῖς Ἕλλησι, παρ' οἷς ἐξ ἐναντίου πάμπολλα ἔχομεν παραδείγματα ὅτι τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις, κατὰ τὴν πρᾶξιν καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν ἐπιστημοτέρων πολιτικῶν αὐτῶν ἀνδρῶν καὶ ρητόρων, ἐφύθμιζεν ἡ δύναμις, καὶ ὅτι ἂν ὄχι ὅσιον, ἀλλὰ καὶ νόμιμον ἐθεώρουν ν' ἀποσφάττωσιν ἡβηδὸν πολλάκις τῶν ἠτωμένων τὸν πληθυσμὸν τῶν δὲ θεωρίων τούτων τὴν ἀγρίαν ὁμοίωσιν ὅτι διώρθου μόνον ἢ τῶν ἠθῶν ἡμερότης.

Τὴν μεγαλεπήβολον ἰδέαν παραδοχῆς κοινοῦ διεθνούς Ἑλληνικοῦ δικαίου συνέλαβεν ὁ Περικλῆς, καὶ ἠθέλησε νὰ συγκαλέσῃ συνέδριον ἐν Ἀθήναις πάντων τῶν Ἑλλήνων α τῶν ἀποίποτε κατοικούντων Εὐρώπης ἢ τῆς Ἀσίας», ὅπως συσχεθῶσιν ε περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἱερῶν, καὶ τῆς θαλάττης, ὅπως πλέωσι πάντες ἀδεῶς καὶ τὴν εἰρήνην ἄρῳσιν». Ἀλλ' ἡ ζαλοτυπία τῶν Λακεδαιμονίων ἐματαιώσε τὸ μέγα τοῦτο σχέδιον (Πλούτ. Β. Περικλ.).

Ἄν δὲν ἀπατώμεθα δὲ, ἑκάτερος τῶν δύο συγγραφεῶν ἔχει ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο μᾶλλον δίκαιον ὑφ' ἣν ἐποψὴν θεωρεῖ τὸ διεθνὲς δίκαιον ὁ ἔτερος, ἢ ὑφ' ἣν θεωρεῖ αὐτὸ ὁ ἴδιος. Διότι, ἂν, ὡς δογματίζει ὁ Ἐρτερος, τὸ δίκαιον τοῦτο σημαίνει τὸ κοινὸν ἔθος, στηριζόμενον ἐπὶ τῆς κοινῆς συναγωγῆς (§ 1 καὶ 3), τότε δικαιοῦται κατὰ μέρος ὁ Κ. Σαρῖπολος δι' ἡγχιζόμενος ὅτι τὰ κοινὰ ἐκεῖνα ὅσα ἀπαριθμεῖ τῶν Ἑλλήνων ἔθιμα, τὰ ὑπὸ κοινῆς συναγωγῆς πολλάκις ἀναγνωρίζομενα, ἀπετελοῦν παρ' αὐτοῖς διεθνὲς δίκαιον. ἂν δ' ἐξ ἐναντίας μετὰ τοῦ Κ. Σαρῖπολου δεχθῶμεν τὸ δίκαιον τοῦτο ὡς ἀπόρροιαν τοῦ ἀμεταβλήτου καὶ αἰωνίου δικαίου, τότε

ὁ Κ. Ἐρτερος δικαίως ἀρνεῖται αὐτὸ τοῖς Ἕλλησιν. Ἐν τῶν δύο δὲ τούτων ἐπόψεων, τὸ καθ' ἡμᾶς οὐδὲν δόλωσ διτάζομεν νὰ εἰπῶμεν ὅτι προτιμῶμεν τὴν τοῦ Κ. Σαρῖπολου. Καὶ μὲν, δὲν συνάσπυζομεθα μετ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ νὰ κατκρίνωμεν (§ 6) τοὺς παραδεχομένους τὴν ὑπαρξίν θετικοῦ διεθνούς δικαίου, δι' αὐτοῦ ἐνοοῦντες τὸ σύνολον τῶν διατάξεων καὶ κανόνων οὓς παραδέχονται μὲν τὰ ἔθνη ἐν τῇ αὐτονομίᾳ αὐτῶν κυριαρχία, περιορίζει ὅμως ἢ ἐπίσης κυρίαρχος βούλησις τῶν ἄλλων ἐθνῶν, οἱ δὲ κύρωσιν μὲν διδοῦσιν ἢ συνθήκας καὶ ἢ συναίνεσις τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀναγκαστικὴν δ' ἰσχύον αἱ συνθήκαι, πηγάζονται καὶ αὐταὶ ἐκ κοινῶν συμφερόντων ἢ ἐξ ἀμοιβαίου φόβου· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐπίσης δὲν δυνάμεθα νὰ συνταχθῶμεν μετ' ἐκείνων οἵτινες ἐν τῷ διεθνῶν δικαίῳ βλέπουσι μόνον τὸ θετικὸν μέρος αὐτοῦ. Ἡ τοιαύτη αὐτοῦ ἐποψὶς δὲν ἀποτελεῖ ἐπιστήμην, οὐδ' ἀνάγκη εἰς θεωρίαν, πρὸς ἧς τὴν στάθμην οὐ μόνον τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ βέβαια, ἀλλὰ καὶ τ' ἀμφισβητούμενα καὶ τὰ ἐπικανονιστέα νὰ προσμετρῶνται.

Καὶ παρὰ μὲν ἑτέροις λαοῖς τὸ συμφέρον πολλάκις ἐθεωρήθη ὡς ἡ ἀνωτάτη αὐτῆ ἀρχὴ καὶ στάθμη. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ συμφέρον εἶναι βίσις ἀκροσφαλῆς, καθὼ ἀνατρεπομένη πάλιν ὑπὸ τοῦ συμφερόντος, εἶναι προσέτι καὶ ἀνάξια λαῶν ἐπὶ τῇ χριστιανικῇ αὐτῶν πίστει καὶ ἐπὶ τῷ ἐξευγενισμῷ αὐτῶν καυχόμενων. Παρ' αὐτοῖς ἢ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων θεωρία πρέπει ν' ἀπορρήξῃ ἐκ τοῦ ἀπολύτου νόμου, οὗ ἡ ἰδέα ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἐκ τῶν δογμάτων τῆς ἱερᾶς αὐτῶν πίστεως, ἧς ἡ οὐσία ἐστὶν ἡ ἀγάπη. Διὸ προθυμώτατα ἀπαζόμεθα ὡς ὀρισμὸν τῆς ἐπιστήμης τοῦ διεθνούς δικαίου τὸ ὑπὸ τοῦ συγγραφεῶς ἐν § 5 παρατιθέμενον εὐγενὲς τοῦ Μαρτεσκίου λόγιον, καθ' ὃ ἡ ἐπιστήμη αὐτὴ διδάσκει πῶς τὰ ποιῶσιν ἀλλήλους τὰ ἔθνη ἐν μὲν εἰρήνῃ τὸ μείζον καλῶν, ἐν δὲ πολέμῳ τὸ ἥττον κακόν. Τὸ ἀληθῶς χριστιανικὸν τοῦτο ἀξίωμα, τὸ τιμῶν τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, ἐπικρατεῖ διὰ πάσης τῆς συγγραφῆς τοῦ Κ. Σαρῖπολου, καὶ ἐστὶν ἡ δὲς ἡ ὁδηγούσα αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἀμφόβολων ζητημάτων τῆς ἐπιστήμης, ἢ πάντα διερευνᾷ μετὰ πλείστης ἐπιστασίας, ἐπὶ πηγῶν ἐξ αὐτῶν οὐ σπανίως διακρινῶν πρὸς τινὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφεῶν, καὶ ὅτε μὲν μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀλλοτρίων γνώμων τὴν ἀρίστην καὶ πρὸς τὸ καθόλου δίκαιον συμφυεστάτην παραδεχόμενος, ὅτε δ' ἄλλην, ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀντιπροσείνων. Οὕτως ὁ ἴδιος ἐν τῇ σημειώσει α) τῆς σελ. 16', παρατηρεῖ ὅτι τοῦ Ἐρτέρου ἐπινώρθωσε τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρα χωρία, ὧν τινὰ θεωρεῖ ὡς ἀλλήλους ἀντιφάσκοντα.

Τὸ τοιοῦτον ὅμως αὐτῶν εἴτε ἀληθὲς εἴτε καὶ ἐνίοτε ὑποτιθέμενον ἐλάττωμα ὀφείλεται ἴσως κατὰ μέρος εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς ἐπιστήμης, ἧτις περὶ ποικίλης καὶ πολλάκις ἀλλήλαις ἀντιθέτους σχέσεις περιστρέφεται· δὲν νομίζομεν δὲ οὐδ' αὐτὸν τὸν ἡμέτερον συγγραφεῶ ἀποφυγόντα πάντοτε αὐτὸ ἐντελῶς. Οὕτως, ὡς ἐν παραδείγματι, ἐν § 14

λέγεται ὑπ' αὐτοῦ ὅτι χωρίον κατακτηθὲν ἀποβαίνει ἀναπαλλοτριώτον, καὶ, κατὰ σημ. β) τοῦ § 13, οὐδὲ διὰ νόμου δυνάμενον ν' ἀπαλλοτριωθῆ, μέρος τῆς χώρας ἐν δὲ § 9, ὅτι ἡ κατάκτησις εἶναι σχέσις βίας, ἥτις οὐδὲ διὰ τῆς παραγραφῆς καθιεροῦται, οὐδὲ τοῦ κατακτηθέντος τὸ δικαίωμα παραβιάπτει. Αἱ δύο αὗται ἀρχαὶ προφανῶς ἀπαρτίζουν διὰ δίκαια ἀντίθετα πρὸς ἀλλήλα, ἐν ᾧ τὸ δίκαιον πρέπει νὰ εἶναι ἓν.

Προκειμένου δὲ περὶ τούτου, δὲν δυνάμεθα νὰ πεισθώμεν εἰς τὸν περιεχόμενον διςχυρισμὸν ἐν τῇ ἄνω ῥηθείᾳ σημειώσῃ, ὅτι τὸ ἀρθρ. 6 τοῦ ἡμετέρου συντάγματος, λέγον αὐτοδραμὰ παραχώρησις ἢ ἀνταλλαγὴ χώρας δύναται νὰ γενῆ ἄνευ νόμου δὲν ἐννοεῖ τὴν Ἑλληνικὴν χώραν διότι, τίνα ἄλλην δύναται νὰ ἐννοήσῃ; Τίνας ἄλλας ἢ παραχώρησις ἢ ἀνταλλαγὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς Ἑλλάδος; Κατακτηθεῖσις ἴτως ἢ ὅπωςδήποτε ἄλλως νομίμως προσκτηθείσης; Ἀλλὰ καὶ αὕτη γίνεται, κατὰ τὰ προόρθηθέντα, μέρος τῆς χώρας ἀναπαλλοτριώτον, καὶ μάλιστα ὡς παραδειγμα αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀναπαλλοτριώτου φέρει ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ § 13 τὸ ἀρθρον τοῦ Ἑλληνικοῦ συντάγματος. Ἔστω καὶ ἐνταῦθα φαίνεται τις ἀντίφασις ἐμφιλογωροῦσα μεταξὺ τοῦ κειμένου καὶ τῆς σημειώσεως διότι ἂν μὲν τὸ σύνταγμα ἀπέβλεψεν, ὡς ἐν τῷ κειμένῳ λέγεται, εἰς τὸ φύσει ἀναπαλλοτριώτον παντὸς μέρους τῆς ἐπικρατείας, τότε τὸ ἀρθρ. 26 αὐτοῦ ἀφορᾷ τὴν Ἑλληνικὴν χώραν, ἂν δὲ, διὰ τὴν τοῦ ἀρθρου ἔλλειψιν, ὡς διςχυρίζεται ἡ σημείωσις, δὲν ἀφορᾷ τὴν χώραν, τότε, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, τὸ ἀρθρον 26 δὲν ἐνομοθετήθη κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος περὶ τοῦ τῆς χώρας ἀναπαλλοτριώτου.

Καὶ εἰς τὰ καθέκαστα δ' ἐμβλέποντες τῆς συγγραφῆς, ἀπαντῶμεν τινὰ ἐρ' ὧν δὲν εἴμεθα δισταγμῶν ἀπηλλαγμένοι. Οὕτως, ἀμέσως κατ' ἀρχάς, ἐπὶ τῶν ὀρισμῶν τῶν λέξεων ἔθνος, λαός, καὶ κράτος (§ 4 καὶ σημ. α), ἂν ἔθνος εἶναι α ὁμάς κοινωνίας, ἥτις κοινὴν ἔχουσα τὴν κυριαρχίαν, εἰς κοινούς ἐκυτὴν ὑποβάλλει νόμους, καὶ δέχεται νὰ διευθύνεται ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς κυβερνήτας, τότε λοιπὸν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Αὐστρίας, ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Τουρκίας, ἀποτελοῦσιν ἓν ἔθνος, καὶ ἐξ ἐναντίας διάφορα ἔθνη εἰσὶν ἢ ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τοὺς Νεαπολίτας, οἱ Νεαπολίται πρὸς τοὺς Τοσκάνους, οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν, καὶ τότε ἀκατάληπτοι μένουσιν αἱ ἐν τοῖς παρούσι χρόνοις πολυκροτοὶ ἀξιώσεις τῶν ἐθνοτήτων.

Ἐπίσης ἀμφιβάλλομεν ἂν οἱ Ῥωμαῖοι ἐκάλουν jus gentium τὸ διεθνὲς δίκαιον α ὡς ἀπὸ τῆς λογικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐκπηγάζον α (§ 3), καὶ οὐχὶ καθὸ δίκαιον πάντων τῶν ἀνθρώπων (quo jure omnes gentes utuntur), δηλαδὴ καὶ τῶν μὴ πολιτῶν, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ jus civile, τοῦ κανονίζοντος τὰ τῶν πολιτῶν πρὸς ἀλλήλους δίκαια.

Ἐν τῇ περιεκτικωτάτῃ Ἱστορικῇ προεισαγωγῇ, ἥτις ἐπὶ ὄλης 144 σελίδας ἐκτείνεται, ἀποδίδεται τῇ Βαυαρικῇ σχολικῇ σύνταξιν καὶ δικοστορῆ τῆς ἐν-

νοίας τοῦ ἀρθρ. 13 τοῦ δημοσπονδικοῦ τῆς Γερμανίας ὄρου τῆς 8 Ἰουν. 1814. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον τῆς κατακρίσεως ταύτης μέρος προέρχεται ἐκ παρεξηγήσεως τοῦ Γερμανικοῦ κειμένου, διότι wird statt finden δὲν σημαίνει ποσῶς θέλει συσταθῆ. . . ἐπέγον τόπον, ὡς ἐξηγεῖται, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον ὑπάρχει, ὅπερ οὐδὲν ἔχει τὸ σκολιὸν καὶ τὸ δισταγμῶδες.

Τῆς βιβλιογραφικῆς ταύτης πραγματείας τὰ ὅρια δὲν μᾶς ἐπιτρέπουσι νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰς τοιαύτας παρατηρήσεις, καὶ, ὡς ἀδύνατον μᾶς εἶναι ὅλα λεπτομερῶς νὰ ἐκθέσωμεν τὰ πλεονεκτήματα τοῦ βιβλίου, οὕτω δὲν θέλομεν μεμψιμοίρω νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ χωρία πρὸς α δυνάμεθα νὰ διαφωνώμεν. Ἐν ὅμως δὲν πρέπει νὰ παρασιωπήσωμεν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς πάσης δρᾶτται περιστάσεως ὅπως ἐθέτη, σαφηνίζῃ καὶ σχολιάζῃ τὰς παρ' ἡμῖν ἰσχυρούσας διεθνεῖς ἀρχάς, ἀντιπαραβάλλον αὐτάς πρὸς τὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ ἐκτιμῶν αὐτάς, ἀκριβῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὑπὸ τὴν ἐποψίν τοῦ τε ἐθνικοῦ συμφέροντος καὶ τοῦ ἀπολύτου δικαίου. Ἰνα δ' ἐν ἐκ πολλῶν ἀναφέρωμεν παραδειγμα ὁμιλῶν περὶ τῆς προσβάσεως τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ἀπὸ 16 Ἀπριλίου 1856 διακοίνωσιν τῆς Συνόδου τῶν Παρισίων, διορᾷ καὶ κρίνει ὀρθότατα τοὺς λόγους δι' οὓς ἡ πρόσβασις αὕτη ἐγένετο. Τέσσαρες, ὡς γνωστὸν, εἰσὶν οἱ ὄροι τῆς διακοίνωσεως ἐκείνης, α ἢ τῶν καταδρομῶν κατάργησις, β' ὅτι οὐδετέρη σημαία καλύπτει ἐχθρῶν ἐμπορεύματα. γ' ὅτι οὐδετέρων ἐμπόρευμα μένει ἀσύλητον καὶ ὑπ' ἐχθρῶν σημαίαν, καὶ δ' ὅτι μόνος ὁ πραγματικὸς ἀποκλεισμὸς ὑποχρεοῖ. Ὁ πρῶτος τῶν ὄρων τούτων δὲν ἠθέλην εἶσθαι ὠφέλιμος εἰς ἡμᾶς ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἠθέλομεν εἶσθαι ἐμπόλεμοι, καὶ οὕτω θεωρήσασα αὐτὸν καὶ ἡ Ἀμερικὴ δι' ἐκυτὴν, δὲν ἠέλησε νὰ προσβῆ τῇ διακοίνωσει, ἀντιπροτείνασα ὄρον μὴ γενόμενον δεκτὸν, καθ' ὃν ἐν γένει αἱ ἰδιωτικαὶ κτήσεις τῶν ἐμπολέμων ἔπρεπεν ὡς κατὰ ξηρὰν, οὕτω καὶ κατὰ θάλασσαν νὰ μένωσιν ἀσύλητοι. Ἐδύνατο καὶ ἡ Ἑλλὰς ν' ἀρνηθῆ ἄλλ' ἐκτός τοῦ ὅτι ἠθέλην εἶσθαι ἀτοπον καὶ ἀπαίσιον νὰ μείνῃ μόνη ἐν Εὐρώπῃ δύναμις μὴ παραδεχομένη τὴν καθιέρωσιν ἀρχῶν γενναίων, αἵτινες δικαίως ἐχειροκροτήθησαν ὡς μία τῶν ἀσπαστοτάτων τοῦ πολιτισμοῦ κατακτήσεων, προσέτι καὶ ὕλικῶς ἠθέλε βλαφθῆ ἐκ τῆς τοικύτης ἀρνήσεως. Τῷ ὄντι οἱ τέσσαρες ἐκεῖνοι ὄροι εἰσὶν ἀδιάρητοι ἐν τῇ διακοίνωσει, καὶ ὁ τὸν ἓνα ἀπορρίπτων, στερεῖται τῶν πλεονεκτημάτων καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν. Ἐν ᾧ λοιπὸν ὁ εἰς δύναται νὰ παραβιάπτῃ συμφέρον τι τῆς Ἑλλάδος, ὅταν αὕτη διατελῆ ἐν πολέμῳ, οἱ τρεῖς ἄλλοι ἐξ ἐναντίας μεγάλας τῆς περιποιούσιν ὠφελείας, ὅταν αὕτη μὲν εἰρηνεὺς τηροῦσα οὐδετερότητα, ἄλλα δ' ἔθνη περὶ αὐτὴν πολεμῶσιν, ὅπερ ἐστὶν ἡ συνθεστέρα θέσις αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἡ πρόσβασις εἰς τὴν διακοίνωσιν τῇ ὑπηγορεύετο συγχρόνως καὶ ὑπ' ἠθικῶν λόγων καὶ ὑπ' ὕλικῶν συμφερόντων. Τοῦτο δὲ μετ'

ἐξυδαρ κείας ἀναγνωρίζει ὁ συγγραφεὺς ἐν σελ. 433 (σημ. α).

Ἐν συνόλῳ δὲ λέγομεν ὅτι αἱ ἰδέαι αἱ ἐπικρατοῦσαι καθ' ἅπασαν τὴν συγγραφὴν εἰσὶ πατριωτικαὶ, γενναῖαι καὶ φιλελεύθεροι, καὶ ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς λίαν ἀξιοπαίονου μεταφράσεως τοῦ ἔργου, δύναται νὰ θεωρηθῆ τὸ βιβλίον τοῦτο ὡς οὐκ εὐκαταφρόνητος πλουτισμὸς τῆς ἡμετέρας ἐπιστημονικῆς φιλολογίας.

Α. 'Ρ. 'Ρ.

Η ΧΑΡΑ.

Ἐκ τῶν τοῦ Κ. 'Α. 'Ρ. 'Ραγκαζῆ.

Ζητῶ τὴν χαρὰν πότ' ἐδῶ πότ' ἐκεῖ
Ποῦ εἶναι, εἰπῆτε με, ποῦ κατοικεῖ;
Δὲν εἶναι εἰς λόφους κ' εἰς ὄρ' ὕψηλά;
Εἰπέτε με, ποῦ ἢ μορφή της γελᾷ;

Εἰς βάρθη κοιλάδων ἐπήγα ζητῶν
Τὸν γέλακα εἶδα ποῦ πίπτει κροτῶν
Καὶ παιδί καὶ σῦρι νερὰ καθαρὰ,
Μυλῆ των δὲν ἐπαίξε πλὴρ ἢ χαρὰ.

Ἐζήτησ' αὐτὴν εἰς σκιὰς τῶν δασῶν
Ἐγέλαω τὰ γῶτα ἀστέρων χρυσοῦν,
Πενητὸν ἐκεῖ εἰς μερσίτην χλωρὰν,
Πλὴρ ἐφαίτε θρήνους καὶ ὄχι χαρὰν.

Ἐζήτησ' αὐτὴν εἰς εὐθήμεους χοροίς,
Εἰς δειπίων θαλάμους λαμπροῦς κ' ἡχηροῦς,
Εἰς γῶτα, εἰς σκιὴν χρυσοῦ κ' ἀργυρᾶ,
Πλὴρ οὐτ' εἰς αὐτὰ δὲν εὐρέθ' ἢ χαρὰ.

Τὴν ἐψάσα τέλος, τὴν εὔρον μακρὰν,
Μακρὰν εἰς χωρίον κοιλάδα μικρὰν.
Τριγύρω της εἶχε παιδί, ἀρκετά,
Κ' ἐπήγα μ' κείνα κ' ἐγέλα μ' αὐτὰ.

Ποῦ εἶσθε, καλοὶ παιδικοὶ μου καιροί!
Ἐγῶναξα τότε μὲ σ' ἠθος βαρῆ.
Πλὴρ μόλις τὴν εἶδα, πετᾷ ἢ χαρὰ,
Καὶ αὐτ' ἦν ἢ πρώτη κ' ἐσχάτη φορὰ.

Ο ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΟΣ.

Λιγνῆσις ἱστορικὴ (*).

Περὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1810 ἔτους, ἐπανελθὼν κεκοπιτικῶς εἰς τὰ ἴδιον

(*) Ὁρα τὴν ἐν τῷ φυλλάδι. 252, σελ. 290 σημείωσιν.

τὴν πέμπτην ὄραν μετὰ μεσημέριαν, εὔρον χάρι-
την ἐπισκεπτήριον, ἐφ' οὗ ἦσαν ἐπιτηδεύοντες καρα-
ρχομένα ταῦτα: Κ. Γλουσσεστερ, ἀρθρ. 20, ὁδὸς
Regent-Street ὑποκάτω δὲ γεγραμμένα διὰ μολυ-
βδοκονδύλου τὰ ἐξῆς: θέλει εὐχαρίστως δεχθῆ ἀ-
πόψε τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἱατροῦ Κ. . .

Πρακτικῆς τοῦ κατὰστιχον ἐν ᾧ ἐσημείουν τοὺς
ἀσθενεῖς μου, δὲν εὔρον τοῦτον ὄνομα καὶ ὅμως
ἐδέχθη τὴν προσκλήσιν. Ἡ οἰκία τοῦ ἦτο νέκ
καὶ εὐπρεπισμένη ὡς ἓνα ἐπιδειχθῆ μᾶλλον ἢ νὰ κα-
τοικηθῆ. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ἀγαπᾷ τὰς οἰκίας τὰς
συνεσκευασμένας θεατρικῶς, προτιμῶ ἀρχιτεκτονι-
κὴν σόβαριωτέραν, καὶ μὲ ἀρέσει νὰ εἶναι ἀνετος ἢ
οἰκία εἰς ἣν γεννώμεθα, πάσχωμεν καὶ ἀποθνήσκο-
μεν: οἱ ἐλαφροὶ καὶ μάταιοι κληλωπισμοὶ, τοὺς ὁ-
ποιους καὶ ἡ λεπτοτέρα βροχὴ καταστρέφει ἐνίοτε,
ἀρμολοῦσι μᾶλλον εἰς τὰ πρόσκαιρα πρόσωπα τῶν
θεατρῶν.

Ὁ ὑπὸ τῆς φέρων λαμπρὰν στολὴν, μὲ ὠδήγη-
σεν εἰς ὠραϊότατα δωμάτια, πολυτελέστατα καὶ
αὐτὰ, ἀλλ' ἐπίσης ἄνευ κομψότητος. Καὶ τὸ χει-
ρότερον, ἐβλεπε ἀταξίαν καὶ ἀκαθαρσίαν μεταξὺ
τοῦ τόσο πλούτου. Τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο ἀρκετὰ
καθαρόν, καὶ οἱ ὑπὸ τῆς δὲν ἦσαν εἰς τὰς οἰκίας
θέσεις. Διὰ πλατυτάτων πορφυρῶν παραπετασμά-
των, τῶν ὁποίων τὸ διαφανὲς ἀνεδείκνυεν ὁ ὠραῖος
τοῦ Ἰουλίου οὐρανός, εἰσέρχοντο εἰς τὴν αἴθουσαν
αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Μέγας ἀριθμὸς χρυσοῦν εἰ-
κότων, ἀλλ' εὐτελῆς καὶ κοινὸν ἔχουσῶν τὸ παρι-
σταμένον ἀντικείμενον, ἐκρέμαντο εἰς τοὺς τοί-
χους. Εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης, ἐπὶ στρογγύλης
τραπέζης, ἐκείντο ἀναμικτὴ ἐφημερίδες, λοθηγραφῆ-
ματα καὶ περιοδικὰ συγγράμματα: ἐπ' ἄλλης δὲ
προμήκους ἦσαν προσωπεῖα, χερσόνια, ξίφη, πι-
στολία καὶ χειρῖδες πυγμαχῶν: ὅθεν ἐβλεπε μὲν
σημεῖα, οὐχὶ δὲ καὶ ἀλήθειαν βίου κομψοῦ καὶ εὐ-
πρεπούς. Ἦτο ἄρα προφανὲς ὅτι ὅλα τὰ ὠρεῖα ἐ-
κεῖνα ἐπιπλα πρὸ μικροῦ μετεφέρθησαν ἀπὸ τὰ
ἐργαστήρια, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων σκευῶν ἐ-
κείντο ἐκεῖ χάριν ἐπιδείξεως, καὶ ὅτι ὁ κύριος αὐ-
τῶν συγχρόνως μετεχειρίζετο τὰ ὄργανα τῆς ξιφο-
μαχίας, ἢ τὰ βιβλία τῶν ὁποίων οὕτε τὰ φύλλα
ἦσαν κεκομμένα.

Εἶχον ῥίψει ταχὺ ἀλλὰ παρατηρητικὸν βλέμμα
εἰς ταῦτα πάντα, ὅτι ὁ οἰκοδεσπότης ἐσηκώθη ἵνα
μὲ ὑποδεχθῆ. Ἐγὼ δὲ προσαγορεύσας αὐτὸν ἐκά-
θισα. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἦτο νέος, εἶχε τὸ ἦθος
θηλυπρεπῆς, καὶ τὸ πρόσωπον εὐρυθμον μὲν ἀλλ' ἐ-
στερημένον πρῶβης. Πρακτικῶν αὐτὸν ἠπόρευε
εἰς τίνα τάξιν τῆς κοινωνίας ἀνῆκε, καὶ μετέωρος
οὕτως εἰπεῖν ἀνεξήτησις ἂν εἶναι ἐκ τῶν εὐγενῶν
ἢ ἐκ τῶν χυδαίων: ἡ κόμη του, φύσει βοστρυχώ-
δης καὶ χρώμα ἔχουσα εὐάρεστον, ἐφαίνετο μὲν
ἀτημέλητος, ἐδείκνυεν ὅμως ἀξίωσιν νὰ ἐλκύσῃ τὰ
βλέμματα. Αὐτός δὲ ὁ Γλουσσεστερ ἐξηπλωμένο:
ἐπὶ ἀνακλιντηρίου, ἐφημερίδα ἔχων ἀνά χειρὸς
καὶ στηριζὼν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρὸς ἐφαίνετο
κυριευμένος ὑπὸ μελαγχολίας, τῆς ὁποίας τὸ ἀπο-

Η Χαίρα. (Πρώτη του 1861 έτους.)

τέλεσμα επεθύμει ν' αὐξήσῃ. Εὐθύς, ἀγνοῶν διὰ τί, ἠσθάνθη ἀποστροφήν πρὸς αὐτόν· μοι ἐφάνη ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων τὸ ἦθος εἶναι ἀμφίβολον, καὶ μεθ' ὧν δὲν ἀγαπῶμεν νὰ παρευρισκώμεθα· ἀγνοοῦμεν καὶ πῶς νὰ φερθῶμεν πρὸς αὐτούς, καὶ ποίαν γνώμην νὰ ἔχωμεν περὶ αὐτῶν. Νὰ φερθῆς εὐγενῶς; φοβεῖσαι μὴ ὑπάγῃ εἰς μάτην ἡ εὐγένειά σου· νὰ φερθῆς ψυχρότερα; πιθανόν νὰ ὑποπέσης εἰς ἀδικαιολόγητον βαρβαρότητα. Ὅσον πλέον ὁ Κ. Γλαύσεστερ ἐφέρετο εὐγενῶς πρὸς ἐμὲ, τόσον ἤσυχεν ἡ πρώτη μου ἀντιπάθεια. Ἀνεγίνωσκον εἰς τὸ πρόσωπον, εἰς τοὺς τρόπους καὶ εἰς τοὺς λόγους του ταῦτα· Ἐπεθύμουν νὰ ἤμην ἄνθρωπος ἐκ τῶν καλῶς ἀνατεθραμμένων.

α Πρὸ τινῶν ἡμερῶν, μοι εἶπε, παράδοξος μελαγχολία μὲ κατατρέπει· ὁ νοῦς μου κυριεύεται ἀπὸ φόβον πανικόν, καὶ νομίζω ὅτι ὅλαι αἱ συμφοραὶ θὰ πέσωσιν εἰς τὴν κεφαλὴν μου· εἰς μάτην ζητῶ ἀνάπαυσιν· καὶ ὅταν εἶμαι μεταξὺ τῶν φίλων μου τρέμουν καὶ ταρασσονται τὰ νεῦρά μου· δὲν ἠμπορῶ νὰ ἡσυχάσω· ἡ θέσις μου εἶναι δεινὴ· τὴν νύκτα δὲν ἔχω ὕπνον· δὲν ἔχω οὔτε ὄρεξιν, καὶ ἐπὶ τέλους, πολλάκις μὲ πειράζει ἡ ἰδέα τῆς αὐτοχειρίας.

Ταῦτα ἀκούσας τὸν παρετήρησα μετὰ προσοχῆς καὶ ἐξέτασα τὸν σφυγμὸν του. Συνειδημένος ἕνεκα τοῦ ἐπαγγέλματός μου νὰ μὴ παραμελῶ καὶ τὰς λεπτομερεστέρους παρατηρήσεις, εἶδον ὅτι αἱ χεῖρες τοῦ εὐγενοῦς ἐκείνου δὲν ἦσαν ἐν ἀρμονίᾳ μὲ τὸ ἔνδυμα καὶ τὸ ὕψος. Οἱ δάκτυλοί του δὲν ἦσαν λευκοί, οὔτε μακρῆς καὶ ἐπιμελῶς κεκομμένοι οἱ ὀνυχές του· ἐξ ἐναντίας αἱ χεῖρές του ἦσαν τυλλώδεις καὶ χονδροειδεῖς. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐπεκύρωσε τοὺς δισταγμούς μου. Πρώτησα αὐτόν μὴ εἶχεν ἠθικὸν τὴν νόσημα, ἢ ὑποθέσεις οἰκογενειακάς παθούσας, γάμον ἀποτυχόντα, κλίσειν ἀτυχῆ· μήπως ἀπώλεσε τὴν περιουσίαν του ἢ παιζῶν καταστράφη.

— Ὁχι, μοι ἀπεκρίθη.

— Ἀδύνατον ὅμως νὰ μὴν ἔχετε κρυφίαν τινα ὀδύνην.

Τοῦτο ἀκούσας ἠρρυθρίασεν, ὠχρίασε καὶ ἐφέλλισε.

— Μὴ λησμονεῖτε, ἐξηκολούθησα, ὅτι πρέπει νὰ μὲ εἰπῆτε ὅ,τι καὶ ἂν ἔχετε, καὶ ὅτι πρῶτος ὄρος τῆς θεραπείας σας, ἐὰν ἡ ἰατρικὴ δύναται νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν ἀσθενείαν σας, εἶναι ἐντελής καὶ ἐλικρινὴς ἐξομολόγησις.

Ἰδὼν ὅτι ἐδίσταζεν ἐὰν ἔπρεπε νὰ μὲ καινοποιήσῃ τὰ μυστικά του, δὲν τὸν ἐβίασα.

— Ὁχι, ἀπεκρίθη· εἶναι ἀσθένεια κληρονομικὴ· ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας μου πάσχουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον· ἠθέλησα νὰ μάθω ἀπὸ ὑμᾶς, ἰατρεῖ, κατὰ πόσον ἠμπορεῖ νὰ μὲ ὠφελήσῃ ἡ ἐπιστήμη σας.

— Ἡ ἐπιστήμη μου δὲν εἰμπορεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀσθενείας τῆς ψυχῆς... καὶ ὅ,τι καὶ ἂν λέγετε, βλέπω καθαρὰ ὅτι κρυφίαι θλίψεις εἶναι ἡ αἰτία τοῦ πάθους σας. Διασκεδάσετε, συχνάζετε τὰς συναναστροφάς· καὶ ἐπειδὴ, ὡς φαίνεται, εἰσθε

εὐπορος, κάμετε ὅ,τι ὁ πλοῦτος ἔχει τοὺς τρόπους νὰ κάμῃ... ἀλλάξτε κλίμα.

Αὐτὸς δὲ ἀναστενάζας καὶ συνταραχθεὶς ὀλίγον ἀπεκρίθη·

— Εἶναι ἀδύνατον.

Ἐγὼ δὲ μὴ θέλων νὰ ἐξετάσω τὸ αἷτιον τοῦ ἐμποδίου ἐσηκώθην· ἔθεσεν εἰς τὴν χεῖρά μου δύο φλωρία, καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ ἐπιστρέψω τὴν ἐπιούσαν πρὸς τὸ ἑσπέρας.

Δὲν εἶχον ὄρεξιν νὰ ἐξηκολούθῃσω τὰς σχέσεις μου μὲ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον. Ἀναπολῶν τὰ κατ' αὐτόν, μοι ἐφάνετο καὶ ἀπὸ τὸ ἦθος καὶ ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν ὅτι θὰ ἦτο χαρτοπαίκτης, κλέπτης, ἀγύρτης, ἀπατεῶν, καὶ ἀπέδιδον εἰς δυστύχημα ἀνάξιον οἴκτου τὴν νευρικὴν του ἀσθενείαν. Καὶ ὅμως ἐπανῆλθον καὶ δεύτερον. Τὸν εὐρον δὲ ἐξηπλωμένον, τὰς χεῖρας ἔχοντα ἐσταυρωμένας εἰς τὸ στῆθος, τὸν ἕνα πόδα κρεμάμενον, ἐν συντόμῳ καθήμενον εἰς τὸν τρόπον ὅπως ἐπιτετηθευμένον· ἀνασηκωθεὶς δὲ μοι εἶπε μὲ ἦθος ἄτονον·

— Εἶμαι πολλὰ κακὰ. Καθήσατε, ἰατρεῖ... Χαίρω ὅτι σὰς εἶδα... τῇ ἀληθείᾳ εἶμαι ἀχρεϊστάτα· καὶ ἂν δὲν σὰς ἐβλεπα, δὲν ἠξέυρω πῶς θὰ ἐπερούσα τὴν νύκτα.

Ἐμίλει δὲ ταπεινὰ καὶ σχεδὸν συγκεχυμένα. Παρατηρήσας τὸν σφυγμὸν του ἐπέισθη ὅτι ὁ νευρικός του ἐρεθισμὸς ἦτο μέγας.

— Ἠκολούθησα τὴν παραγγελίαν μου;

— Μάλιστα· καὶ ὅμως τὰ αὐτὰ.

— Ἄς περιμένωμεν· πρέπει πρὸ πάντων νὰ ἡσυχάσετε τὸν νοῦν σας.

Αὐτὸς δὲ σηκωθεὶς ἢ μᾶλλον πηδήσας ἐπεριπάτησεν, ἐκτύπησε τὸ μάρμαρον τῆς τραπέζης μὲ τὴν χεῖρα ἢ μᾶλλον μὲ τὸν γρόνον του, ἐσπόγγισε τὸν ἰδρώτά του καὶ ἐξηκολούθησεν ἀσυναρτῆτως·

— Διάβολο! τί θὰ γείνω... κακὰ ὑπάγει τὸ πρᾶγμα, καὶ ἔχω ὄρεξιν νὰ κόψω τὸν λαιμὸν μου.

— Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας σας ὑπάρχει τις παράφρων;

— ὦ! μὴ ἀπατάσθε, ἰατρεῖ· δὲν τὸ κῆρετε· δὲν εἶμαι τρελός.

— Εἰπέτε με λοιπὸν ποία εἶναι ἡ κληρονομικὴ ἀσθένεια περὶ τῆς ὁποίας ἐλέγετε χθές;

— Ἐγὼ ἰατρεῖ... ἐγὼ θὰ σὰς εἰπῶ τὸ μόνον ἰατρικὸν τὸ ὁποῖον μὲ ὠφελεῖ εἰς τοιαύτας περιπτώσεις. Στοιχηματίζω, εἶπε μὲ ὕψος χυδαίας ἀπλότητος προσβάλόν με, στοιχηματίζω ὅτι τὸ μόνον ἰατρικὸν εἶναι τοῦτο.

Δύο φιάλαι καὶ δύο ποτήρια ἦσαν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ἐχυσε μὲ χεῖρα τρέμουσαν εἰς τὸ ποτήριον τὸ ὁποῖον ἠθέλε νὰ μὲ προσφέρῃ· ἀλλὰ τὰ τρία τέταρτα τοῦ ποτοῦ ἔτρεξαν εἰς τὸ ἔδαφος· αὐτὸς δὲ ἐντὸς λεπτοῦ ἐρρόφησε δύο μεγάλα ποτήρια· ἀπὸ δὲ τὰ κινήματα καὶ τοὺς τρόπους του ἐπέισθη ἔτι μᾶλλον ὅτι εἶχον ἀντικρὺ μου ἄνθρωπον οἰκτεῖν τῶν καπηλείων, καὶ θὰ ἀπρηχόμην ἀμέσως ἐὰν δὲν ἐνέδιδον εἰς αἰσθημα περιεργείας. Ἀπέβαλον λοιπὸν τὰ χειρόκτιά μου, καὶ ἐνῶ ἠτοιμαζόμεν νὰ τὰ ἀ-

ποθέσω εις τὴν τράπεζαν, παρετήρησα ὅτι ταινία λεπτοτάτου χαρτίου ἔκειτο εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔφρα-
ρα τὴν χειρὰ μου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ταινία ὠμοιάζε
συναλλαγματικὴν, ἠθέλησα νὰ τὴν δώσω εἰς τὸν
Μ. Γλούστερ* αὐτὸς ὁμῶς προλαβὼν ἀνεπήδησε
βιάσιως, ἤρπασε τὸ χαρτίον μὲ ὄραϊν, τὸ ἐζάρωσε,
τὸ ἔθεσεν εἰς τὸ θυλάκιόν του, καὶ ὅπως τεταραγ-
μένος μὲ ἠρώτησε·

— Παρετήρησατε τὴν ὑπογραφήν; τὴν ἀνεγνώ-
σατε;

— Ὁχι.

— Ἐγὼ νέον φίλον... τρελλοῦτσικόν... ἂν
καὶ ἀξιόλογον... ὁ ὁποῖος μὲ ζητεῖ ἐνίστα δα-
νεικὰ... καὶ ἀγύριστα... Καὶ διὰ τοῦτο δὲν
ἤθελα νὰ ἰδῆ ἄλλος τὸ ὄνομά του.

Ἐγὼ ὁμῶς ὑποπτεύθην ὅτι ὁ εὐγενὴς ἐκεῖνος συν-
εἴθετε νὰ διδῆ δάνεια τοκογλυφικῶς. Γνωστὸν ὅτι
οἱ εὐσυνείδητοι τοκογλύφοι, ἵνα ἀποφύγῃ τὸν
κίνδυνον λαμβάνουσιν ὁμολογὰ περιέχοντα ποσό-
τητα πολὺ ἀνωτέραν τῆς δανεισθείσης. Ἐπιθυμῶν
νὰ μακρυνθῶ τὸ ταχύτερον ἀπὸ τὴν οἰκίαν ἐκείνην
ἐπανελάθον τὰς ἰατρικὰς μου ἐρωτήσεις· ἀλλὰ καὶ
ὁ Γλούστερ ἀναλαβὼν τὸ πρῶτον ἠθὸς του, μὲ
ὠμίλει ἐκ νέου περὶ πόνων νευρικῶν τοὺς ὁποῖους
ἠσθάνθη τὴν προτεραίαν εἰς τὸ θέατρον. Ἐνῶ δὲ
ἐλέγομεν ταῦτα ἠκούσαμεν κρουομένην τὴν θύραν,
καὶ ὁ κρότος συνετάραξε τὸν οἰκοδεσπότην. Τὸν εἶ-
δον ὠχρίαντα καὶ σπασμωδῶς προσκολλώμενον εὐ-
τως εἰπεῖν εἰς τὸ ἀνακλιτήριον. Μετὰ μικρὸν ἠ-
κούσθησαν φωναὶ καὶ ἐριδές. Ἐπειδὴ δὲ ὅτε ἤμην
νέος καὶ διὰ τὴν ἀνοσίαν καὶ διὰ τὴν ἀτυχίαν
μου μ' ἐπεσεκέθησαν δικαστικοὶ κλητῆρες, ἐνόησα
εὐθὺς πῶθεν ἡ τορσχὴ. Δύο ἀνθρώποι τῶν ὁποίων
ἡ φυσιογνωμία δὲν λησμονεῖται, φέροντες βράδους
καὶ μακροὺς ἐπενδύτας, καὶ προσποιούμενοι χα-
μπλὸν τόνον φωνῆς εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ἐνικόλως λοιπὸν ἐγνώρισα ὅτι ἦσαν κλητῆρες
τῆς Newgate (*).

— Ἐν ὀκματι τοῦ νόμου, εἶπεν ὁ ἔσρος, σὲ
συλλαμβάνω ὡς πλαστογράφον.

Ὁ Γλούστερ ἐφέλλισεν, ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὴν
καρδίαν του καὶ ὠχρίασεν ἐκ νέου· ἰδρῶς ἔρρεεν ἀπὸ
τὸ μετωπὸν του καὶ ἡ ἀναπνοὴ του ἠκούετο συχο-
τέρη.

— Κύριοι, εἶπεν ἐπὶ τέλους, περὶ τίνας...
πρόκειται;

— Συμπάθειν, εὐγενέστατε, ἐπανελάθον ὁ κλη-
τῆρ* δὲν ὀνομάζεσθε Ἐδουάρδος Βέρνεϋ;

— Ἐγὼ!... ἐγὼ!... ὀνομάζομαι... Γλού-
στερ.

Ἀλλὰ μόλις ἠκούσθη ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ, καὶ ὁ
δεύτερος κλητῆρ, ἤττον τοῦ ἄλλου εὐμενῆς, ἀνα-
καυχάσας·

— Ἄ! ἄ!... Γλούστερ! περιφρομησ κόμης!
Κύριε Γλούστερ, πρέπει νὰ μᾶς ἀκολουθήσετε.

(* Φυλακὴ ἐν Λονδίῳ ὅπου καθιέρωνται εἰ ἐπὶ κλοπῆ καὶ
πλαστογραφίᾳ κατηγορούμενοι.

— ἤξεύρετε, Κ. Γλούστερ Βέρνεϋ, πόσον ἐκο-
πιάσαμεν εἰς νὰ σᾶς ἀνακαλύψωμεν;

— ἤξεύρετε γράμματα; ἰδοὺ τὸ διαβητήριόν
σας.

Καὶ ἔδειξεν εἰς τὸν νέον, ὅστις εἶχε πέσει ἀπυῶς
σχεδὸν εἰς τὸ ἀνακλιτήριον, χαρτίον ἐντυπον καὶ
ἐσφραγισμένον, τὸ ἔνταγμα τῆς συλλήψεως.

— Βλέπετε, εἶπον, ὅτε ἐλειποθύμησεν ἄρτετό τον
ὀλίγον νὰ συνέλθῃ.

— Ἄ, κύριε, εἶπε ἰατρός· μᾶς, τὸ εἶπεν ὁ ὑπη-
ρέτης, καὶ δὲν ἤθελε νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ ἀναβῶμεν.

Καὶ εὐθὺς οἱ δύο κλητῆρες, ὅτινες ἔφερον τοὺς
πίλους των, ἀπέβαλον αὐτοὺς σεβόμενοι τὸ ἰατρικόν
μου ἐπάγγελμα.

— Κ. ἰατρε, μὲ εἶπεν ὁ εὐγενέστερος αὐτῶν, εἶ-
ναι ἀνάγκη νὰ συνελθῇ τὸ ταχύτερον· θὰ σᾶς εἰμε-
θα εὐγνώμονες.

Ἡ σκηνὴ ἐκείνη εἶχε καταταράξει καὶ ἐμὲ αὐ-
τόν· καὶ ὁμῶς ἔσπευσα νὰ λύσω τὸν λαίμοδετον
τοῦ ἀθλίου ἐκείνου, κειμένου ἀκίνητου ἐνώπιόν μου.
ἤνοιξα τὸ ὑποκάμισόν του, καὶ ρίψας ψυχρὸν ὕδωρ
εἰς τὸ πρόσωπόν του τὸν ἐζωογόνησα· ἤνοιξε τοὺς
ὀφθαλμούς, καὶ τρέμων, παγωμένος, καθυκίων προσ-
ῆλθεν ἐπὶ τὸν μου τὰ βλέμματα, βλέμματα κτη-
νώδη ἔχοντα τὴν ἔκφρασιν. Ἐγὼ δὲ ἠθέλησα νὰ τὸν
εἶπω ὀλίγους τινὰς λόγους πρηγορητικούς, δυσκό-
λως ἐννοησόμενους εἰς τοιαύτας περιστάσεις.

— Ἰατρε! τί τρομερὸν ὄνειρον ἀνεχώρησεν;
ἀνεχώρησεν;

Ἡ χεὶρ τοῦ ἦτο ψυχρὰ ὡς νεκροῦ. Εἰς τῶν κλη-
τῆρων πλησιάσας εἶπεν·

— Ἐλα, ἔλα, μὴ παιδαριώδη πράγματα· ἰδοὺ
σίδερα.

Καὶ αὐτὸς μὲν ἔδειξε ζεύγος δεσμῶν, ὁ δὲ ἄλ-
λος πιστόλιον.

— Ἰατρε, ἰατρε! σῶτέ με, ἀνέκραξεν ἐκεῖνος.

Καὶ ἐσφιγγε τὰς χεῖράς μου, καὶ ἐπροσκολλᾶτο
σπασμωδῶς εἰς ἐμέ.

— Ἐλα, ἀνέκραξε βλασφημῶν ὁ κλητῆρ* τί, διά-
βολο! κάμε γρήγορα. Βγάλε αὐτὰ τὰ πτερά, ὠ-
ρατὸ μου πουλί, καὶ βάλε τοῦτο τὸ φόρεμα· αὐτὸ
σὲ ἀρμολεῖ. Ὅ, σὲ βάλω εἰς τὸ κλουβί, εὐγενέστατε.

Ἐκεῖνος δὲ πεσὼν πρὸ τῶν ποδῶν των καὶ ὅπως
ἐνδακρυς ἔλεγεν·

— Ἐλεος! ἔλεος! λυπηθῆτε με!

Ὁμολογῶ ὅτι καὶ τοι τοιοῦτον ὄντα τὸν ἐλυπήθην.

— Ἐλπίζω, εἶπον πρὸς τοὺς κλητῆρας, ὅτι δὲν
θ' αὐξήσετε τὴν δυστυχίαν του, μεταχειριζόμενοι
αὐτὸν μὲ ἄτοπον ἀυστηροτητα.

— Διόλου, διόλου· ἄς φερθῇ καλὰ καὶ δὲν τὸν
πειράζομεν.

Καὶ ἀφαιρέσαντες τὸν μεγαλοπρεπῆ ἐπενδύτην
τὸν ὁποῖον ἐφόρει ἐντός τῆς οἰκίας, ἐνέδυσαν αὐτὸν
μὲ ἄλλο ἐνδύμα νεώτατον τοῦ συρμοῦ, φερθὲν ἀπὸ
τὸν ἀπαρῶντα ὑπηρετήν του· ἔθεσαν πῖλον εἰς τὴν
κεφαλὴν του καὶ χειρόκτια εἰς τὰς χεῖράς του· οὐ-
τος δὲ ἴσταμενος ἀκίνητος, ἐφάνητο ὅτι οὔτε ἐδλε-
πε τα γινόμενα.

Μετὰ ταῦτα πλησιάσας εἰς τὸ παράθυρον ἤνοιξεν
αὐτό· ἐπειδὴ δὲ οἱ κλητῆρες ἐνόησαν ὅτι σκοπὸν
εἶχε νὰ κρημισθῆ εἰς τὸν δρόμον, ἔσπευσαν καὶ
τὸν συνέλαβον.

— Ἄν ἔχῃς τοιοῦτους σκοποὺς, εὐγενέστατε, εἶ-
πεν ὁ εἰς τῶν κλητῆρων, ἤξεύρομεν τὴν δουλειάν μας.

Καὶ ἀσπάσας τὸν πρᾶχλον τοῦ νέου, τὸν ἐσφιγ-
γεν ὡς μὲ χεῖρα σιδηρᾶν.

— Ὑπομονή, ὑπομονή! φάρεσε ἐνόση νὰ ὑπά-
γωμεν εἰς τὴν φυλακὴν αὐτὰ τὰ μικρὰ βραχιόλια.
Διὰ τί δὲν ἔμεινες ἡσυχῶς; δὲν θὰ σὲ ἐστολιζα-
μεν τότε μὲ αὐτὰ.

Ἄντι ὁμῶς ν' ἀκούσῃ τὰς προτροπὰς των συνετα-
ράσαστο σφοδρότατα, καὶ ἠγωνίζετο νὰ συντρίψῃ
τὰ δεσμὰ· ἀφ' ὅπου ἔτρεγεν ἀπὸ τὸ στόμα του.

— Ἐστῶ, ἔκραξε μὲ φωνὴν βραγχώδη· πάρετέ
με· φέρετέ με ὅπου θελετε... εἰς τὴν κόλασιν.

Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ θρανίου. Εἰς τῶν κλητῆρων πα-
ρετήρησε τὰ χαρτιά του, ἐγέμισε τὰ θυλάκιά του
μὲ ὅλα ὅσα εὑρίσκοντο εἰς τοὺς σύρτας, ἐκούρβωσεν
ἔπειτα τὸ ἐνδύμα του, καὶ διάταξε τὸν νέον νὰ
τὸν ἀκολουθήσῃ.

— Τώρα ἐβάλες γυνῶσιν; θὰ ταξιδεύσωμεν μαζῆ;
Ὁ συλληφθεὶς ὁμῶς δὲν ἀπεκρίθη διότι ἦτο μᾶλ-
λον νεκρὸς ἢ ζῶν.

— ἔχετε βέβαια ἄμαξαν, εἶπον· δὲν θὰ τὸν σύ-
ρете εἰς τοὺς δρόμους ὅπως εἶναι.

— Πολλὰ καλὰ, ἀπεκρίθη ὁ εἰς τῶν κλη-
τῆρων· ἀλλὰ ποῖος θὰ στομπώσῃ τὴν τρύπαν (1);

Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐνόησα, ὁ ἄλλος ἠρμήνευσε τὴν
φράσιν ταύτην εἰπών·— Πῶτος; δηλαδὴ θὰ πληρώσῃ;

Τότε ἐδώκα τινὰ σελίνια, καὶ ἔσπευσα νὰ ἀνα-
χωρήσω, μὴ ἐπιθυμῶν νὰ φανῶ εἰς τὸν δρόμον
συνώδευτός ὑπὸ δύο κλητῆρων καὶ ἐνός δεσμῶτου.

Τὴν ἐπιούσαν ἔμαθον ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας τὰς
περὶ τοῦ ἐγκλήματος τοῦ Γλούστερ ἢ μᾶλλον
τοῦ Βέρνεϋ λεπτομερείας, τὰς ὁποίας βεβαίως ἠθ-
ξήσαν μὲ τὴν συνήθη των ἔμψασιν. Ὁ Βέρνεϋ,
νέος ἐργάτης, ἀφῆκε τὸ ἔργον του καὶ ἠττολήθη
εἰς κατασκευὴν ψευδῶν συναλλαγματικῶν. Κατὰ
τοὺς δεκαπέντε μῆνας καθ' ὅς μετῆρχετο τὸ ἐ-
πάγγελμα τοῦτο συνήθροισε σημαντικωτάτας πο-
σότητας, καὶ ἔζη ἐν μέσῳ τοῦ πλοῦτος καὶ τῆς
μεγαλοπρεπείας περὶ ὧν προανεφέρωμεν, εἰτρωρή-
σας καὶ εἰς τινὰς λέτχας συγκαζομένης ἀπὸ εὐγε-
νεῖς· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ τύχη τὸν ἀφῆκεν. Ἐκα-
συναλλαγματος τεσσαράκοντα καὶ πεντε λιρῶν,
ψευδῆ φέροντος ὑπογραφήν, συνελήθη, ὡς εἶδομεν.
Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας γενομένης τῆς δίκης, κατεδι-
κάθη εἰς θάνατον, καὶ κατ' αἴτησιν τῆς εἰσαγγε-
λείας δὲν συμπεριελήθη εἰς τὸν κατάλογον τῶν
καταδικῶν, ὅτινες τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἔτυχον ἐν γένει
βασιλικῆς χάριτος.

Τὸ περιτεκτικόν τοῦτο μὲ συνεινίστα· δὲν εἶναι
ἄρα βέβαιον ὅτι μόνον οἱ ἀναξιοπαθούντες ἐλευθούσι
τὴν συμπάθειαν· καὶ αὐτὸ τὸ ἐγκλημα διεγείρει
(1) Το σιμπὲρ ἢρ. νοσ. (πρὸς τὴν ὠνείαυτὴν ἐν τῷ τρυφῶ)

πολλάκις τοιοῦτον αἴτημα. Ἐλυπούμην τὸν ἐλεει-
νὸν ἐκεῖνον ἀνθρώπον μεταπεσόντα ἀπὸ τῆς ἀνεσεῖς
καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν· καὶ
τὸν ἐλυπούμην πρὸς τοῦτους διότι ἐν τῇ μωρίᾳ αὐτοῦ
δὲν προεῖθε τὸ ἀναπόφρευτον τέλος τῆς ἐγκλημα-
τικῆς του διαγωγῆς. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐλαβον τὴν
ἐπομένην ἐπιστολήν.

α Κύριε!

Ὁ Ἐδουάρδος Βέρνεϋ καταδικασθεὶς εἰς θάνα-
τον ἐπὶ πλαστογραφίᾳ μὲ παρεκάλεσε νὰ ἀπο-
στελῶ πρὸς ὑμᾶς τὰ ταπεινὰ του σεβάσματα· αὐ-
ριον τὸ πρῶτὸ θέλει ἐκτελεσθῆ ἢ καταδικῆ του. Ἐ-
πιθυμῶ δὲ πολὺ νὰ σᾶς ὀμιλήσῃ, καὶ θὰ θεωρήσῃ
ὡς χάριν μεγάλην ἐάν συγκατανεύσετε νὰ τὸν ἰδῆ-
τε. Μὴ ἀρνήθητε, κύριε, τὴν χάριν ταύτην· νομίζω
ὅτι ἔχει νὰ διακοινώσῃ πρὸς ὑμᾶς μυστικόν τι· ἡ
ἐπίσκεψίς σας θὰ εἶναι ἀληθῆς εὐεργεσία. Ὡ

Ἐπειδὴ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶχον προσκαλέσει
πολλοὺς φίλους εἰς τὸ γεῦμα, τοὺς εἰδοποίησα ὅτι
ἀνεβάλλετο· ἀλλὰ τί εἶχε νὰ μὲ εἶπῃ; ποῖον μυσ-
τικόν νὰ μὲ ἐμπιστευθῆ; Ὅπως δὲ ποτε, ἀπεφάσισα
νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ. Ὁμολογῶ ὅτι μὲ τρέμοντας πά-
δας διευθύνθη εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ὅσον ἐπλησία-
ζον τοσον ἐπιεζέτο ἡ καρδία μου. Ἐζήτησα τὴν ἄ-
δειαν ἀπὸ τὸν διεθυντήν, καὶ τις τῶν φυλάκων
μὲ ἤνοιξε τὴν θύραν τῆς κολάσεως ἐκείνης. Ὀνο-
μάζω δὲ αὐτὴν κόλασιν διότι οἱ ἀνθρώποι οὐδὲν ἔ-
πραξαν ὅπως μετριάσωσι τὴν ἐξ αὐτῆς φρίκην· ἐξ
ἐναντίας θὰ ἔλεγες ὅτι χαίροντες ἀνεδείξαν αὐτὴν
τρομερωτέρην. Τίς ποτε ἐπεσκέφθη ἐστῶ καὶ ἀπαξ
τοὺς μακροὺς ἐκεῖνους καὶ ζοφεροὺς προδόμους, τὰς
σκολίας παρόδους, τὸν πένθιμον ἐκεῖνον λαβύρινθον,
τὰ σκότη ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δια-
σκιεθῶσιν οἱ ἀμυδροὶ λύγνοι, καὶ δὲν ἐτίρρισε τὴν
ἀπαισίαν αὐτῶν μνήμην; Ὅποια σιωπῆ, διακοπτο-
μένη μόνον ἀπὸ τὸ τρίξιμον τῶν κλεισμένων ὀπισθέν
σου κιγκλιδίων! Φύλακες στρατιώται, ἔτοιμα ἔχον-
τες τὰ πυροβόλα, περιπατοῦσι βραδείως εἰς τὰς διε-
ξοδικὰς διόδους· Ἐλλειψίς ἀέρος καθαρὸ ὡσαυεὶ λέ-
γουσα· ἀἴνταῦθα θνήσκει ἡ ἐλευθερία, ὡ καὶ βεβαιότη-
της ὅτι πάντα τὰ περὶ σὲ ἀποπνεύουσιν ἐγκλημα καὶ
ὠμότητα, πάντες εἶναι δῆμιοι καὶ θύματα. Ἡ κόρη
τῆς κοινωνίας, αἱ ἀκαθαρταὶ τῆς ἀνθρωπότητος,
κακουργήματα, βίαι, μανίαι, πᾶν ὅ,τι ἀποτρόπαιον
περιεχει μεγάλη πόλις, συμπαρονοῦστικεταὶ καὶ συμ-
πιέζεται εἰς τὸν αὐτὸν ὄχετόν! Ἡ ἡγῶ τῶν βη-
μάτων μου ἐντός τοῦ αἴου ἐκεῖνου μ' ἐπροξένοι
φρικίαςιν, καὶ ἐστάθην ακουσίως· ἐπὶ τέλους ὁ ὀ-
δηγός μου εἶπε·

— Ἰδοὺ ἤλθκαμεν, κύριε.

Καὶ ἀνοίξας τὰς σιδηρὰς κιγκλίδας εἰσῆλθον.

— Ἐ, παλληκάρη! ἔκραξεν ὁ φύλαξ, ἰδοὺ ὁ ἰξ-
τρός· σκῶ.

Τὸ δωμάτιον ἦτο στεγνὸν καὶ σκοτεινόν, καὶ μι-
κρὸς λύχνος κείμενος ἐπὶ πεπαλαιωμένης τραπέζης
μόλις διεδίδεν ἀμυδρότατον φῶς. Πρᾶξ δὲ τὴν τρα-
πέζαν ἐκάθητο ὁ κατάδικος καὶ ἄλλος τις προσώπ

της, σεβάσιμον ἔχον τὸ ἦθος, καὶ φέρων μακρὸν ἐπανδύτην κομδωμένον μέχρι τοῦ πώγωνος. Τὰ βλέμματα τοῦ γέροντος ἦσαν ἀκίνητα, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἡ ὀδύνη ἀνέστελλε τὴν κίνησιν των ἦτο δὲ ὁ πατήρ τοῦ νέου. Καὶ οὗτος μὲν δὲν μετρήρησεν ἐλθόντα, ἐκεῖνος ὅμως ἐσηκώθη, ἐψιθύρισε λέξεις τινὰς εὐγενείας καὶ εὐγνωμοσύνης, καὶ ἐκάθησεν ἐκ νέου. Ἐχων τὴν Ἰεράν Γραφὴν ἀνοικτὴν ἐμπροσθέν του, προσήλωνεν εἰς αὐτὴν τὸ βλέμμα, καὶ ἐπὶ πολὺ ἐσιωπήσαμεν. Ὅποια σκηνή! ὅποια διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἀθλίου ἐκείνου μέλλοντος ἔτι ὀλίγας ὥρας νὰ ζήσῃ, καὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἀριστοκράτου τὸν ὅποιον ἐπεσκέφθη πρό τινας καιροῦ! Ὅτε ὑπὸ τὴν χρυσοῦραντον στολὴν ἔκρυπτε τὸ ἔγκλημα του, ἦτο βεβαίως ἄξιος καταφρονήσεως· σήμερον ὅμως καὶ τοι στιγματισθεὶς ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης, ἦτο ἄξιος ἐλέους. Οἱ κοῖλοι ὀφθαλμοὶ του ἦσαν κατακόκκινοι ὡς αἷμα· πράσινον ἦτο τὸ κάτιον πρόσωπόν του, καὶ ὁ ἰδρὸς εἶχε κολλήσει εἰς τὸ μέτωπόν του τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του. Ἐφόρει ἔνδυμα μαῦρον καὶ μαῦρον λαιμοδέτην, καὶ εἶχε πλησίον του μανδύλιον καταδρεγμένον ἀπὸ δάκρυα. Ἐνίοτε δὲ ἔφερον εἰς τὰ καταξήρα χεῖλη του ποτήριον νεροῦ.

Τὴν προσοχὴν μου εἴλκυσεν ἔτι μάλλον ὁ πατήρ. Εἰς τὴν φαλακρὰν κεφαλὴν του εἶχεν ὀλίγας τρίχας. Ἐχων τὰς χεῖρας τεθειμένας ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα καὶ προσκολλημένον τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του, ἦτο ἀκίνητος. Ὁ γέρον οὗτος ὦν ἐντιμος τεχνίτης, καὶ ζῶν εἰς τινὰ ἐπαρχίαν, εἶχε στείλει τὸν πρωτότοκον υἱόν του εἰς Παρισίους ἵνα τελειοποιηθῇ. Σιωπηλῶς παρετήρουν τὴν σκηνὴν ἐκείνην ἀπὸ δὲ τοῦ καταδίκου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔρρεον δάκρυα.

— Δὲν ἔμπορῶ πλέον νὰ ἀναγνώσω! ἀνέκραξε. Σὰς εὐχαριστῶ, ἰατρὲ, διότι εἰσηκούσατε τὴν πρόσκλησίν μου. . . Ἐχῶ κάτι τι νὰ σὰς ζεμυστηρευθῶ.

Εἶπε δὲ ἐντονώτερον τὰς λέξεις ταύτας ἐπιθυμῶν νὰ τὸν ἀκούσῃ ὁ πατήρ του καὶ νὰ μακρυνθῇ. Ἀλλὰ φεῦ! ὁ ταλαίπωρος γέρον οὔτε ἐβλεπεν οὔτε ἤκουε. Τὸ βλέμμα του ἦτο προσηλωμένον εἰς τὸν αέρα καὶ ἔμενε πάντοτε ἀκίνητος.

— Πρέπει ἀφεύκτως νὰ μείνωμεν μόνοι, εἶπεν ὁ Βέρνευ.

Καὶ ἐλθὼν πρὸς τὴν θύραν παρεκάλεσε τὸν φύλακα νὰ παραμερίσῃ τὸν πατέρα του. Ὁ φύλαξ εἰσηλθε, καὶ ὁ νέος λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ γέροντος·

— Σὲ παρακαλῶ, πάτερ μου, νὰ μὲ ἀφήσῃς ὀλίγον μόνον μετὰ τὸν ἰατρὸν· ἔχω κάτι νὰ τὸν εἰπῶ.

Καὶ ἐπροσπάθησε νὰ σηκώσῃ τὸν πατέρα του, ὅστις δὲν τὸν ἤκουε. Μόλις τὸ κίνημα τοῦ υἱοῦ τὸν ἐπανεφέρην εἰς τὰς αἰσθήσεις του.

— ὦ! ναί . . . εἶπε . . . ναί . . . Βέβαια . . . λοιπόν!

Καὶ σηκωθείς μετὰ ἦθος ἑτεροπλανῆς, εἶδε περὶ αὐτοῦ ἔπειτα ὡς ἂν ἐπληξέ τις αὐτὸν αἰφνιδίως, περιεπτύχθη τὸν υἱόν του, τὸν ἐσφιγξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ ὀλοφυρόμενος ἔλεγεν— ὦ υἱέ μου, υἱέ μου!

Καὶ ὁ μὲν φύλαξ, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ ἀπαθὲς πρόσωπον ἐφάνη αἰσθημα συμπαθείας, παρέλαβε τὸν γέροντα, ὁ δὲ Βέρνευ, μόλις κατορθώσας νὰ ἀνανήψῃ εἶπε στεναζών·

— Καὶ πάλιν σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὴν συγκατάθεσίν σου πρὸς ἄνθρωπον ἀνάξιον τριαύτης. Συγχωρήσατέ με ὅμως, ἐπρόσθεσε λαβὼν καὶ τὰς δύο μου χεῖρας, νὰ σὰς ἐξηγήσω πρὶν ἀποθάνω τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Ἐχῶ δὲ καὶ ἄλλην χάριν νὰ σὰς ζητήσω· ἡ παραγγελία μου εἶναι λυπηρὰ, ἀλλ' εὐκόλως ἐκπληροῦται· ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ μὲ λυπήσετε ἀποβάλλοντές την.

— Ὅ,τι δύναμαι νὰ πράξω, καὶ ὅτι συγχωροῦν οἱ νόμοι καὶ ἡ θέσις μου θὰ τὸ κάμω εὐχαρίστως.

— Εὐχαριστῶ, ἰατρὲ, εὐχαριστῶ μυριάκις! Ὁὰ τελειώσω γρήγορα. . . Εἶμαι ἐλεεινός. . . Ἠπάτησα ταλαίπωρον νέαν, πτωχὴν καὶ μὲν ἀλλὰ τιμὴν. ἔλεγε καὶ ἔτρεμε τὸ σῶμά του· ἐγὼ δὲ ἐπροσπάθησα νὰ τὸν καθυποτάξω. Μετὰ τινὰ παῦσιν ἐπανέλαβεν ἀγωνιών·

— Εἶθε νὰ μὲ συγχωρήσῃ ὁ Θεός! . . . Μετ' ὀλίγον θὰ ἔχη τέκνον· ἀλλοίμονον! δὲν γνωρίζει τὸ ἀληθινόν μου ὄνομα· ἀγνοεῖ δὲ καὶ τὸ πλαστόν. Καὶ ὅταν ἀναγνώσῃ εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι ὁ Ἐδουάρδος Βέρνευ ἐκράτομήθη, δὲν θὰ ἠξέυρη ὅτι ὁ Ἐδουάρδος τῆς. . . Σὰς παρακαλῶ, κύριε, νὰ τὴν ἰδῆτε καὶ νὰ ἐξετάσετε τὸ πρᾶγμα ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχω, καὶ ὅταν θὰ ἠμπορήσῃ νὰ ὑποφέρῃ τὴν φρικτὴν αὐτὴν εἰδήσιν. ὦ κύριε! Ὁὰ μετριάσατε τὴν πικρίαν τῶν τελευταίων μου στιγμῶν ἐὰν εἰσακούσατε τὴν παράκλησίν μου. . . Δότε με τὸν λόγον σας. . . Κατοικεῖ πλησίον εἰς τὸ Hyde Parc, εἰς τὸν δρόμον Grosvenor. . . Τὸ ὄνομά τῆς εἶναι γραμμένον εἰς τοῦτο τὸ χαρτίον. . . Εἰς τὸ ὄνομα τῆς φιλανθρωπίας φροντίσατέ την, κύριε, καὶ εἰπέτε την ὅτι οἱ τελευταῖοί μου στεναγμοὶ ἠκούσθησαν δι' αὐτήν. . . εἰπέτε την νὰ μὲ συγχωρήσῃ καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν δι' ἐμέ. . . δι' ἐμέ ὁ ὁποῖος κητέστρεψα ὅλην τὴν ζωὴν. Τὸ πουργίον τοῦτο περιέχει τριάκοντα λίρας. . . αὐτὴ εἶναι ὅλη ἡ περιουσία μου. . . Λάβετε πέντε διὰ τὰς ἐπισκέψεις σας, καὶ τὰς ἐπιλοίπους δώσατέ τας εἰς τὴν ταλαίπωρον ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἀφάνισα! ὦ Μαρία! Μαρία!

Καὶ ἔπεσε πρηνὴς κατὰ γῆς· ἔπειτα δὲ σηκωθείς ἐνηγκαλίσθη τὰ γόνατά του. Τὰ δάκρυά του ἔπεσαν εἰς τὸ πρόσωπόν του.

— Ὁ Θεὸς νὰ σὰς εὐλογῆσῃ! εἶθε ὁ μόνος ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος μετὰ κλαίει. Ὁ Θεὸς νὰ πληρώσῃ τὴν ἀγαθότητά σας. Ὁὰ κάμετε ὅ,τι σὰς παρεκάλεσα· ἔ;

— Μάλιστα. . . ναί. . . μὴν ἀμφισβᾶλλεις. . . Λυπηρὸν μὲν τὸ ἔργον, ἀλλὰ θὰ τὸ ἐκπληρώσω. Εἰς τὰς τριάκοντα λίρας τὰς ὁποίας μετὰ δίδεις θὰ προσθέσω ἄλλας τριάκοντα. Καὶ ἂν ἠμπορήσω νὰ προστατεύσω ἐκείνην τὴν ὁποίαν λέγεις ὅτι κητέστρεψες. . .

Ἀλλὰ δὲν μετὰ ἀφῆκε νὰ τελειώσω διπλασιάσας τὰς εὐχαριστίας καὶ τὰ δάκρυά του. Ἐγὼ δὲ ἀδυνατῶν νὰ ὑπομείνω περιπλέον τὸ οἰκτρὸν ἐκεῖνο

ὄϊσμα, ἀπέτεινα πρὸς αὐτὸν λέξεις τινὰς παρηγορητικὰς, ἐνῶ αὐτὸς λαβὼν ἐκ νέου τὰς χεῖράς μου τὰς ἔβρεξε μετὰ τὰ δάκρυά του. Καὶ διαβάς τὴν ζοφρὰν εἰρκτὴν ἐπανήλθον εἰς τὴν οἰκίαν μου.

Τὴν νύκτα ὅλην, καταδιωκόμενος ἀπὸ τὸ φάντασμα τοῦ Βέρνευ, διήλθον τεταραγμένος, καὶ τὴν ἐπιούσαν πρωτὴν ἠθιανόμην ἀκάθεκτον ἐπιθυμίαν νὰ ἴδω καὶ δεῦτερον τὸν καταδίκον. Τὴν ἐβδόμην λοιπὸν ὥραν εὐρέθην εἰς τὸ θέατρον τῆς ἐκτελέσεως. Ἡ λαμπρότης ἐκεῖτο ἀπέναντί μου. Ἄν καὶ ἔβρεχε, πλῆθος ὅμως ἀνθρώπων συνέρρευσε, καὶ ἡ διαγωγὴ αὐτῶν ἦτο ἄσεμνος, γελοῖα, ἀπικισία· ἐγὼ δὲ, ἐβλασφήμουν, συνεπιέζοντο, καὶ μετὰ βάρβαρον ἀδιαφορίαν ἐβλεπον τὸ λυπηρὸν ἐκεῖνο θέαμα. Ὁ γδοῦν ὥραν σημαίνει ὁ κώδων τοῦ Ἁγίου Τάφου, καὶ ἀνταποκρίνεται εἰς αὐτὸν ὁ κώδων τῆς εἰρκτῆς. Αἱ χρυσοκέφαλοι ῥάβδοι τῶν περὶ τὴν λαμπρόμον χωροφυλάκων ἠκτινοβόλησαν ὑπὸ τὸν ἥλιον· ὁ Βέρνευ ἐφάνη, ἀνέβη εὐσταθῶς εἰς τὴν λαμπρόμον. . . Δὲν εἶδόν τι πλέον.

Ἡ νέη Μαρία ἀπέθανεν ἕνα μῆνα μετὰ τὸν τοκετὸν, ὁ δὲ γέρον, ὑποπεσὼν εἰς παραλυσίαν τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν καρτομίαν τοῦ υἱοῦ, ἐξέπνευσεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Διὰ τί ὁ ἀγγλικὸς νόμος, βάρβαρος καὶ ἀσεβὴς κατὰ τοῦτο, καταδικάζει εἰς τὴν αὐτὴν ποινήν καὶ τὸν δολοφόνον καὶ τὸν πλαστογράφον; Βεβαίως ὁ φονὴς εἶναι ἄξιος θανάτου· πρέπει ὅμως ἡ κοινωνία ν' ἀφαιρῇ τὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων μὴ ἐπιβουλεύοντα τὴν ὑπαρξίν ἄλλου; Οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ νομοθέται ἄς κρίνωσι περὶ τοῦτου.

ΩΔΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΒΑ-ΕΛ-ΚΑΔΕΡ.

—ooo—

Πρὸ ἐνὸς ἔτους σεμνή τις τῶν Παρισίων παρθένος, ἔχουσα πρὸς τὴν παιδείαν καὶ κάλλος προσώπου καὶ ψυχῆς εὐγένειαν, ἠμείβετο ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας διὰ θερμῶν ἐγκωμίων καὶ διὰ χρυσοῦ μεταλλίου δύο χιλιάδων φράγκων, ὡς γράψασα τοὺς κατασκευαστικὰ τοὺς ἐκείνους στίχους, οἵτινες καὶ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν ἀναγνόντας αὐτοὺς ἐν τοῖς Débats κατεγοήτευσαν, τοὺς ἐπιγραφομένους La source de charité. Τότε καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς Γαλλίας, ἥτις προθύμως τιμᾷ καὶ ἐνθαρρύνει τὴν ἀξίαν, μαθούσα τῆς νεάνιδος τὰς ἀρετὰς, διώρισεν αὐτὴν ἀμέσως ἐπιτηρήτριαν τῶν κερθυναγωγείων. Ἡ πεπαιδευμένη αὕτη νέα, ἡ Κ. Ernestine Drouet, τὴν ὁποίαν καὶ ἡμεῖς εὐχαρίστως ἐγνωρίσαμεν, εὐγνωμονοῦσα μετ' ὅλου τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος πρὸς τὸν Ἀβὰ-ελ-Καδερ διὰ τὴν ὑπεράσπισιν ἣν ἐχορήγησεν εἰς τὰ ἐν Ἀκμασκῶ θύματα τῆς τουρκικῆς ἐνθομανίας, ἀπέστειλεν αὐτῷ στίχους οὐχ ἦττον τῶν πρώτων ὠραιοῦς, δημοσιευθέντας ἐν Παρισίοις (*). Ἐκεῖνος δὲ

ἀνταπέστειλεν ἀραβίστι ἄλλους στίχους μετ' ἐπιστολῆς εἰς τὸ πεζὸν γεγραμμένης. Τὰ δύο ταῦτα ἔγγραφα μεταφρασθέντα μὲν τὸ πρῶτον γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις μουσοτραφοῦς ὁμογενοῦς καὶ φίλου ἡμῶν τοῦ Κ. Δ. Α, ἐκ τοῦ γαλλικοῦ δὲ μεταγλωττισθέντα εἰς τὴν ἡμετέραν δημοσιεύομεν ὡς περιεργὰ διὰ τὴν ἀσιατικὴν τοῦ Ἡμίρου φαντασίαν· ἡ περὶ τὸ τέλος τῆς ὥδης ἰδέα περὶ τοῦ ἡλίου ἐφάνη πρὸ πάντων εἰς ἡμᾶς ὠραιοτάτη.

« Πρὸς τὴν κυρίαν Ἐρνεστίνην Δρουέ.
 » Ἰδίαις χερσίν.
 » Θεὸς εὐλογεῖ αὐτὴν διὰ παντός.
 » Ὡδὴ.
 » Δόξα τῷ Θεῷ.

» Ὡ σὺ ἡ πλείοισα ἐπὶ τοῦ πλοίου τῆς πόλεως Παρισίων, τῆς ὠραιοτέρας τῆς οἰκουμένης! τοῦ κέντρου τοῦ πολιτισμοῦ! τῆς ἐστίας τῶν χρησίων ἠθῶν καὶ τῶν ἀρετῶν! τῆς πόλεως τῆς περιεχομένης πάσας τὰς ἐπιστήμας τοῦ κόσμου! Οἱ ἐν Παρισίοις ἐπέδωκαν γιγαντιαίως εἰς πάντα, καὶ εἰς πάντα εἰδικῶς κλάδον ὑπερέβησαν ὅλους τοὺς ἄλλους! Οἱ τελευταῖοι μεταξὺ αὐτῶν εἰσὶν ἴσοι πρὸς τοὺς πρώτους τῶν ἄλλων ἐθνῶν! Καὶ αὐτὸ τὸ γυναικεῖον γούλον ἐδείχθη κατὰ πολὺ ἀνώτερον τοῦ γούλου τῶν ἄλλων ἐθνῶν! "Ὅστις ἐπιθυμῇ νὰ ἴδῃ ὀδύνηρον τὸν κόσμον συγκετρωμένον ἐν μιᾷ πόλει ἄς ἐπάγῃ εἰς Παρισίους! Ζῆθι λοιπὸν ἐν εἰρήρῃ, διότι εἰμὶ πρόθυμος νὰ θυσιασθῶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἐγκρίτων ὄσους ἐγγώρισα, ἀνήκοντες εἰς κοινωτίαν τοσοῦτω πεγωτισμένην. Μεταξὺ δὲ τούτων προσαγορευῶ ἰδίως τὴν Ἐρνεστίνην! Εὐγνωμοῦ μυστικῶς πρὸς λέαν δηλώσασάν μοι τὴν ἔνθεμον αὐτῆς συμπάθειαν διὰ θελτικῶν στίχων συνηρμοσμένων κατὰ σειράν ὡς πολῖτιμοι μαργαρίται. Εὐχαριστῶ μυριάκις λέαν καταποντισθεῖσαν εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς ποιήσεως καὶ ἀλειύσασα τοὺς ὠραιοτέρους μαργαρίτας, ὥστε δὲν μοι ἔμεινε πλέον τί νὰ προσφέρω αὐτῇ, διότι ὅλους αὐτοὺς ἔλαβεν, ὅλους. Ἀναγινώσκοντες τοὺς στίχους τοῦτους νομίζομεν ὅτι βλέπομεν τοὺς Διδύμους, τοσοῦτον εἰσὶ καλῶς συνηρμοσμένοι, καὶ καθαροὶ ὡς ὁ γαλαξίας! Τὴν αὐτὴν ἠδογὴν αἰσθάνεται τις πίνων οἶνον τοῦ Εὐδερῖν καὶ ἐμβατεύων εἰς τὴν χαριστοτάτην ἔννοιαν τῶν ποιήσεων τούτων. Ἐπέφεραν εἰς ἐμὲ ἀποτέλεσμα μαγικὸν μὲν ἀλλὰ θεμιτὸν (1). Ὡ Ἐρνεστίνην Δρουέ! σὲ συγχαίρω καὶ σὲ καταλέγω ἀπὸ τοῦδε μετὰ τῶν περιφανεστέρων ποιητῶν! Διὰ τοῦ τοῦ καὶ τῶν φῶτων σου ὑπερέβης τὰς ὁμοίας σου! Εἶσαι ἀίθρως ὁ στολισμὸς καὶ ἡ δόξα τῶν Παρισίων! Ὁ ἡλῖος, καὶ τοι ἀνήκων εἰς

(1) Τὴν ποιήσιν θεωρεῖ ἡ θρησκεία τῶν Μωαμεθανῶν ὡς μαγεῖαν, ἀλλὰ μαγεῖαν θεμιτὴν· ἰδοὺ διὰ τί ὁ Ἡμίρης φροντίζει νὰ ἐρμηνεύσῃ τοῦτο γράφον πρὸς νέαν. Σ. Μ.

(*) Ἴδε Le magasin de librairie, 43 livraison.— Tom. 12 10 septembre. 1860.

τὸ θηλυκὸν γένος, οὐκ ἦτορ ὅμως φωτίζει τὸν πόσον ὄλον (2). »

« Δόξα τῷ Θεῷ.

» Σειστική, ἐνάρετε, ἔντιμη, ἐκλεκτὲ, καλῶς διατηροῦμετε μαργαρίτα, τιμαλφὴ λίθε ἀξίε τὰ κλεισθῆς ἐντὸς θησαυροῦ, πεφωτισμένη ποιήτρια, κυρία Ἐφρευστίνη Δρονέ, τῆν ἀξιότιμον ἐπιστολήν σου ἔλαβον εἰς περιστάσεις εὐτυχεστάτας συνηωμένας καὶ πρὸς πολλὰς ἄλλας αἰτίας χαρᾶς, καὶ ἠσθάρθην μεγίστην εὐχαρίστησιν. Καὶ τὴν φάδην σου πρὸς τοῦτους ἔλαβον, καὶ ἀρέγων μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας μου ὅπου ἀπέθεσα αὐτήν. Ὅποια λεπτότης εἰς τὴν ποιήσιν ταύτην! ὅποια δύναμις ἰδεῶν! Ἐπο πεπεισμένη, πολυμαθεστάτη κυρία, δεῖ αἰσθαρόμεθα ὑπὲρ σοῦ τὴν αὐτὴν ἐπόληψεν καὶ τὴν αὐτὴν ἐγνώμοσύνην, τὴν ὁποῖαν καὶ σὺ πρὸς ἐμὲ, καὶ ἔτι πλέον. Μὴ διακόψεις τὴν ἐπιστολογραφίαν σου σὲ παρακαλῶ. Ἐν τοσοῦτῳ χαιρε!

» Ὁ ἐλπίζων εἰς μόνον τὸν Θεόν

» ΑΒΔ-ΕΛ-ΚΑΔΕΡ,

» νίδος Μουβερίν.

» 1277, Τζεμαλιούλ ἐβέλ 2 (1).

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

— eoo —

Βαρὺς καὶ ἀδυσώπητος ἐπέτηψεν ἀπὸ τίνος χρόνου ὁ αἰκηρὸς θάνατος εἰς Ἀθήνας, καὶ ἀφ' οὗ ἐντὸς βραχέως διαστήματος δύο ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ ἀνωτέρου ἐκπαιδευτηρίου μας ἀνῆρπασε, τὸν Φαρμακίδην καὶ Μανούσην, τρίτην ἤδη κατέφερον ὀλεθρίαν πληγὴν.

Ἡ δεκάτη ἔκτη τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου ἦτον ἡμέρα ἀποφράς διὰ τε τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰ γράμματα ὁ Περικλῆς Ἀργυροπούλος, Καθηγητὴς καὶ Βουλευτὴς τοῦ Πανεπιστημίου, παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἐν Κυρίῳ.

Ἐπιστρέψας πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς Ἀθήνας ἐκ τῆς κατὰ τὰς ἡγεμονίας καὶ τὴν ἐσπερίαν Εὐρώπην περιουδίας του ὑπεβλήθη εἰς ἐπικίνδυνον χειρουργικὴν ἐγχείρησιν, ἧτις ἀνῆρπασεν αὐτὸν ἐκ τῶν κόλπων τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας του, τῶν ἀπειραριθμῶν φίλων του, καὶ τῆς τιμώσης αὐτὸν ἑλληνικῆς κοινότητος.

Ὀλίγοι τῶν ἐπισήμων νεκρῶν ἐθρηνηθήσαν ἐν Ἀθήναις τόσον εἰλικρινῶς καὶ τόσον ζωηρῶς ὅσον ὁ Περικλῆς Ἀργυροπούλος· διὸ καὶ τὴν ἐκφορὰν του παρεκολούθησαν μὲ ὅλην τὴν καταπίπτουσαν βαγ-

δαζίαν βροχήν, οἱ καθηγηταὶ καὶ φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι τῆς Κυβερνήσεως, τὰ Δικαστήρια, ὁ Δικηγορικὸς σύλλογος καὶ μέγα πλῆθος πενθοντοῦ λαοῦ.

Πολλοὶ ἐπικηδεῖοι λόγοι ἐξεφωνήθησαν πρὸς τιμὴν του, καὶ σύμπας ὁ τύπος τῆς Ἑλλάδος ἐθρήνησε τὸν ἄνδρα, τοσοῦτον ὠφελήσαντα, καὶ τοσαῦτα ὑποσχόμενον ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ εὐγενούς σταδίου του.

Μεθ' ἡμέρας δ' ὁκτώ οἱ φοιτηταὶ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐξετέλεσαν φιλοτίμῳ δαπάνῃ αὐτῶν ἀρχιερατικὸν μνημόσυνον πρὸς τιμὴν τοῦ πεφλημένου αὐτοῦ καθηγητοῦ, ὅπου συνέρχοντο μέγα καὶ ἐκλεκτὸν πλῆθος ὡς οὐδέποτε, καὶ ὅπου ἐξεφωνήθη ἕτερος λόγος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς καὶ φίλου του Κ. Θεοδώρου Ὀρφανίδου.

Τοῦ Περικλέους Ἀργυροπούλου ἡ ἱκανότης καὶ ἀξία εἰς κοινωνίαν ἄλλην πρὸ πολλοῦ ἤθελε γίνεσθαι γνωστὴ ἄλλ' ἐν Ἑλλάδι ὅπου τὰ πάντα βραδέως βαίνουσι, βραδέως τρόπον τινὰ ἀνεγνωρίσθη καὶ αὐτῇ. Καὶ διέπρεψε μὲν πρὸ πολλῶν χρόνων ὡς δικηγόρος φιλελευθέρων ἀρχῶν, καὶ ὡς καθηγητὴς διδασκῶν τε καὶ συγγραφέων, ὡς πολιτικὸς ὅμως ἀνὴρ ἐσχάτως ἀνεδέχθη, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον εὐγνωμονοῦμεν πρὸς παρελθούσαν τινὰ πολιτικὴν ἐποχὴν μὴ παρέχουσαν δυστυχῶς τοῖς Ἕλλησιν ἀναμνήσεις ἀρεστάς. Ἄς μὴ σιωπηθῆ δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀποβιώσαντος ἀγαπητοῦ συμπολίτου ἡμῶν ὄτε ὡς ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ἐν Ἑλλάδι κατοχῆς, ἤξευρε νὰ ὑπηρετήσῃ πιστῶς τὴν πατρίδα καὶ τὸν Βασιλεῖα του, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἐπέσυρε τὴν δυσμένειαν τῶν τότε πρὸς τὴν Ἑλλάδα δυσμενῶς διακειμένων.

Ἐὰν περιστάσεις πολιτικαὶ προσεκάλουν πάλιν τὸν Περικλεᾶ Ἀργυροπούλου, ὡς πολλοὶ πύχοντο καὶ ἠλπίζον εἰς τὴν ὑπουργικὴν ἔδραν, ἠθέλαμεν εἶχει σήμερον, ὅτε θρηνοῦμεν τὸν θάνατον τοῦ πεπαιδευμένου τούτου ἀνδρός, ἀφορμὰς διπλασίου πένθους· διότι ὁ Περικλῆς Ἀργυροπούλος γινώσκων καλῶς καὶ ὡς ἐπιστήμων καὶ ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ πολλὰς ἐλλείψεις τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας ἤθελε σπεύσει πρὸς θεραπείαν αὐτῶν.

Ἀλλὰ φεῦ! τὸ ἔθνος ἀπώλεσεν ἀνεπιστρέπτει ἕνα ἐνάρετον καὶ ἱκανὸν πολίτην, ἡ Βασιλεῖα ἕνα ἐχέφρονον καὶ πιστὸν λειτουργόν, οἱ φίλοι τὸν εἰλικρινέστερον τῶν φίλων, ἡ νεολαία ἕνα σοφὸν καθηγητὴν.

Εἰς τόπον δὲ ὅπου ἡ σπάνις ἐπιστημόνων καὶ εἰδικῶν ἀνδρῶν εἶναι τὰ μάλιστα ἐπαίσθητὴ, ἡ ἀπώλεια ἑνὸς τῶν ταιούτων εἶναι γενικὸν δυστύχημα. — Εἶθε ὁ προστάτευων τὴν Ἑλλάδα Θεὸς νὰ γίνῃ ἰλεως πρὸς τοὺς ὀλίγους ἀνδρας δι' ὧν ἐλπίζεται ἡ ἠθικὴ ἀναμόρφωσις καὶ ἡ πρόοδος τοῦ ἔθνους ἡμῶν!

(2) Ὁ ἥλιος ἀραβιστὶ εἶναι γένους θηλυκῆ, ἡ δὲ σελήνη ἀρσενικοῦ. Σ. Μ.

(1) Νοεμ. 8ου 16 1860. Σ. Μ.